

**Zpráva o stavu romské menšiny
v České republice
za rok 2014**

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2014

Vydal: Úřad vlády ČR

Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny

OBSAH

Str.

OBSAH	1
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	3
ÚVOD	5
1. INFORMACE O ROMSKÉ NÁRODNOSTNÍ MENŠINĚ V ČR	6
1.1 ROMOVÉ JAKO NÁRODNOSTNÍ MENŠINA V ČR	6
1.2 SOCIÁLNĚ VYLOUČENÍ A INTEGROVÁNÍ ROMOVÉ	7
1.2.1 Sociálně vyloučené lokality	8
1.3 POSTOJ VĚTŠINOVÉ SPOLEČNOSTI K ROMŮM	8
2. INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ ROMSKÉ INTEGRACE	13
2.1 RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY	13
2.1.1 Činnost Rady vlády pro záležitosti romské menšiny	13
2.1.2 Kancelář Rady jako Národní kontaktní místo pro integraci Romů	14
2.1.3 Krajsští koordinátoři pro záležitosti romské menšiny	15
2.1.4 Romští poradci obcí s rozšířenou působností	18
2.2 RADA VLÁDY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY	21
2.2.1 Činnost Rady vlády pro národnostní menšiny	21
2.2.2 Výbory pro národnostní menšiny na krajích a obcích	22
2.3 AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ	23
2.3.1 Činnost Agentury pro sociální začleňování	23
2.3.2 Působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitách	24
2.4 KLÍČOVÉ DOKUMENTY VZAHUJÍCÍ SE K ROMSKÉ INTEGRACI V ČR	26
2.4.1 Zásady dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025	26
2.4.2 Strategie romské integrace do roku 2020	26
2.4.3 Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015	28
2.4.4 Strategie sociálního začleňování 2014–2020	29
2.4.5 Další strategické dokumenty na národní úrovni	29
2.4.6 Strategické dokumenty na úrovni krajů	29
3. FINANCOVÁNÍ ROMSKÉ INTEGRACE	32
3.1 PROSTŘEDKY ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU	32
3.1.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	33
3.1.2 Ministerstvo kultury	36
3.1.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí	37
3.1.4 Ministerstvo pro místní rozvoj	37
3.1.5 Úřad vlády ČR	38
3.2 PROSTŘEDKY ZE STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ EU	40
3.2.1 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost	40
3.2.2 Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost	41
3.2.3 Integrovaný operační program	43
3.2.4 Programové období 2014–2020	44
4. KLÍČOVÉ OBLASTI ROMSKÉ INTEGRACE	46
4.1 KULTURA A JAZYK	46
4.1.1 Muzeum romské kultury	47
4.1.2 Správa pietních míst romského holocaustu	49
4.1.3 Výuka romského jazyka	51
4.1.4 Světový romský festival Khamoro 2014	52
4.1.5 Romská kultura a jazyk na regionální úrovni	52
4.2 VZDĚLÁVÁNÍ	56
4.2.1 Předškolní vzdělávání	56
4.2.2 Základní vzdělávání	58
4.2.3 Sekundární a terciární vzdělávání	63

4.3 ZAMEŠTNANOST	63
4.3.1 Nezaměstnanost, nelegální práce a alternativní způsoby obživy	64
4.3.2 Aktivní politika zaměstnanosti	65
4.4 BYDLENÍ A RODINNÉ ZÁZEMÍ	66
4.4.1 Ztráta bydlení, diskriminace na trhu s byty, a ubytovny	67
4.4.2 Ústavní péče	68
4.4.3 Osvojování romských dětí do zahraničí	69
4.5 ZDRAVÍ.....	70
4.5.1 Zdravotní stav romské menšiny a péče o něj	70
4.5.2 Doporučení	72
4.6 BEZPEČNOST.....	73
4.6.1 Bezpečnostní situace v roce 2014	73
4.6.2 Zajištění prevence kriminality.....	73
5. MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V OBLASTI ROMSKÉ INTEGRACE	75
5.1 EVROPSKÁ UNIE	75
5.2 RADA EVROPY.....	76
5.3 DEKÁDA ROMSKÉ INKLUZE 2005–2015	77
5.4 ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ	77
5.5 DALŠÍ MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V ROCE 2014	78
ZÁVĚR A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ ZA ROK 2014	80
SEZNAM PODKLADŮ	84
PŘÍLOHA Č. 1 – PŘEHLED STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ PŘÍSPÍVAJÍCÍCH K INTEGRACI ROMŮ V KLÍČOVÝCH OBLASTECH NA NÁRODNÍ ÚROVNI.....	86
PŘÍLOHA Č. 2 – TABULKY PODPOŘENÝCH PROJEKTŮ Z DOTAČNÍCH PROGRAMŮ.....	94

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

APK	asistent prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CAHROM	Ad hoc výbor Rady Evropy pro záležitosti Romů
CPRSI	Kontaktní místo pro Romy a Sinti
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČŠI	Česká školní inspekce
DG	generální ředitelství
EHP	Evropský hospodářský prostor
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ERI	Evropský romský institut
ERPC	Koalice pro evropskou romskou politiku
ERTF	Evropské fórum Romů a travelerů
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
IOP	Integrovaný operační program
IROP	Integrovaný regionální operační program
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
MF	Ministerstvo financí
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MO	Ministerstvo obrany
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MRK	Muzeum romské kultury
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NNO	nestátní nezisková organizace
NPMK	Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského
NRCP	Národní kontaktní místo pro integraci Romů
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

ODIHR	Úřad pro demokratické instituce a lidská práva
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OP Z	Operační program Zaměstnanost
ORP	obec s rozšířenou působností
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RVP ZV LMP	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením
SBPSV	Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015
SRI	Strategie romské integrace do roku 2020
SSZ	Strategie sociálního začleňování 2014–2020
SŠ	střední škola
SVL	sociálně vyloučená lokalita
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VŠ	vysoká škola
ZŠ	základní škola

ÚVOD

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2014 (dále jen „Zpráva“) je vypracována na základě usnesení vlády ze dne 3. listopadu 2014 č. 902 ke Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2013. Cílem materiálu je vyhodnotit situaci Romů v důležitých oblastech jejich života a pokrok v naplňování politiky romské integrace na národní, krajské a lokální úrovni. Zpráva reflektuje také legislativní a institucionální změny i jejich dopady na situaci Romů. Identifikuje dílčí úspěchy i neúspěchy integračních opatření, představuje příklady dobré praxe a upozorňuje na rizika, která mohou vést do budoucna ke zhoršení situace romské menšiny v České republice (dále jen „ČR“).

Zpráva vychází z podkladů, které pro její zpracování poskytly jednotlivé resorty k naplňování usnesení souvisejících s romskou integrací. Významným zdrojem informací byly výzkumné zprávy a studie, které obsahují nové statistické údaje a poznatky k situaci Romů v ČR. Velkým přínosem byly i informace krajských hejtmanů a primátorky hlavního města Prahy poskytnuté ve formě Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2014, které byly v jednotlivých krajích připravovány koordinátory pro záležitosti romské menšiny ve spolupráci s romskými poradci. Neméně důležitým zdrojem byly informace, které ke své činnosti poskytly významné nestátní neziskové organizace (dále jen „NNO“) působící v oblasti romské integrace.

Zpráva v první kapitole představuje Romy jakožto významnou národnostní menšinu v ČR, která v teoreticko-právní rovině využívá řadu ochranných mechanismů vztahujících se zejména k ochraně romské kultury a jazyka a vyplývajících z mezinárodních závazků ČR, na straně druhé v rovině praxe každodenního života se Romové setkávají s diskriminací, nerovným zacházením a předsudky ze strany části většinové společnosti, ve které panuje silný anticiganismus. Je zdůrazněno pojetí integrace jako dvoustranného procesu, který probíhá jak na straně Romů, tak zejména na straně většinové společnosti.

Ve druhé kapitole Zpráva pojednává o strukturách řízení a o aktivitách institucí zapojených do realizace politiky romské integrace. Ve druhé kapitole jsou také přehledně charakterizovány klíčové dokumenty vztahující se k romské integraci. Vzhledem k tomu, že v současné době vedle sebe existuje několik strategických dokumentů majících vztah k romské integraci, je ambicí této kapitoly zpřehlednit situaci a vysvětlit vztahy mezi dokumenty. Třetí kapitola je věnována financování romské integrace jak z prostředků státního rozpočtu, tak z prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie (dále jen „EU“). Čtvrtá kapitola analyzuje situaci romské menšiny v klíčových oblastech života: ve vzdělání, zaměstnanosti, bydlení, zdraví a bezpečnosti. Nadto jsou v kapitole zmíněna přijatá antidiskriminační opatření. Průřezově všemi oblastmi je věnována pozornost i genderové rovnosti. Závěrem jsou shrnuty hlavní zjištění za rok 2014.

Cílem Zprávy je podat objektivní a nezkreslené informace o stavu romské národnostní menšiny a činnostech české vlády, krajů, obcí a občanské společnosti směřujících ke zlepšení postavení a emancipaci této menšiny, která je integrální součástí české společnosti. Objektivní informace by pak, v kontrastu rozšířených stereotypů, nenávistných lží a poplašných zpráv, měly být základním východiskem pro stanovování vládních politik.

1. INFORMACE O ROMSKÉ NÁRODNOSTNÍ MENŠINĚ V ČR

1.1 ROMOVÉ JAKO NÁRODNOSTNÍ MENŠINA V ČR

Romové nejsou pouhou etnickou skupinou, nýbrž jsou **národem**, který má vlastní kulturu, jazyk a historii. Romové jsou však oproti ostatním národům znevýhodněni tím, že nemají vlastní stát, ve kterém by tvořili většinu – všude tam, kde žijí, tvoří menšinu. Od počátku 90. let, kdy byli Romové uznáni za národnostní menšinu žijící v ČR, docházelo k upevňování postavení Romů jakožto národnostní menšiny v českém právním systému. Ten v současnosti Romům zaručuje nejen ochranu ale i rozvoj jejich národní identity. Nicméně paradoxně souběžně se zlepšováním právního postavení romské národnostní menšiny, dochází od 90. let ke zhoršování socio-ekonomické situace značné části Romů vedoucí až k jejich marginalizaci a sociálnímu vyloučení. Romové navíc musí denně čelit předsudkům, diskriminaci a nesnášenlivosti ze strany podstatné části většinové společnosti. Část Romů podléhá skepsi, apatii či rozhořčení, mnozí nemají dostatečnou důvěru v sebe sama a ani ve společnost. Romský politický program, který byl formulován v 90. letech, se rozpadl do marginálních politických stran a hnutí. Romové bývají zřídka zastoupeni ve volených funkcích, a jejich vliv na rozhodování o věcech veřejných neodpovídá podílu jejich populačnímu zastoupení v české společnosti.

Romové jsou nejpočetnější národnostní menšinou žijící v ČR. Na základě kvalifikovaných odhadů koordinátorů pro záležitosti romské menšiny žilo v roce 2014 na území ČR **241 900** Romů, což představuje **2,3 %** z celkové populace ČR. Na základě odhadů Zvláštního zástupce pro romské otázky Rady Evropy z července roku 2012 žije v Evropě okolo 11 mil. Romů, z toho v EU 6 mil. Pro srovnání, vyšší podíl zastoupení Romů ve společnosti než ČR má v rámci EU Bulharsko (9,9 %), Slovensko (9 %), Rumunsko (8,6 %) a Maďarsko (7,5 %). Jak je znázorněno v tabulce níže, nejvíce Romů v rámci ČR žilo v roce 2014 v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Důležité je upozornit, že se jedná o kvalifikované odhady pořízené koordinátory pro romské záležitosti a romskými poradci na základě konkrétních znalostí prostředí a souvislostí a na základě definice: *za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.*

Tab. č. 1: Počet Romů v jednotlivých krajích v roce 2014 dle kvalifikovaného odhadu koordinátorů pro záležitosti romské menšiny

kraj	kvalifikovaný odhad počtu Romů	odhad sociálně vyloučených Romů
hl. město Praha	17.500	neuvedeno
Jihočeský	7.100	1/4
Jihomoravský	18.400	1/2
Karlovarský	12.000	2/3
Královéhradecký	9.400	neuvedeno
Liberecký	16.400	2/3
Moravskoslezský	45.000	2/3
Olomoucký	12.200	2/3
Pardubický	11.500	1/3
Plzeňský	3.000	1/2
Středočeský	20.000	1/6
Ústecký	60.000	2/3
Vysočina	5.200	neuvedeno
Zlínský	4.200	2/3
celkem	241.900	1/2

Pozn.: Uváděná data jsou střední hodnotou odhadovaného intervalu a jsou zaokrouhlená na celé stovky.

Problémem, který znesnadňuje sbírání dat nejen o počtu, ale téměř všech dat o Romech, je vysoká migrace sociálně vyloučených Romů za dostupnějším bydlením. Některé romské rodiny změnily bydliště v roce 2014 až 4 krát. Na základě zpráv od koordinátorů má však migrace romských rodin spíše intraregionální charakter, čili migrují v rámci spádového území obce s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) nebo kraje.

Sčítání lidu, domů a bytů, které se realizuje každých 10 let, je sice z metodologického hlediska přesnějším nástrojem, avšak z něj získaná data mají velmi nízkou vypovídací hodnotu o populaci Romů. Při posledním sčítání v roce 2011 se výlučně k romské národnosti přihlásilo 5 135 osob, k romské národnosti v kombinaci s jinou národností se pak přihlásilo 7 818 osob, popřípadě romštinu jako svůj mateřský nebo jeden z mateřských jazyků uvedlo celkem 41 087 obyvatel. Předpokládá se totiž, že velká část Romů ve sčítání otázku na národnost nevyplní, nebo se hlásí k jiné národnosti, se kterou se více identifikuje (např. slovenská, maďarská, česká). Nelze však ani vyloučit, že část Romů neodpovídá pravdivě z důvodů obecné nedůvěry ve státní instituce a obav o svou bezpečnost, které pramení z dob tvrdých perzekucí Romů během 2. světové války, ale také ze současných anticikanských nálad ve společnosti.

1.2 SOCIÁLNĚ VYLOUČENÍ A INTEGROVÁNÍ ROMOVÉ

Při značném zjednodušení lze z hlediska socio-ekonomického postavení Romů ve společnosti rozlišit dvě skupiny. Na základě odhadů zhruba polovinu Romů žijících v ČR představují Romové, kteří jsou **integrováni do společnosti**. Druhou polovinu pak představují Romové, kteří jsou **sociálně vyloučení nebo sociálním vyloučením ohrožení**. Ti jsou marginalizováni a vytěsňováni na okraj společnosti. Naopak Romové, kteří jsou začlenění do společnosti, představují romskou střední třídu a inteligenci. Žijí „neviditelně“ rozprostřeni mezi většinovou společností. I přestože jsou vzdělaní, úspěšní v zaměstnání, jejich příjmy jsou dostatečné a nemají dluhy, musí, jen na základě toho, že jsou Romové, každodenně čelit předsudkům, nesnášenlivosti a diskriminaci stejně jako Romové žijící v sociálním vyloučení.

Mezi jednotlivými kraji existují významné rozdíly v podílu zastoupení obou skupin, viz tabulka výše. Podíl sociálně vyloučených Romů na celkové populaci Romů v kraji je nevyšší v Ústeckém, Moravskoslezském, Olomouckém, Karlovarském, Libereckém a Zlínském kraji, kde tento podíl byl dvou třetinový. Naopak nejnižší zastoupení sociálně vyloučených osob mezi Romy je ve Středočeském kraji a, přestože nejsou dostupná konkrétní data, dá se předpokládat, že i v hl. m. Praze, kde jsou nejvyšší životní náklady na bydlení v rámci celé ČR.

Sociální vyloučení Romů je proces, během něhož jsou jednotliví Romové, romské rodiny či celé skupiny Romů vytěsňovány na okraj společnosti a je jim ztížen či omezen přístup ke zdrojům a příležitostem, které jsou běžně dostupné ostatním členům společnosti. V důsledku velmi omezeného přístupu na trh s byty v kombinaci s velmi nízkými příjmy a vysokým zadlužením se celé romské rodiny stěhovaly za levnějším a přístupnějším bydlením, které nalézaly většinou v ubytovnách nebo v domech situovaných často na periferiích měst či krajů. V minulých letech navíc neřídka docházelo k řízenému sestěhovávání Romů do určitých lokalit. Vznikl tak problém **sociálně vyloučených lokalit** (dále jen „SVL“). Je důležité mít na paměti, že ne všichni sociálně vyloučení Romové žijí v SVL a že v SVL nežijí pouze Romové.

Produktem diskriminace a sociálního vyloučení je u části sociálně vyloučených Romů hluboký **propad do apatie** bez jakéhokoli aktivního přístupu do života společnosti. Jedná se o skupinu dnešních třicátníků, která nikdy nepracovala a je závislá na podpoře ze strany státu. Tato skupina má jen stěží perspektivu, že by se mohla vlastními silami zařadit do života společnosti a vyžaduje naléhavou pomoc – nikoliv však v podobě finančních transferů, nýbrž v podobě intenzivní komunitní a terénní práce a zejména vytvářením vhodných

pracovních příležitostí, včetně adekvátních rekvalifikací v rámci aktivní politiky zaměstnanosti a nástrojů podpory k udržení se na otevřeném trhu práce, které odstraňují vnější i vnitřní bariéry v této oblasti.

1.2.1 Sociálně vyloučené lokality

Dne 27.05.2015 byly prezentovány výstupy **Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR¹** realizované firmou GAC spol. s.r.o. na zakázku MPSV. Ta navázala na předchozí studii, kterou v roce 2006 pro MPSV vyhotovila stejná firma. Data pro analýzy byla sbírána v roce 2014 a 2006. Pro účely výzkumu byla SVL definována jako lokalita, která je prostorově či symbolicky ohraničená a ve které dochází ke koncentraci minimálně 20 osob žijících v nevyhovujících podmínkách.

Analýzou bylo v roce 2014 ve 297 městech a obcích identifikováno **celkem 606 SVL**, což představuje dvojnásobek oproti 310 SVL identifikovaných v roce 2006. Zatímco v roce 2006 žilo v SVL 60 000 až 80 000 obyvatel, v roce 2014 se jejich počet zvýšil na **95 000 až 115 000**. V průměru² na jednu SVL připadalo v roce 2006 271 osob – v roce 2014 už jen 188. Byl tedy zaznamenán trend **rozpadání SVL do většího počtu menších celků** v důsledku úpadku tradičních SVL a **migrace do více odlehklých obcí** s málo funkční infrastrukturou. Cílem migrace se stal vysídlený venkov s volnými a cenově dostupnými nemovitostmi. Nejvíce SVL se nachází v kraji **Karlovarském, Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském** a na periferiích krajů. Obyvateli SVL jsou převážně Romové, ale vyskytují se i SVL, kde Romové tvoří menšinu jejich obyvatel, zejména na severní Moravě. Trendem je, že v SVL přibývá Neromů, především nezaměstnaných a zadlužených s nízkým vzděláním, ale také seniorů.

Produktem SVL je **reprodukce chudoby**. Tento závažný sociální jev s sebou do budoucna přináší velké problémy. Generace dětí, co nikdy nebyly vzdělávány v hlavním vzdělávacím proudu a nikdy nebydly ve standardním bydlení, dospěla a zakládá své vlastní rodiny. Migrační trend do odlehklých sídel s málo funkční infrastrukturou, nedostatkem vhodných pracovních příležitostí a hlavně s velmi limitovanou či neexistující nabídkou sociálních služeb v budoucnosti problém sociálního vyloučení ještě více prohloubí.

1.3 POSTOJ VĚTŠINOVÉ SPOLEČNOSTI K ROMŮM

Romové denně čelí předsudkům, diskriminaci a nesnášenlivosti ze strany většinové společnosti. Přitom nezáleží, zda se jedná o Roma integrovaného do společnosti, nebo o Roma sociálně vyloučeného. Všem Romům jsou kolektivně připisovány charakteristiky na základě stereotypního vnímání, domnělé či skutečné vlastní zkušenosti s několika jedinci nebo na základě záměrně šířených nepravd. **Diskriminace a nerovné zacházení je jednou z hlavních příčin neúspěchu Romů ve všech klíčových oblastech života**, a proto je ústředním průřezovým tématem této Zprávy. Romská kultura je považována za méně hodnotnou. Nadále je předmětem kritiky diskriminace a systémová segregace romských dětí ve vzdělávacím procesu. Zaměstnavatelé bez znalostí konkrétního romského uchazeče apriori usuzují, že bude mít problémy s docházkou a svou práci nebude vykonávat dobře. Majitelé nemovitostí zase apriori předpokládají, že romský nájemník nebude včas platit nájemné a bude se chovat způsobem, který snižuje hodnotu nemovitosti. Pro romské děti v ústavní péči je složitější zajistit jakoukoliv z forem náhradní rodinné péče. Ve městech, kde se nachází SVL, se konají demonstrace ne proto, že v nich žijí chudí a sociálně vyloučení

¹ Dostupná na webových stránkách MPSV, <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz/analiza-socialne-vyloucenych-lokalit-v-cr-1>.

² Uvedené hodnoty jsou váženým průměrem krajských průměrů původních odhadů firmy GAC spol. s.r.o. z let 2006 a 2014. Tato metoda dává větší váhu lokalitám s větším počtem obyvatel.

obyvatelé, nýbrž proto, že jsou jimi Romové. V této podkapitole následují 3 výzkumy realizované v roce 2014, jejichž výsledky zachycují postoj podstatné části většinové společnosti k Romům.

Násilí z nenávisti a mládež

V listopadu 2014 společnost Median, s.r.o. v rámci projektu HateFree realizovala exkluzivní výběrové šetření Násilí z nenávisti a mládež – zdroje informací, stereotypy, mýty a (ne)snášlivost. Respondentům ve věku 15-25 byla položena otázka: nakolik se osobně znají s nějakým Romem, Romkou či Romy. Odpovědi na tuto otázku jsou znázorněny v tabulce níže. 52 % respondentů uvedlo, že Romy potkává zřídka nebo je nepotkává vůbec. Dále byla respondentům položena otázka, jak hodnotí soužití s Romy. Z tabulky je patrné, že lidé, kteří se osobně neznají s Romy, hodnotí soužití s Romy významně negativněji.

Tab. č. 2: Míra známosti s Romy ve vztahu k hodnocení soužití s Romy jako velmi problémové

	četnost odpovědí v %	% respondentů, kteří hodnotí soužití s Romy jako velmi problémové
Je členem mé rodiny	3	27
Mám mezi kamarády	16	46
Mám mezi známými / spolužáky	36	51
Potkávám pravidelně	44	57
Potkávám zřídka	35	56
Nepamatuji si, kdy jsem ho/ji naposledy potkal	17	62

Zdroj: Násilí z nenávisti a mládež – zdroje informací, stereotypy, mýty a (ne)snášlivost. Výzkumná zpráva I, 26.11.2014.

Součástí šetření byl i experimentální test, zda respondenti vnímají a reagují na shodné události jinak, pokud je jejich aktérem Rom, nebo člověk bez specifikované etnicity. Baterie obsahovala 6 etnicky neutrálních otázek a 6 jejich variant s explicitním vyjádřením etnicity. U každého respondenta výzkumu bylo náhodně vybráno, zda se mu jednotlivé otázky zobrazily v etnicky neutrální či etnicky příznakové variantě tak, aby každý respondent odpovídal na 3 etnicky příznakové a 3 nepříznakové otázky. Aby nedošlo k odhalení experimentu, otázky byly řazeny do různých částí dotazníku. Všechny položené otázky, včetně četností odpovědí na ně jsou zobrazeny v tabulce níže.

Experiment dokázal, že situace, ve kterých vystupují Romové, jsou respondenty vnímány významně negativněji než u totožných situací, u kterých ale není známa totožnost aktéra. Pokud by respondenti pronajímali byt a zavolala by jim Anna Veselá, pronajali by jí byt v 69 % případů, i pokud by měla větší rodinu, avšak volající Erika Demeterová by uspěla jen u 31 % respondentů. Chudá matka s trojčaty si zaslouží státní příspěvek podle 71 % respondentů, ale pokud jde o Romku, tak jen podle 40 %. Hlučné chování mladíků v autobuse vadí 64 % respondentů, avšak s uvedením romské etnicity 77 %. Nezletilý chlapec za vykradení trafiky je souzen daleko přísněji, jedná-li se o Roma. U romského dělníka respondenti očekávají, že se spíše fláká než dělník neromský. U romské dívky je pravděpodobnější, že muž ji dává facku v obraně.

Tab. č. 3: Rozdíl mezi hodnocením modelových situací, ve kterých je aktérem Rom, a situací, u kterých není etnicita aktéra specifikována

Etnicky bezpříznaková varianta		Etnicky příznaková varianta	
Jak byste se cítil, kdybyste jel autobusem a několik sedadel od vás by se dva mladíci (14-15 let) nahlas bavili a pouštěli si hudbu z mobilu?		Jak byste se cítil, kdybyste jel autobusem a několik sedadel od vás by se dva Romové (14-15 let) nahlas bavili a pouštěli si hudbu z mobilu?	
nepříjemně	bez problémů	nepříjemně	bez problémů
64 %	36 %	77 %	24 %
Co byste si pomyslel, pokud byste procházel / projížděl kolem stavby a viděl dělníka, jak sedí vedle výkopu a kouří?		Co byste si pomyslel, pokud byste procházel / projížděl kolem stavby a viděl romského dělníka, jak sedí vedle výkopu a kouří?	
fláká se	má přestávku	fláká se	má přestávku
59 %	42 %	67 %	34 %
Co by vás jako první napadlo, pokud byste viděl postaršího muže, jak fackuje na ulici zhruba 20letou dívku?		Co by vás jako první napadlo, pokud byste viděl postaršího muže, jak fackuje na ulici zhruba 20letou romskou dívku?	
muž ji napadá	muž se jen brání	muž ji napadá	muž se jen brání
86 %	14 %	81 %	20 %
Myslíte si, že matka s nízkými příjmy, které se narodila trojčata, si zaslouží jednorázový státní příspěvek ve výši dvou průměrných platů (cca 50 tisíc)?		Myslíte si, že romská matka s nízkými příjmy, které se narodila trojčata, si zaslouží jednorázový státní příspěvek ve výši dvou průměrných platů (cca 50 tisíc)?	
ano	ne	ano	ne
71 %	29 %	40 %	60 %
Představte si, že byste vy či vaše rodina pronajímali byt původně určený pro 3-4 člennou rodinu, a zavolala by Vám 35letá žena jménem Anna Veselá s tím, že by měla zájem byt pronajmout pro svou 5 člennou rodinu.		Představte si, že byste vy či vaše rodina pronajímali byt původně určený pro 3-4 člennou rodinu, a zavolala by Vám 35letá žena jménem Erika Demeterová s tím, že by měla zájem byt pronajmout pro svou 5 člennou rodinu	
nebyl by to problém	byl by to problém	nebyl by to problém	byl by to problém
69 %	31 %	31 %	69 %
Představte si, že 17letý chlapec vykrade trafik. Jaký trest je podle vás adekvátní?		Představte si, že 17letý Rom vykrade trafik. Jaký trest je podle vás adekvátní?	
Nížší forma trestu	Trest odnětí svobody	Nížší forma trestu	Trest odnětí svobody
65 %	35 %	54 %	47 %

Poznámka: součty v řádku nemusí dávat 100 % z důvodu zaokrouhlení na celá čísla.

Zdroj: Násilí z nenávisti a mládež – zdroje informací, stereotypy, mýty a (ne)snášitelnost. Výzkumná zpráva II, 26.11.2014.

Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti

Každoročně v dubnu provádí Centrum pro výzkum veřejného mínění dotazníkové šetření Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti. Toto šetření se provádí již několik let po sobě a nabízí tudíž možnost meziročního srovnání. V roce 2014 nevybočovala data o náladách ve společnosti od předchozích let. U otázky, jak respondent celkově hodnotí soužití romské a neromské populace v rámci ČR, 84 % respondentů označilo soužití za špatné a jen 12 % za dobré. Respondentům, kteří odpověděli, že v jejich blízkosti žijí Romové (51 %), byla následně položena otázka, jak celkově hodnotí soužití romské a neromské populace v místě svého bydliště. U takto obměněné otázky došlo k významnému posunu u odpovědí. Již jen 62 % respondentů soužití označilo za špatné a 35 % za dobré. Ze srovnání odpovědí na

tyto dvě otázky může vyplývat, že občané, kteří mají vlastní zkušenost se soužitím s Romy v místě svého bydliště, hodnotí situaci příznivěji než ti, kteří si vytváří postoje na základě zprostředkovaných informací.

V rámci výzkumu byl respondentům položen soubor otázek, které se zabývaly tím, jaké mají Romové v některých oblastech života možnosti v porovnání s neromskou populací. Tabulka níže v řádcích zobrazuje procentuální zastoupení odpovědí na jednotlivé otázky. 61 % respondentů vnímá, že Romové mají v porovnání s ostatními obyvateli ČR horší situaci při zaměstnávání. Naopak většina české veřejnosti považuje možnosti Romů při jednání na úřadech (64 %), při získávání bydlení (57 %) a obecně při hájení svých zájmů (55 %) za lepší, než má většinová společnost v ČR. Respondentům byla také položena otázka, nakolik uspokojivě řeší otázku romské menšiny vláda ČR. Jen 24 % respondentů považuje řešení romské problematiky ze strany vlády za uspokojivé, zatímco jako neuspokojivé jej vnímá 67 % respondentů.

Tab. č. 4: Názory na možnosti Romů v porovnání s většinovou společností

	rozhodně lepší	spíše lepší	asi tak stejné	spíše horší	rozhodně horší	neví
při zaměstnávání	2	5	29	44	17	3
ve veřejném a občanském životě	7	10	37	30	9	7
při získávání kvalifikace	3	6	54	27	6	4
při získávání vzdělání	4	8	63	18	4	3
v získávání bydlení	28	29	21	14	4	4
v rozvoji své kultury	10	23	49	7	3	8
při zajištění osobní bezpečnosti	17	24	43	8	2	6
hájit své zájmy	28	27	29	8	2	6
při jednání na úřadech	33	31	24	7	2	3

Zdroj: Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2014, CVVM.

Situační testování v oblasti bydlení

V roce 2012 veřejný ochránce práv dostal podnět od sociální pracovnice jedné NNO upozorňující na skutečnost, že při hledání bydlení pro své klienty se často setkává s tím, že realitní makléři odmítají zprostředkovat nájemní bydlení Romům. Vzhledem k tomu, že toto tvrzení lze jen obtížně ověřit, veřejný ochránce práv stěžovatelce zprostředkoval kontakt na Poradnu pro občanství, občanská a lidská práva, která pak v dubnu 2013 provedla situační testování. Pracovnice Poradny provedly 3 nahrávané testovací hovory, během nichž se vydávaly za zájemkyně o nájemní bydlení. V jednom případě se pracovnice představila vlastním jménem, ve dvou případech se pracovnice představily jako Horváthová. V obou případech se makléři zeptali žen, zda jsou Romky. Poté, co na tuto otázku pracovnice odpověděly kladně, makléři jim sdělili, že požadovanou prohlídku nemohou zprostředkovat, jelikož si to vlastník bytu nepřeje.

Na základě zjištění se Poradna obrátila na Českou obchodní inspekci (dále jen „ČOI“) s podnětem, v němž upozornila na diskriminační přístup realitních kanceláří. ČOI následně provedla v průběhu roku 2014 kontrolu realitních kanceláří, ve kterých pracovnice Poradny poptávala byt. V pěti případech zjistila ČOI diskriminaci z důvodu etnického původu.

V únoru roku 2014 Poradna předala veřejné ochránkyni práv záznamy z testování. Na jejich základě pak v září roku 2014 veřejná ochránkyně práv dospěla k závěru³, že se realitní makléři dopustili přímé diskriminace, navíc konstatovala, že v případě, že by tvrzení makléřů ohledně pokynů majitelů bylo pravdivé, dopouštěli by se diskriminace i vlastníci bytů naváděním k diskriminaci. Vedle toho šetření dokázalo, že už pouze to, že zájemce má romské příjmení, vede k neúspěchu na trhu s byty.

V září roku 2013 jedna z testujících pracovníc Poradny pro občanství, občanská a lidská práva podala, zastoupena advokátem, antidiskriminační žalobu Okresnímu soudu v Litoměřicích proti realitní makléřce. V srpnu roku 2015 vynesl soud rozsudek, ve kterém uznal, že realitní kancelář žalobkyni diskriminovala a nařídil jí omluvit se, nepřiznal však žalobkyni zadostiučinění v penězích. Žalobkyně se proti tomuto prvoinstančnímu rozhodnutí odvolala.

³ Zpráva o šetření ve věci diskriminace z důvodu etnicity v oblasti bydlení. Sp. zn.: 112/2012/DIS/VP. Dostupná na webových stránkách veřejné ochránkyně práv:
http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/bydleni/112-12-DIS-VP-ZZ.pdf

2. INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ ROMSKÉ INTEGRACE

2.1 RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY

2.1.1 Činnost Rady vlády pro záležitosti romské menšiny

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády v oblasti romské integrace. Rada systémově napomáhá integraci Romů do společnosti. Zabezpečuje součinnost resortů odpovědných za realizaci dílčích opatření a plnění úkolů vyplývajících z usnesení vlády a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politiky vlády, které se týkají Romů. Předchůdce Rady, Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity byla zřízena usnesením vlády ze dne 17. září 1997 č. 581. V roce 2001 došlo k transformaci této komise v Radu vlády pro záležitosti romské komunity. Zcela zásadní změna ve fungování Rady nastala v roce 2010, a to změnou Statutu schválenou usnesením vlády ze dne 29. března 2010 č. 254. Tímto se změnil i název poradního orgánu na Radu vlády pro záležitosti romské menšiny.

Usnesením vlády ze dne 12. května 2014 č. 352, ke Statutu Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a o jmenování členů Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, došlo ke jmenování současných občanských členů Rady a zároveň k zásadní změně jejího Statutu. Členská základna Rady je na základě parity tvořena zástupci pro romskou integraci důležitých ministerstev na úrovni ministrů (MPSV, MK, MMR, MŠMT, MV) a náměstků ministrů (MF, MZV, MZ), zástupcem Asociace krajů ČR na úrovni hejtmána nebo náměstka hejtmána, zástupcem Svazu měst a obcí na úrovni starosty nebo místostarosty, zástupcem Kanceláře veřejné ochránkyně práv – a nejméně polovinou svých členů zástupci romské občanské společnosti, kteří aktivně pracují na zlepšení postavení Romů ve společnosti a významně přispívají k jejich integraci, a zástupci akademické obce, od květnové změny Statutu nově i ředitelkou Muzea romské kultury. V roce 2014 byl počet občanských členů 18, z nichž 6 bylo žen. Předsedou Rady je dle Statutu člen vlády, v jehož působnosti jsou lidská práva a rovné příležitosti, čili v roce 2014 jím byl ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Mgr. Jiří Dienstbier.

V roce 2014 došlo k obnovení činnosti Rady, jejíž občanští členové nebyli od 17.06.2013 z důvodu demise vlády RNDr. Petra Nečase jmenování. Před květnovou úpravou Statutu bylo totiž členství v Radě vázáno na funkční období vlády, což se v praktické rovině ukázalo jako velmi problematické, a to zejména v případě, kdy dochází k předčasným volbám či změnám vlád. Nový Statut upravil funkční období jako čtyřleté s tím, že po skončení funkčního období vykonávají funkci členů Rady až do té doby, než jsou jmenování členové noví. Tímto opatřením se do budoucna předejde nečinnosti Rady z důvodu jejího nejmenování, které od poloviny roku 2013 do poloviny roku 2014 trvalo téměř rok.

V roce 2014 došlo ještě jednou ke změně Statutu, a to usnesením vlády ze dne 12. listopadu 2014 č. 933, jímž došlo ke změně schvalovacího procesu dotací. Podle nového nastavení Komise pro hodnocení projektů projedná žádosti o poskytnutí dotace v programech Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora koordinátorů pro romské záležitosti a následně předkládá doporučení vedoucímu Úřadu vlády ČR, který schválí přidělení dotací ze státního rozpočtu z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády ČR.

Podle Statutu se Rada schází minimálně čtyřikrát v průběhu kalendářního roku. V roce 2014 se sešla dvakrát, což ale proporčně odpovídá tomu, že její funkční období bylo započato až v polovině roku. Zasedání Rady se uskutečnila dne 27.05.2014 a dne 23.10.2014. Mezi zasedáními ve dnech 27.07.2014-01.08.2014 navíc proběhlo hlasování per rollam o schválení návrhů o zaměření výše zmíněných dotačních programů Úřadu vlády ČR. Na prvním zasedání došlo ke schválení návrhů na ustanovení pracovních orgánů Rady, na

jejichž základě byl ustanoven **Výbor pro spolupráci se samosprávami, Mediální výbor, Pracovní skupina pro odškodnění Romů, Pracovní skupina pro vzdělávání a Pracovní skupina pro zahraniční spolupráci**. Nejdůležitějším tématem v roce 2014 byla pro Radu příprava Strategie romské integrace do roku 2020. Na druhém zasedání Rada schválila podnět ke zrušení RVP ZV LMP a projednala novelu školského zákona a memorandum o spolupráci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a České školní inspekce.

Bližší popis činnosti Rady je uveden ve **Výroční zprávě o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny za rok 2014**⁴, která byla předložena pro informaci vládě na jejím zasedání dne 15.06.2015.

2.1.2 Kancelář Rady jako Národní kontaktní místo pro integraci Romů

Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny (dále jen „Kancelář Rady“) je organizačně zařazena v rámci Úřadu vlády ČR jako Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny Odboru lidských práv a ochrany menšin Sekce pro lidská práva spadající do gesce ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. V rámci sekce pro lidská práva Kancelář Rady spolupracuje s vedlejším Odborem pro sociální začleňování, který realizuje projekt Agentury pro sociální začleňování.

Kancelář Rady je odborným pracovištěm pro otázky romské integrace v rámci vlády ČR a spolupráci se zástupci občanské společnosti v těchto otázkách. Dle platného Statutu Kancelář plní zejména tyto úkoly: a) administrativně a organizačně zabezpečuje činnost Rady, jejích výborů a pracovních skupin; b) soustřeďuje a připravuje podklady a informace potřebné pro činnost Rady; c) zpracovává odborné podklady pro jednání Rady na základě pokynů předsedy Rady; d) aktualizuje informace o Radě a jejích členech, a pracovních orgánech Rady, zveřejněné na webové stránce Úřadu vlády ČR; e) vytváří návrhy celostátní koncepce a systému právních úprav v oblasti romské integrace; f) sleduje a vyhodnocuje situaci v oblasti romské integrace, g) spolupracuje s organizacemi a institucemi podílejícími se na rozvoji romské integrace.

Kancelář Rady je klíčovým aktérem vykonávajícím v rámci institucionálního nastavení státní správy ČR politiku romské integrace na základě pokynů a ve spolupráci s Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Na základě dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025 Kancelář Rady vypracovává, koordinuje a monitoruje implementaci dlouhodobé strategie i navazující střednědobé koncepce romské integrace a akční plány, jež jsou následně realizovány prostřednictvím příslušných resortů, dalších orgánů státní správy a ve spolupráci s orgány územní samosprávy a nevládními organizacemi a rovněž podnikatelskými subjekty. Kancelář Rady metodicky vede koordinátory pro záležitosti romské menšiny, kterým při jejich činnosti poskytuje podporu.

Rada EU dne 02.09.2011 vydala oznámení (2011/C 258/04) o závěrech Rady k Rámci EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů, ve kterém vyzvala členské státy, aby stanovily vnitrostátní kontaktní místa nebo využívaly již existujících subjektů k zajištění účinného monitorování strategií začleňování Romů a podporovaly výměnu osvědčených postupů a diskuse o fakticky podložených přístupech v oblasti politik začleňování Romů. V reakci na tuto výzvu v říjnu roku 2012 bylo v každém členském státě EU ustanoveno **národní kontaktní místo pro integraci Romů** (dále jen „NRCP“). Vznikla tak síť NRCP, která umožňuje členským státům a Evropské komisi sdílet zkušenosti a odborné znalosti a podporuje nadnárodní spolupráci a výměnu správných postupů. V ČR byl pro výkon činností NRCP určen již existující subjekt, Kancelář rady vlády pro záležitosti romské menšiny.

⁴ Dostupná na webových stránkách ÚV ČR, <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/vyrocní-zprava-o-cinnosti-rady-vlady-pro-zalezitosti-romske-mensiny-za-rok-2014-132671>

Rada EU doporučením (2013/C 378/01) ze dne 9. prosince 2013, o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech, vyzvala členské státy, aby poskytly NRCP přiměřený mandát a zdroje odpovídající jejich úloze, aby mohla účinně koordinovat napříč odvětvími monitorování politik pro integraci Romů s ohledem na jejich provádění, a to při respektování rozdělení pravomocí v rámci jednotlivých členských států. A aby členské státy zapojily svá NRCP do rozhodovacích procesů týkajících se vypracovávání, financování a provádění příslušných politik. NRCP by měla při provádění vnitrostátních strategií a místních akčních plánů pro integraci Romů usnadňovat účast a zapojení romské občanské společnosti. Toto doporučení je dále rozvedeno ve Strategii romské integrace do roku 2020, podle které se NRCP stávají klíčovými spoluaktéry při formulování politik v dané oblasti. NRCP musí mít formální autoritu a pravomoc koordinovat postupy mezi ministerstvy a různými vládními úrovněmi a zajišťovat, aby se otázka začleňování Romů stala součástí všech příslušných veřejných politik; měla by přispívat k definování a provádění příslušných politik a být zapojena do strategického plánování, pokud jde o využívání fondů EU. V kontrastu úkolů NRCP Strategie romské integrace do roku 2020 upozorňuje na personální poddimenzovanost Kanceláře rady vlády pro záležitosti romské menšiny a požaduje její posílení o 3 pracovníky. Na to bylo reagováno usnesením ze dne 23. února 2015 č. 127, o Strategii romské integrace do roku 2020, kterým byl navýšen rozpočet kapitoly Úřadu vlády o částku 750.000 Kč na rok 2015 pro vznik 3 funkčních míst v Kanceláři Rady vlády pro záležitosti romské menšiny k výkonu funkce NRCP.

2.1.3 Krajsí koordinátoři pro záležitosti romské menšiny

Na úrovni všech 13 krajů a území hlavního města Prahy působili v roce 2014 koordinátoři pro záležitosti romské menšiny. Ti tvoří základní institucionální síť, jejímž prostřednictvím stát komunikuje a prosazuje centrální integrační politiku ve vztahu k romské menšině na úrovni kraje. Prostřednictvím koordinátorů pro romské záležitosti získává stát rovněž významnou zpětnou vazbu a informace o situaci v kraji. Síť těchto pracovníků významně přispívá ke koherentní a koordinované tvorbě a realizaci politik romské integrace na celém území státu. Koordinátoři jsou zapojeni do tvorby strategických materiálů v kraji ve vztahu k romské menšině, pořádají semináře i konference, spolupracují s romskými poradci, s asistenty pedagoga, s terénními sociálními pracovníky při řešení konkrétních aktuálních kauz a dílčích problémů v regionu a podílí se na administraci některých krajských dotačních programů. Zabývají se i přednáškovou a konzultační činností, připomínkováním strategických dokumentů kraje a vlády, popřípadě jednotlivých rezortů. Kromě toho pomáhají vládě monitorovat situaci Romů v kraji a efektivitu realizovaných integračních opatření a tyto informace předávají subjektům na centrální úrovni.

Povinnost zřídit tuto funkci vyplývá pro kraje z ustanovení § 6 odst. 7 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „menšinový zákon“), dle kterého krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti, a ustanovením § 67 odst. 1 písm. f) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, dle kterého krajský úřad zřizuje funkci koordinátora pro romské záležitosti. Hlavní město Praha má zcela specifické postavení vyplývající ze zvláštního zákona, nicméně na základě ustanovení § 31 odst. 1 zákona o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, dle kterého orgány hlavního města Prahy vykonávají přenesenou působnost, která je zvláštním zákonem svěřena orgánům krajů, má rovněž povinnost zřídit funkci koordinátora pro romské záležitosti.

S cílem zabezpečit výkon funkce koordinátora pro romské záležitosti s adekvátním pracovním úvazkem Úřad vlády ČR poskytuje krajům neinvestiční dotaci z programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, který je realizován na základě usnesení vlády ze dne 25. července 2001 č. 781 o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávních celcích. Na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 pak Úřad vlády každoročně vyčleňuje finanční prostředky pro tento dotační program. Žadatelem může

být pouze kraj, nikoliv hlavní město Praha. Dotace se poskytuje na jednu pracovní pozici, maximálně ve výši 500.000 Kč. Dotace v plné výši se poskytuje na zaměstnance, který činnost koordinátora vykonává v plném pracovním úvazku bez kumulací s dalšími činnostmi pro krajský úřad, které nemají přímý vztah k náplni jeho práce po celý kalendářní rok. Poměrným způsobem se krátí dotace v případě zkráceného pracovního úvazku nebo v případě kumulování funkce koordinátora pro romské záležitosti s dalšími činnostmi, které nemají přímý vztah k náplni jeho práce. V roce 2014 si o dotaci žádalo všech 13 krajů. Celkem bylo krajům vyplaceno 5.046.000 Kč. Výše dotace vyplacená jednotlivým krajům včetně výše úvazku koordinátora je uvedena v tabulce níže.

Z tabulky je patrné, že většina koordinátorů je ve své funkci delší dobu, a pouze 3 koordinátoři byli v roce 2014 nováčky. Praxe a kontinuita na této pozici je velmi důležitá. Koordinátor si totiž musí vybudovat síť kontaktů a důvěru jak samotných Romů, tak partnerů z veřejné správy a NNO. Prostřednictvím dotačního programu se podařilo navýšit pracovní úvazky koordinátorů. Ze 14 koordinátorů 3 pracují na plný úvazek; 4 na úvazek 0,9; 2 na úvazek 0,8; 2 na úvazek 0,6; a 3 na úvazek 0,5. Ve všech případech, kdy byla funkce koordinátora kumulována, tak byla propojena s agendou národnostních menšin a integrace cizinců, respektive ve 3 případech koordinátor pro romské záležitosti působil zároveň jako koordinátor integračních projektů kraje souvisejících s problematikou sociálně vyloučených lokalit. Koordinátoři jsou v rámci krajského úřadu zařazeni ve 12 případech do odboru sociálních věcí, v 1 případě do odboru školství, v 1 případě v sekretariátu radního pro oblast kultury, cestovního ruchu a zahraničních vztahů a pouze v 1 případě do odboru kanceláře hejtmána. Vzhledem k tomu, že koordinátoři často při zpracovávání podkladů nebo realizaci politiky romské integrace naráží na resortismus, který v rámci krajských úřadů mezi jednotlivými odbory panuje, je ideální zařadit koordinátora do kanceláře hejtmána. Navíc vlivem prostředí mají koordinátoři tendenci, ale i příležitosti věnovat se zejména té oblasti romské integrace, která spadá do gesce odboru, resp. oddělení, do kterého jsou zařazeni.

Náplň práce jednotlivých koordinátorů se kraj od kraje mírně liší v závislosti na tom, jaký popis pracovní činnosti zadali do žádosti o poskytnutí neinvestiční dotace, avšak podstata a účel jejich činnosti by měla být vždy zachována a vyžadována. Koordinátoři pro záležitosti romské menšiny prosazují a koordinují implementaci a realizaci politiky romské integrace na úrovni kraje. Zabývají se metodickou podporou, konzultační činností a koordinací romských poradců, pracovníků veřejných institucí a NNO, které se podílejí na zlepšování situace Romů. Pořádají pro ně konference, semináře a společné aktivity.

Ze závěrečných zpráv koordinátorů vyplývá, že se převážně věnují tématům v oblasti sociální, vzdělávání a bezpečnosti, případně zdraví. Méně pozornosti je pak věnováno podpoře romské kultury a jazyka a obecně šíření pozitivního obrazu Romů mezi většinovou společností. Do budoucna by se práce koordinátorů měla více zaměřit na boj s předsudky a především na emancipaci a zmocňování Romů na úrovni kraje a prostřednictvím romských poradců na úrovni obcí. Koordinátoři pro záležitosti romské menšiny s romskými poradci a NNO by měli informovat Romy o možnostech, jaké mají v různých oblastech života a motivovat a podporovat je, aby jich využívali. Aktivně dohlíží na to, aby Romové byli zapojováni do poradních orgánů krajů a obcí ve věcech, které se jich týkají.

V oblasti vzdělávání koordinátoři pro záležitosti romské menšiny spolupracují s romskými poradci a školami a poskytují informace o možnostech vzdělávání, stipendijních programech a dalších možnostech rozvoje, popř. navrhují opatření, která přispívají k motivaci ke zvyšování vzdělání a kompetencí romských dětí. V tomto směru mají jak koordinátoři pro romské záležitosti, tak romští poradci velké rezervy. Výstražná situace v rámci programu Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních a studentů vyšších odborných škol v roce 2014 panovala v Plzeňském kraji, ze kterého dlouhodobě chodí neadekvátně nízký počet žádostí o podporu.

Tab. č. 5: Zastoupení krajských koordinátorů pro romské záležitosti na krajských úřadech v roce 2014

kraj	výše úvazku	výše dotace	délka praxe ve funkci	organizační zařazení	agenda, s níž je funkce kumulována
hl. město Praha	1,00	—————	14 let	odbor sekretariátu radního pro oblast kultury, cestovního ruchu a zahraničních vztahů	bez kumulace
Jihočeský	1,00	500.000 Kč	13 let	odbor sociálních věcí a zdravotnictví	bez kumulace
Jihomoravský	0,60	300.000 Kč	8 let	odbor školství	agenda národnostních menšin
Karlovarský	0,60	300.000 Kč	13 let	odbor sociálních věcí	agenda integrace cizinců a národnostních menšin
Královéhradecký	0,50	250.000 Kč	6 let	odbor sociálních věcí	agenda integrace sociálně vyloučených lokalit, státní integrační program a integrace cizinců, metodika pro sociální kurátory obcí, koordinace prevence kriminality
Liberecký	0,90	450.000 Kč	2 roky	odbor sociálních věcí	agenda národnostních menšin a cizinců
Moravskoslezský	0,70	350.000 Kč	7 let	odbor sociálních věcí	0,20 – individuální projekty ESF zaměřené na řešení problematiky romské menšiny; 0,10 – agenda národnostních menšin
Olomoucký	0,90	450.000 Kč	12	odbor sociálních věcí	agenda integrace cizinců a národnostních menšin
Pardubický	0,50	450.000 Kč	1 rok	odbor sociálních věcí	koordinace v individuálním projektu <i>Podpora integrace sociálně vyloučených romských lokalit v Pardubickém kraji II</i>
Plzeňský	0,50	246.000 Kč	1 rok	odbor sociálních věcí	agenda integrace cizinců
Středočeský	0,90	450.000 Kč	12 let	odbor sociálních věcí	agenda integrace cizinců
Ústecký	0,80	400.000 Kč	1 rok	odbor sociálních věcí	koordinace integračního projektu Ústeckého kraje PIRK2
Vysočina	0,80	400.000 Kč	3 roky	odbor sociálních věcí	agenda registrace poskytovatelů sociálních služeb
Zlínský	1,00	500.000 Kč	12 let	odbor kanceláře hejtmána	bez kumulace

2.1.4 Romští poradci obcí s rozšířenou působností

Na úrovni ORP napomáhají integraci Romů romští poradci, kteří navazují svou činností na působení krajských koordinátorů pro romské záležitosti a prosazují v rámci přenesené působnosti politiku romské integrace ve spádové oblasti.

Ačkoliv je jejich role pro romskou integraci na lokální úrovni klíčová, jejich právní ukotvení není tak jednoznačné, jako v případě krajských koordinátorů. Zatímco totiž zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, výslovně ukládá krajům povinnost zřizovat funkci koordinátora pro romské záležitosti, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, nejenže povinnost zřídit funkci romského poradce nestanovuje, ale ani neobsahuje žádné ustanovení týkající se romské integrace. Funkce romského poradce tak nachází zákonnou oporu pouze v ustanovení § 6 odst. 8 menšinového zákona, dle kterého obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

Původně byla tato funkce zřízena usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 687. Tehdy se jednalo o funkci na úrovni okresů, kdy každý ze 73 okresních úřadů dostal za úkol stanovit ve své působnosti funkční místo romského poradce. V souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů ke dni 31.12.2002 mělo dojít k transformaci romských poradců z okresní úrovně na úroveň obcí s rozšířenou působností. Systematický přechod poradců na obce však nikdy nebyl realizován. V důsledku toho i v roce 2014 pokračoval právní stav, kdy obce s rozšířenou působností neměly povinnost zřizovat funkce romského poradce a úkoly vyplývající z menšinového zákona mohly vykonávat jakýmkoliv způsobem. Přitom je žádoucí, aby na lokální úrovni působili romští poradci alespoň v každé ORP.

Celkově v roce 2014 funkci romského poradce (nebo jí obdobné) vykonávalo 178 pracovníků ve 154 z celkových 205 ORP a ve všech 22 městských částech hlavního města Prahy. V 51 ORP funkce nebyla zřízena vůbec. Přehled všech ORP, které zřídily v roce 2014 funkci romského poradce, je znázorněn v tabulce níže. Oproti roku 2013 vzrostl počet romských poradců o 16, avšak v některých krajích došlo ke snížení souhrnného úvazku určeného pro výkon této agendy. Ke snížení souhrnného úvazku došlo v krajích Libereckém (z 2,0 na 1,3), Pardubickém (z 1,91 na 1,66), Ústeckém (z 1,35 na 0,75), Zlínském (ze 1,1 na 1,0) a na Vysočině (z 1,75 na 1,2).

Drtivá většina pracovníků vykonává agendu romského poradce v rámci kumulované funkce, jejíž úvazek je zpravidla velmi nízký. Ze 178 romských poradců tuto funkci vykonávalo na plný úvazek pouze 7 pracovníků, z nichž 4 jsou z hl. m. Prahy. Nejčastěji pracovníci tuto agendu vykonávali na úvazek nižší než poloviční, velmi často se objevovaly úvazky 0,1; 0,05 a v jednom případě dokonce 0,01. Je pak legitimní otázkou, na kolik je tato funkce pouze symbolickou a kolik reálné práce v oblasti romské integrace může pracovník ORP vykonat během 8 hodin měsíčně.

Na druhé straně je nutno vzít do úvahy i existenci ORP, kde žije velmi málo Romů nebo kde Romové nežijí vůbec. Vzhledem k migračním trendům je žádoucí, aby i v těchto ORP působili romští poradci, jejich úvazek však může být nižší než doporučených 0,5. Nicméně výše uvedené nízké úvazky romských poradců nejsou příklady z těchto ORP, nýbrž z ORP, kde žije významná romská menšina.

V Ústeckém kraji byla funkce romského poradce zřízena pouze ve 4 ze 16 ORP, navíc souhrnný pracovní úvazek určený pro tuto agendu činil pouze 0,75. Méně romských poradců působilo pouze ve Zlínském kraji. Nízká motivace zřizovat funkce romských poradců bývá často ze strany zástupců ORP zdůvodňována malou populací Romů. Zatímco ve Zlínském kraji žije v rámci ČR nejméně Romů (cca 2.200), v Ústeckém kraji jich žije nejvíce (cca 60.000). Dochází tak k paradoxní situaci, kdy jen v každé čtvrté ORP, v kraji s největší romskou populací, agendu romského poradce vykonávalo pouze 5 pracovníků souhrnně na nižší než jeden plný pracovní úvazek.

Dalším problémem je, že nadále i v roce 2014 nebyl definovaný jednotný rámec činnosti romských poradců, který by byl pro obecní úřady závazný. Kancelář Rady sice v roce 2012 zpracovala Doporučenou pracovní náplň romských poradců, ta je ale určena pro metodické vedení romských poradců, za které nesou odpovědnost zejména krajsí koordinátoři pro záležitosti romské menšiny. Romští poradci by měli 1) sledovat vývoj situace romské menšiny, 2) vykonávat analytickou činnost zaměřenou na zjištění příčin problémů a jejich dopadů, 3) iniciovat vznik opatření k řešení aktuálních problémů a podporovat realizaci integračních projektů, 4) být v přímém kontaktu s představiteli romské menšiny a zprostředkovávat komunikaci mezi nimi a veřejnými institucemi, 5) aktivně provádět depistáž romských domácností ohrožených sociálním vyloučením, 6) koordinovat postupy obecních úřadů, dalších institucí veřejné správy a NNO, 7) metodicky vést terénní pracovníky působících při obecních úřadech ve spádové oblasti ORP, 8) informovat veřejnost a zvyšovat její povědomí o romské menšině, 9) zapojit obce ve spádové oblasti do dotační politiky zaměřené na podporu romské integrace, 10) evidovat vlastní činnost a dohlížet nad evidencí terénní práce v obcích ve spádové oblasti.

Takto rozsáhlá pracovní náplň romského poradce, která je navíc vykonávána v celé spádové oblasti ORP, vyžaduje adekvátní pracovní úvazek, minimálně v rozsahu 0,5. Nižší pracovní úvazek v praxi znamená, že se romští poradci nemohou systematicky věnovat své agendě, navíc ve většině případů se romští poradci zaměřují pouze na území obce, kde sídlí jejich úřad, a obce I. a II. typu jsou jimi většinou opomíjeny. Krajsí koordinátoři pro romské záležitosti pak musí suplovat činnost poradců v obcích, kde není výkon této funkce zajištěn.

Řešení romských záležitostí si ze systémového hlediska vyžaduje úzkou spolupráci mezi krajským koordinátorem pro záležitosti romské menšiny (původně se tato pozice jmenovala koordinátor romských poradců) a romskými poradci. Úroveň této spolupráce se liší kraj od kraje. V některých krajích spolupráce v roce 2014 fungovala na velmi dobré úrovni, v některých byla situace horší, a v některých spolupráce probíhala pouze na administrativní bázi, kde obce při řešení problémů či vytváření vizí a strategií žádaly krajského koordinátora o spolupráci sporadicky. Kritická situace byla v Plzeňském kraji, kde o pravidelná setkání a pracovní porady pořádané krajským koordinátorem nebyl ze strany ORP zájem. Problematické bylo i podávání informací z jednotlivých ORP v Plzeňském kraji – pokud vůbec na žádost o spolupráci ze strany koordinátora ORP reagovaly, podávaly pouze kusé informace.

Hlavním důvodem, proč ORP funkci romského poradce nezřídí, nebo ji zřídí s velmi nízkým pracovním úvazkem, je podle vyjádření některých koordinátorů pro záležitosti romské menšiny nedostatek financí. Zatímco kraje mají možnost požádat o finance z dotačního programu Úřadu vlády ČR Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, žádný účelový dotační program určený pro ORP na zajištění funkce romského poradce neexistuje. Nedostatečná výše příspěvku obcím na výkon státní správy jednak nutí obce doplácet na výkon přenesené působnosti ze svých zdrojů, a jednak pečlivě zvažovat rozpočtové priority, mezi něž ve většině případů nepatří funkce romského poradce, kterou ORP nemají ze zákona povinnost zřizovat.

Tab. č. 6: Přehled ORP se zřízenou funkcí romského poradce

kraj	přehled ORP se zřízenou funkcí romského poradce	počet romských poradců a výše jejich úvazků
hl. m. Praha	Praha MČ 1-22	22 pracovníků , z nichž pouze 4 (Praha 5, Praha 7, Praha 14) pracují na plný úvazek, zbylých 18 pracuje na úvazek 0,25-0,5.
Jihočeský	Funkce zřízena v 16 ze 17 ORP (Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk).	16 pracovníků , se souhrnným úvazkem 4,40.

Jihomoravský	Funkce zřízena ve všech 21 ORP (Blansko, Boskovice, Brno, Břeclav, Bučovice, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohořelice, Rosice, Slavkov u Brna, Šlapanice, Tišnov, Veselí nad Moravou, Vyškov, Znojmo, Židlochovice).	21 pracovníků, z nichž pouze 1 na plný úvazek.
Karlovarský	Funkce zřízena ve všech 7 ORP (Aš, Cheb, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Ostrov, Sokolov).	7 pracovníků, z nichž 1 na plný úvazek (Karlovy Vary), 1 na poloviční úvazek (Cheb), zbylých 5 pracuje na nižší úvazek.
Královéhradecký	Funkce zřízena v 6 ze 15 ORP (Broumov, Hradec Králové, Jaroměř, Kostelec nad Orlicí, Rychnov nad Kněžnou, Úpice).	7 pracovníků, se souhrnným úvazkem 1,9 a z toho v Hradci Králové 2 pracovníci celkově na úvazek 1,1.
Liberecký	Funkce zřízena v 9 z 10 ORP (Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Semily, Tanvald, Turnov).	9 pracovníků, se souhrnným úvazkem 1,3.
Moravskoslezský	Funkce zřízena v 16 z 22 ORP (Bílovec, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Orlová, Ostrava, Rýmařov, Vítkov).	16 pracovníků, z nichž pouze 1 v Ostravě na plný úvazek.
Olomoucký	Funkce zřízena ve všech 13 ORP (Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov, Zábřeh).	13 pracovníků, se souhrnným úvazkem 4,2.
Pardubický	Funkce zřízena ve všech 15 ORP (Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Chrudim, Králupy, Lanškroun, Litomyšl, Moravská Třebová, Pardubice, Polička, Přelouč, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Žamberk).	15 pracovníků, souhrnný úvazek 1,66. Z toho 5 pracuje se symbolickým úvazkem 0,05 a 1 dokonce s úvazkem jen 0,01.
Plzeňský	Funkce zřízena v 6 z 15 ORP (Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Stříbro, Sušice, Tachov).	6 pracovníků, výše jejich úvazků se pohybuje v rozmezí od 0,05 do 0,2.
Středočeský	Funkce zřízena ve všech 26 ORP (Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, Čáslav, Černošice, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Lysá nad Labem, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim, Votice).	26 pracovníků.
Ústecký	Funkce zřízena ve 4 z 16 ORP (Kadaň, Louny, Most, Žatec).	5 pracovníků, se souhrnným úvazkem 0,75. V Žatci vykonávají tuto funkci 2 pracovníci, každý s úvazkem 0,1.
Vysočina	Funkce zřízena v 11 z 15 ORP (Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Pacov, Světlá nad Sázavou, Telč, Třebíč, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou).	11 pracovníků, se souhrnným úvazkem 1,2.
Zlínský	Funkce zřízena ve 4 ze 13 ORP (Holešov, Otrokovice, Vsetín, Valašské Meziříčí).	4 pracovníci, se souhrnným úvazkem 1,0.

2.2 RADA VLÁDY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

2.2.1 Činnost Rady vlády pro národnostní menšiny

Rada vlády pro národnostní menšiny je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků. Její předchůdce je výrazně starší než předchůdce Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Rada činností navazuje na Radu pro národnostní vlády ČR, která byla původně formálně zřízena v souvislosti s přijetím ústavního zákona č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Od té doby v průběhu řady politických událostí Rada prošla několika transformacemi. Usnesením vlády ze dne 10. října 2001 č. 1034 došlo k zásadní změně Statutu včetně názvu orgánu do současné podoby Rady vlády pro národnostní menšiny.

Na rozdíl od rady vlády pro záležitosti romské menšiny, která je zřízena pouze na základě jejího Statutu, který schvaluje vláda, Rada vlády pro národnostní menšiny je vedle svého Statutu zřízena na základě zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Její zřízení vládou je dáno § 6 odst. 3 tohoto zákona. V § 6 odst. 4 je zakotveno složení Rady, podle kterého členy jsou zástupci národnostních menšin a zástupci orgánů veřejné moci s tím, že nejméně polovinu členů Rady tvoří zástupci národnostních menšin, kteří byli navrženi sdruženími příslušníků národnostních menšin. § 6 odst. 5 je pak vymezena působnost Rady, do které patří a) zajišťovat přípravu opatření vlády, která se týkají práv příslušníků národnostních menšin v ČR; b) vyjadřovat se k návrhům zákonů, k návrhům nařízení vlády a k opatřením týkajícím se práv příslušníků národnostních menšin před jejich předložením vládě; c) připravovat pro vládu souhrnné zprávy o národnostní situaci na území ČR; d) připravovat pro vládu nebo pro ministerstva či jiné správní úřady doporučení k zajištění potřeb příslušníků národnostních menšin, zejména v oblastech školství, kultury a médií, používání mateřského jazyka, společenského a kulturního života; e) spolupracovat s orgány územních samosprávných celků při praktickém zabezpečování národnostní politiky státu; f) navrhopvat rozdělování finančních prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu na podporu aktivit příslušníků národnostních menšin.

Současní členové Rady byli jmenováni usnesením vlády ze dne 16. dubna 2014 č. 262, o změně Statutu Rady vlády pro národnostní menšiny a jmenování členů Rady vlády pro národnostní menšiny. V roce 2014 došlo ještě k jedné změně Statutu, a to ze stejného důvodu, jako tomu bylo v případě změny Statutu Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Šlo o úpravu schvalovacího mechanismu dotačních programů Úřadu vlády ČR, v případě Rady vlády pro národnostní menšiny se jedná o jediný dotační program **Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků**. Tato skutečnost navazuje na zvláštní režim ochrany menšinových jazyků Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků, kterou ČR v roce 2007 ratifikovala.

Celkem má Rada 32 členů, kterými jsou zástupci ministerstev na úrovni náměstka ministra (MF, MK, MŠMT, MPSV, MV, MS, MZV), zástupce Kanceláře prezidenta republiky, Kanceláře veřejného ochránce práv, zmocněnec vlády pro lidská práva (tato pozice nebyla v roce 2014 obsazena), Asociace krajů ČR, Svazu měst a obcí ČR, zástupce odborné veřejnosti, a 18 zástupců 14 národnostních menšin – běloruské, bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské, ukrajinské a vietnamské. Německá, polská, **romská** a slovenská menšina je v Radě zastoupena vždy **dvěma zástupci**.

Ve smyslu čl. 6 a čl. 6a Statutu Rady působí od roku 2002 tři orgány: **Výbor pro dotační politiku**, **Výbor pro spolupráci s orgány samosprávy** a **Komise pro hodnocení projektů dotačního programu Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků**. Podobně jako se Rada vlády pro záležitosti romské menšiny opírá o Kancelář Rady, činnost Rady včetně činnosti jejích výborů i pracovních skupin zabezpečuje

sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny. Na základě čl. 7 Statutu byla zřízena **Pracovní skupina pro národnostně menšinové vysílání.**

Bližší popis činnosti Rady je uveden ve **Výroční zprávě o činnosti Rady vlády pro národnostní menšiny za rok 2014⁵**, která byla předložena pro informaci vládě na jejím zasedání dne 25.05.2015.

2.2.2 Výbory pro národnostní menšiny na krajích a obcích

Obdobné poradní orgány, v nichž jsou zastoupeni zástupci národnostních menšin, jako je Rada vlády pro národnostní menšiny na centrální úrovni, vznikají i na úrovni krajů a obcí. Ty byly zřizovány buď povinně na základě zákona, nebo daleko častěji na základě dobrovolné vůle samosprávných orgánů. Dle zákona povinně vznikají výbory pro národnostní menšiny zastupitelstev krajů či obcí. Dobrovolně jsou pak zřizovány analogicky zaměřené výbory zastupitelstev krajů či obcí nebo komise rad krajů či obcí. Ve většině těchto poradních orgánů má anebo může mít romská menšina svého zástupce.

Podle § 78 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, **kraj**, v jehož územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu **alespoň 5 %** občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje spolek utvořený podle zvláštního zákona; vždy však příslušníci národnostních menšin musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru.

Více než 5 % obyvatel se při sčítání lidu 2011 přihlásilo k jiné než české národnosti⁶ v **Karlovarském kraji, Moravskoslezském kraji a hl. městě Praze**, kde byly dle zákona povinně zřízeny výbory pro národnostní menšiny. V **Ústeckém kraji** byl zřízen výbor pro národnostní menšiny dobrovolně. V **Pardubickém a Plzeňském kraji** byly ustanoveny Komise pro integraci romské komunity a dalších etnických skupin. V **Libereckém kraji** byla ustanovena Komise pro národnostní menšiny a sociální začleňování. Poradním orgánem sui generis je Rada pro národnostní menšiny **Jihomoravského kraje**. V hl. městě Praze vedle výboru pro národnostní menšiny, který byl ustaven až ke dni 26.03.2015, funguje i Komise Rady hl. města Prahy pro oblast národnostních menšin a integrace cizinců na území hl. města Prahy. Ve **Zlínském kraji** byla zřízena Komise pro integraci sociálně vyloučených.

Podle § 117 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, **obec**, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu **alespoň 10 %** občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje spolek utvořený podle zvláštního zákona; vždy však příslušníci národnostních menšin musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru.

Více než 10 % obyvatel se při posledním sčítání lidu přihlásilo k jiné než české národnosti⁷ v 35 obcích (z toho v 1 statutárním městě – Karvině), kde byly dle zákona povinně zřízeny výbory pro národnostní menšiny. Dobrovolně byly výbory zřízeny v dalších 15 obcích (z toho ve 2 statutárních městech – Brně a Chomutově). Celkově tedy byly výbory pro národnostní menšiny zřízeny v **50 obcích**. V 8 obcích (z toho ve 4 statutárních městech – Liberci, Mladé Boleslavi, Mostě a Plzni) byly zřízeny komise pro národnostní menšiny, resp. komise pro integraci národnostních menšin.

⁵ Dostupná na webových stránkách ÚV ČR,

<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/vyrocní-zprava-o-cinnosti-rady-vlady-pro-narodnostni-mensiny-v-roce-2014-131850/>

⁶ Jde o podíl obyvatel s jinou než českou, moravskou, slezskou národností a jejich kombinacemi.

⁷ Jde o podíl obyvatel s jinou než českou, moravskou, slezskou národností a jejich kombinacemi.

2.3 AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ

2.3.1 Činnost Agentury pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování (dále jen „ASZ“) vznikla jako pilotní projekt na Úřadu vlády ČR v gesci ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny usnesením vlády ze dne 23. ledna 2008 č. 85, k vytvoření Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách. Zařazení ASZ do struktury Úřadu vlády bylo považováno za provizorní řešení. Usnesením vlády ze dne 9. června 2008 č. 731 bylo ministryni pro lidská práva a národnostní menšiny uloženo, aby vypracovala a vládě předložila legislativní úpravu právní subjektivity ASZ. To se nikdy nestalo a ASZ od svého vzniku do současnosti funguje jako projekt, jehož nositelem je Odbor pro sociální začleňování Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR. Jelikož vláda schválila finanční a personální zabezpečení ASZ na léta 2008-2012, bylo nezbytné usnesení vlády ze dne 25. července 2012 č. 570, k prodloužení činnosti ASZ na léta 2013 až 2015. Tímto usnesením vláda nejen prodloužila činnost ASZ v rámci Úřadu vlády ČR do 31.12.2015, ale také změnila původní název vypuštěním slov „v romských lokalitách“.

V roce 2009 začala ASZ pilotně působit ve 12 lokalitách ČR. Od 01.01.2010 do 31.12.2012 realizoval Odbor pro sociální začleňování tříletý projekt **Podpora sociálního začleňování ve vybraných romských lokalitách prostřednictvím práce Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách** financovaný z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR. V tomto období působila ASZ ve **33 lokalitách**. Od 01.01.2013 do 31.12.2015⁸ Odbor pro sociální začleňování realizuje navazující projekt **Zavádění systémových nástrojů sociálního začleňování v sociálně vyloučených lokalitách**. Hlavním cílem projektu je podpořit sociální začleňování v obcích a městech, kde se vyskytují sociálně vyloučené lokality, šířit dobrou praxi a zavádět inovativní postupy sociálního začleňování na místní úrovni. V rámci tohoto projektu působí ASZ v dalších **26 lokalitách**. Více o financování obou projektů v kapitole 3.2.2.

Základem projektu je spolupráce s obcemi, se kterými ASZ uzavírá dohodu o tříleté spolupráci. Během ní je obci přidělen lokální konzultant, který v místě propojí místní subjekty, aby při sociálním začleňování spolupracovaly. Na základě důkladného zmapování situace v jednotlivých lokalitách formou situačních analýz jim ASZ pomůže sestavit strategický plán sociálního začleňování, pomáhá s jeho naplňováním a pomáhá získávat prostředky na jednotlivé kroky. Podpora při přípravě projektů a projektových žádostí se stala jednou z klíčových aktivit ASZ v lokalitách. Lokální konzultanti a projektoví poradci ASZ zásadním způsobem přispěli k vytvoření projektů, díky nimž bylo v letech 2012–2014 nasměrováno čerpání dotací z evropských strukturálních fondů v celkovém objemu více než 1,2 mld. Kč a podpořeno více než 27 tisíc osob. ASZ připravuje pro obce podrobné sociologické výzkumy, které jim umožní podrobně poznat sociální problémy ve městě i v sociálně vyloučených lokalitách a navrhnout jejich možné řešení.

Kromě systematické práce lokálních konzultantů s místními partnery je v rámci projektu posílena expertní činnost ASZ při zavádění prostupného bydlení, prostupného zaměstnávání, při práci s rodinami a při poskytování dluhového poradenství. Výstupem projektu jsou kromě nabytých zkušeností a zlepšení situace v lokalitách také metodické příručky a příručky dobré praxe pro další širší využití. V roce 2014 bylo připraveno **17 metodik a příruček dobré praxe** shrnujících dosavadní zkušenosti ASZ ve všech tematických oblastech, ve kterých ASZ působí. Dobré praxe jsou sdíleny také na tematických seminářích, které ASZ pravidelně organizuje a kterých se za dobu trvání projektu účastnilo již 340 účastníků.

Problémy v jednotlivých oblastech života obyvatel sociálně vyloučených lokalit jsou navzájem propojené a navzájem se ovlivňují. Proto by jejich řešení mělo být komplexní a uplatňováno ve všech sférách i oblastech (sociální služby, zaměstnanost, bydlení, vzdělávání,

⁸ Projekt měl být původně realizován jen do 30.04.2015. V průběhu roku 2014 však došlo k jeho prodloužení do 31.08.2015, dne 27.02.2015 pak následně další změnou až do 31.12.2015.

bezpečnost, rodinná politika). S cílem zajistit adresnost, koordinaci, konzistenci a synergii sady místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách připravoval Odbor pro sociální začleňování v průběhu roku 2014 **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (dále „KPSVL“). Nejprve probíhala intenzivní jednání s Řídicími orgány OP VVV, OP Z a IROP, která vyústila v zakotvení koordinovaného přístupu jako specifického mechanismu financování napříč implementací strukturálních fondů EU v novém programovém období 2014–2020. Následně byla vypracována **Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám**, která vstoupila v platnost 19.01.2015 a podle níž bylo do KPSVL vybráno prvních 10 lokalit. Celkem se počítá se zapojením 70 obcí nebo svazků obcí. Pro žadatele z obcí zapojených do KPSVL budou vyhlašovány koordinované výzvy ze všech tří operačních programů, v nichž budou vyhrazeny finanční prostředky pro KPSVL. Souběžně s koordinovanými výzvami budou vyhlašovány identické výzvy, pro žadatele z obcí, které nejsou zapojeny v KPSVL tak, aby nedocházelo k jejich diskriminaci. Prostřednictvím KPSVL bude dosaženo současného působení projektů řešících nezaměstnanost, zadlužování, krizi bydlení, sociálně-patologické jevy, vzdělávání apod. v určité sociálně vyloučené lokalitě – na komplexní problém bude odpovídat komplexní nástroj.

Odbor pro sociální začleňování realizuje na základě Memoranda o porozumění pro implementaci Finančního mechanismu EHP a Finančního mechanismu Norska podepsaného v červnu 2011 v rámci programové oblasti Místní a regionální iniciativy pro snižování nerovností a podporu sociálního začleňování projekt **Kampaň proti násilí z nenávisli**. Projekt byl definitivně schválen v březnu roku 2014 a potrvá do konce dubna roku 2016. Cílem kampaně je: 1) snížení napětí ve společnosti a radikalizaci mladé veřejnosti skrze komunikační kampaň, která bude aktivně vyvracet dezinformace a mýty, poskytne argumentační výbavu, nabídne alternativy k násilným řešením problémů a získá větší prostor v médiích pro oběti a ohrožené skupiny; 2) posílení schopnosti klíčových aktérů (školy, zástupci obcí, policie, místní iniciativy) násilí předvídat, preventivně působit a profesionálně a kvalitně jej zvládat a ve chvílích eskalace konfliktu poskytovat obětem podporu; 3) posílení schopnosti klíčových aktérů využít (mediální) komunikaci jako prostředek zmírňování napětí a obhajobu integračních opatření. V rámci projektu byla spuštěna mediální kampaň **HateFree Culture**, která si klade za cíl přimět především mladé uživatele internetu (cílová skupina 15-25 let) ke kritické reflexi informací z mediálního prostoru týkajících se xenofobie a vzájemného soužití. Konstantním působením zejména na sociálních sítích se snaží kultivovat veřejnou diskusi na tato problematická a nepopulární témata a poskytuje platformu pro debatu a sdílení důležitých informací. Snaží se tato témata pojednávat atraktivním způsobem – často se vtipem a za využití oblíbených nástrojů současné komunikace.

Odbor pro sociální začleňování každoročně předkládá vládě **Výroční zprávu o činnosti Agentury pro sociální začleňování** za předchozí rok. Tento dokument je zdrojem podrobných informací o činnosti ASZ.

2.3.2 Působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitách

Podstatou činnosti ASZ je práce v lokalitách, čili v obcích, městech nebo mikroregionech. Výběr lokalit pro působení ASZ je pravomocí **Monitorovacího výboru ASZ**, který je povinně zřízen Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Monitorovací výbor zohledňuje stanoviska krajského koordinátora pro záležitosti romské menšiny, případně dalších expertů. Vybírány jsou lokality, na jejichž území se vyskytuje sociálně vyloučená lokalita a u nichž je prokázána potřeba intervence ASZ.

V lokalitách, které byly Monitorovacím výborem vybrány, probíhá intenzivní podpora, zpravidla tříletý proces, v jehož rámci ASZ vytvoří na základě rozboru současného stavu obce (Situační zpráva) cíle integračních procesů a plán, jak jich dosáhnout (Strategický plán obce), a za přítomnosti lokálního konzultanta ASZ intervnuje při jejich realizaci. Základem činnosti ASZ v jednotlivých lokalitách je **lokální partnerství**, což je platforma, na které dochází k pravidelnému setkávání zástupců samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů. Členové lokálního partnerství se setkávají na pravidelných jednáních několikrát ročně a

společně připravují strategické plány a konkrétní projekty pro podporu sociálního začleňování. **Lokální konzultanti** koordinují činnost lokálního partnerství, komunikují s partnery v lokalitě, vytváří lokální strategie a poskytují poradenství v oblasti tvorby a implementace lokálních projektů. Po uplynutí 3 let intenzivní podpory se forma spolupráce mění na **vzdálenou podporu**, při které je lokalitám poskytována potřebná pomoc při udržení integračních procesů.

Jak je patrné z tabulky níže, ASZ působila v prvním pololetí roku 2014 ve 25 lokalitách a ve druhém pololetí roku 2014 ve 26 lokalitách. Dne 30.06.2014 ukončila ASZ svoji činnost v 8 lokalitách z roku 2011 (Hodonín, Kadaň, Kolín, Krupka, mikroregion Mělnicko, Sokolov, Vejprty a Větrní) a zároveň k 01.07.2014 zahájila svoje působení v 9 lokalitách (České Velenice, mikroregion Frýdlantsko, Chodov, Ostrava Příbram, Slaný, Veselí nad Moravou a Vrbno pod Pradědem).

V lokalitách z roku 2011 probíhala v prvním pololetí 2014 příprava a realizace projektů, revize a aktualizace strategických plánů (Krupka, Kolín, Sokolov) a příprava **exit strategií**, tedy přípravy na odchod ASZ z lokalit. V lokalitách z ledna roku 2013 se dokončovaly strategické plány, probíhala jejich realizace, včetně projektového poradenství ze strany ASZ či přípravy dílčích koncepcí (např. bytová koncepce v Rumburku). V lokalitách z července roku 2013 (Dubí, Frýdek-Místek, Jaroměř, Kraslice, Krnov, Mikulovice, Moravský Beroun, Poběžovice a Štětí) probíhalo strategické plánování a dokončování strategických plánů lokálního partnerství. V lokalitách z roku 2014 byla ustavena lokální partnerství, která zahájila práci na strategickém plánu sociálního začleňování. V roce 2014 byly dokončeny a prezentovány situační analýzy pro lokality z července roku 2013 a byly zadány situační analýzy pro lokality z roku 2014.

Tab. č. 7: Lokality, ve kterých působila ASZ v roce 2014

kraj	od 01.07.2011 do 30.06.2014	od 01.01.2013 do 31.12.2015	od 01.07.2013 do 30.06.2016	od 01.07.2014 do 30.06.2017
hl. m. Praha				
Jihočeský	Větrní			České Velenice
Jihomoravský	Hodonín			Veselí nad Moravou
Karlovarský	Sokolov	Nové Sedlo, Žlutice	Kraslice	Chodov
Královéhradecký			Jaroměř	
Liberecký		Ralsko, Velké Hamry		Frýdlantsko
Moravskoslezský		Odry, Osoblaha	Frýdek-Místek, Krnov	Ostrava, Vrbno pod Pradědem
Olomoucký		Šternberk	Mikulovice, Moravský Beroun	
Pardubický				
Plzeňský			Poběžovice	
Středočeský	Kolín, Mělnicko			Kralupy nad Vltavou, Příbram, Slaný
Ústecký	Kadaň, Krupka, Vejprty	Rumburk a Staré Křečany	Dubí, Štětí	
Vysočina				
Zlínský				
celkem	8	8	9	9

2.4 KLÍČOVÉ DOKUMENTY VZAHUJÍCÍ SE K ROMSKÉ INTEGRACI V ČR

2.4.1 Zásady dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025

Usnesením vlády ze dne 12. dubna 2006 č. 393 vláda schválila Zásady dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025. Dokument obsahuje 14 zásad. Účelem dokumentu je formulování základních zásad vládní politiky v oblasti romské integrace v **dlouhodobém horizontu** zhruba dvou desetiletí, do roku 2025. Dokument tak doplnil vládní koncepcí, které vytyčovaly úkoly, které měly být naplněny ve střednědobém horizontu. Cíl zlepšit postavení Romů ve společnosti se stal explicitní součástí politiky vlády již od roku 1997, kdy byla usnesením vlády ČR ze dne 29. října 1997 č. 686 přijata tzv. **Bratinkova zpráva**. V roce 2000 vláda usnesením ze dne 14. června 2000 č. 599 přijala ucelenou **Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti**, která byla do roku 2009 několikrát aktualizovaná. Usnesením vlády ze dne 21. prosince 2009 č. 1572 byla schválena navazující **Koncepce romské integrace na období 2010–2013**.

Pro institucionální nastavení integrace jsou důležité zejména dlouhodobé zásady č. 8, 10 a 14. Dle zásady č. 10 jsou dlouhodobá strategie i navazující střednědobé koncepce romské integrace a akční plány připravovány Kanceláří Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a jsou realizovány prostřednictvím příslušných resortů, dalších orgánů státní správy a ve spolupráci s orgány územní samosprávy a nevládními organizacemi a rovněž podnikatelskými subjekty. Realizace těchto politik je koordinována Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Dle zásady č. 14 vláda při vytváření strategií a koncepcí romské integrace úzce spolupracuje v rámci EU a s mezinárodními a mezivládními organizacemi a iniciativami. Dle zásady č. 8 by těžiště integrace mělo být postupně stále více posouváno na místní úroveň, jelikož orgány územní samosprávy mají nezastupitelnou roli v procesu integrace. Součástí politiky vlády je proto vytváření dostatečných finančních, organizačních a motivačních nástrojů pro jejich aktivní zapojení do tvorby a realizace strategie romské integrace. Kraje a obce s rozšířenou působností zpracovávají vlastní implementační koncepce integrace pro danou lokalitu, které jsou v intencích koncepce vládní.

2.4.2 Strategie romské integrace do roku 2020

Na předchozí koncepci romské integrace navazuje a Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2025 dále rozpracovává **Strategie romské integrace do roku 2020** (dále jen „SRI“), kterou vláda schválila svým usnesením ze dne 23. února 2015 č. 127, o Strategii romské integrace do roku 2020. SRI je reakcí na proces **Rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů do roku 2020** (více v kapitole 5), vychází z doporučení Rady (2013/C 378/01) ze dne 9. prosince 2013, o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech a je v souladu se strategií Evropa 2020 a Národním programem reform. SRI je dokumentem v gesci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a jejím zpracovatelem je **Kancelář rady vlády pro záležitosti romské menšiny**.

Přijetí SRI znamená významný posun v oblasti integrace romské menšiny v ČR, a proto celý rok 2014 byl ve znamení její intenzivní přípravy. Na základě usnesení vlády ze dne 21. prosince 2009 č. 1572, o Koncepci romské integrace na období 2010–2013, měla být navazující koncepce romské integrace předložena vládě do 31.12.2013. Nicméně zejména z důvodu návaznosti na další sektorové strategické dokumenty a probíhajícího jednání o nastavení operačních programů na programové období 2014–2020 byl termín předložení SRI vládě postupně prodlužován až do února roku 2015.

Již 07.02.2013 Výbor pro spolupráci se samosprávami a koncepcí romské integrace zřídil Pracovní skupinu k přípravě Koncepce romské integrace na období 2014–2020, v rámci níž se

v průběhu roku 2013 scházely dílčí podskupiny tematicky zaměřené na klíčové oblasti romské integrace. Výstupy z těchto podskupin se staly základem pro zpracování návrhu SRI, který byl poprvé prezentován na setkání ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu s Romy dne 03.04.2014. Návrh byl dále prezentován zainteresovaným subjektům. Jednalo se například o představení SRI na Republikovém výboru pro prevenci kriminality, krajským koordinátorům pro romské záležitosti, na setkání občanských členů Rady dne 20.05.2014 a na zasedání Rady dne 27.05.2014. Návrh byl rovněž předložen k veřejným konzultacím a to **zveřejněním na webových stránkách Rady k připomímkám široké veřejnosti**, s možností zasílání připomínek od 14.05.2014 do 28.05.2014. Dne 26.06.2014 proběhl kulatý stůl k diskusi nad připomínkami obdrženy v rámci konzultací.

V červenci až listopadu 2014 se uskutečnily konzultace SRI s širokým spektrem zainteresovaných, zejména širší romskou a odbornou veřejností. Dne 20.08.2014 se uskutečnil kulatý stůl ke SRI a její vazbě na ESI fondy, koordinovaný přístup a činnost ASZ. Dne 13.11.2014 došlo k představení SRI v PSP ČR na semináři pořádaném Podvýborem pro lidská práva Petičního výboru PSP ČR. Dne 20.11.2014 proběhly konzultace s širší romskou veřejností v rámci pravidelných setkání ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu s Romy. Dne 18.11.2014 se uskutečnily konzultace přípravy SRI s Evropskou komisí. V září až listopadu probíhaly konzultace s řídicími orgány jednotlivých operačních programů. Dne 15.12.2014 byl materiál předložen do meziresortního připomínkového řízení, které bylo ukončeno 06.01.2015. Poslední připomínky byly vypořádány dne 12.02.2015. S návrhem SRI tak byly během intenzivních příprav v průběhu roku 2014 seznámeny klíčové resorty. Současně se k SRI mohli vyjádřit krajští koordinátoři pro romské záležitosti, klíčoví poskytovatelé sociálních služeb ve prospěch romských komunit v ČR, dále veřejná ochránkyně práv a další instituce zaměřené na ochranu lidských práv a národnostních menšin.

SRI vytváří rámec pro opatření, která povedou do roku 2020 ke zvrácení negativních trendů ve vývoji situace značné části Romů v ČR v oblastech vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, zdravotní a sociální, nastartují a urychlí pozitivní změny, které povedou k postupnému odstranění neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové části populace, zajistí účinnou ochranu Romů před diskriminací, bezpečné soužití a povzbudí rozvoj romské kultury, jazyka a participaci Romů. Navrhovaná opatření by měla otevírat větší prostor pro seberealizaci Romů a umožnit jim uplatnění při řešení věcí, které se romské menšiny významně týkají. Integrace Romů do české společnosti je pro účely této strategie pojímána jako dvoustranný proces, probíhající jak na straně Romů, tak na straně většinové společnosti, jehož cílem je vytvoření celistvé a soudržné společnosti a bezkonfliktního soužití. Zahrnuje nejen sociální a ekonomické začlenění Romů, tedy vyrovnání jejich postavení v oblastech vzdělání, zaměstnanosti, bydlení a zdraví, ale rovněž posílení identity Romů, s důrazem na oblasti, jako jsou identita, kultura, tradice a jazyk. Zahrnuje také posílení společného historického vědomí a paměti národa, vytvoření tolerantního, nexenofobního prostředí a integraci romské menšiny v rovině politické. Součástí a prostředkem integrace je též emancipace romské menšiny, neboť jen sebevědomá menšina je schopna vytvořit zdravé vztahy jak s majoritou, tak i s jinými minoritami.

SRI obsahuje konkrétní opatření včetně určení jejich gestora, mechanismu financování a monitorování pro následujících 11 témat: 1) podpora Romů jako svébytné národnostní menšiny, podpora romského jazyka a kultury; 2) zajištění rovného přístupu Romů ke kvalitnímu vzdělávání na všech úrovních; 3) zvýšení zaměstnanosti a ekonomických aktivit Romů; 4) zajištění rovného přístupu Romů k důstojnému bydlení; 5) zajištění rovného přístupu Romů k sociálním službám a ke zdravotní péči; 6) zajištění rovného zacházení s Romy a jejich ochrany před diskriminací; 7) bezpečné soužití; 8) podpora integrace Romů na krajské a místní úrovni, boj proti sociálnímu vyloučení; 9) podpora participace Romů; poznání podporující interetnické soužití; 10) vytvoření funkční sítě pro implementaci strategie; 11) účinná mezinárodní a ujiní spolupráce.

Nutným prvkem SRI je její účinný monitorovací mechanismus. Ten je jednak vyžadovaný zmiňovaným doporučením Rady (2013/C 378/01) a jednak předběžnou podmínkou pro čerpání z Evropských strukturálních a investičních fondů (OP VVV a IROP). Usnesením vlády ze dne 23. února 2015 č. 127, o Strategii romské integrace do roku 2020, bylo ministru pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu uloženo, aby průběžně vyhodnocoval plnění úkolů vyplývajících ze SRI a podával vládě informace o plnění Strategie za předcházející kalendářní rok, a to vždy do 31. května následujícího kalendářního roku a v případě potřeby navrhoval průběžně doplnění a změny SRI. Základní monitorovací a evaluační cyklus SRI je tudíž jednorocní a je vždy završen okamžikem, kdy vláda projedná **Zprávu o naplňování Strategie romské integrace 2020**, která bude rovněž informovat o stavu romské menšiny v uplynulém kalendářním roce. Tato Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 je tak posledním dokumentem tohoto formátu. Monitorování a evaluace vycházejí z již ustavených a ověřených postupů, současně však bude docházet k rozšiřování a zkvalitňování sběru a vyhodnocení dat. Předpokladem je vytvoření indikátorové soustavy v průběhu roku 2015. Vždy začátkem kalendářního roku Kancelář Rady shromáždí podklady od všech resortů, krajů a dalších aktérů, včetně neziskových organizací a zástupců Romů o naplňování SRI v uplynulém roce. K posílení systému monitorování a evaluace budou zřízeny pracovní skupiny k jednotlivým tematickým celkům, které budou každoročně vyhodnocovat naplňování úkolů plynoucích ze SRI. Výstupy činnosti pracovních skupin budou doplněny a analyzovány Kanceláří rady, která na jejich základě zpracuje souhrnnou Zprávu o plnění Strategie romské integrace 2020 v příslušném roce, která je po projednání vládou postoupena Evropské komisi. Na základě zjištěných informací mohou být opatření v SRI každoročně doplňována nebo upravována tak, aby SRI byla efektivním nástrojem pro zlepšování každodenního života Romů.

2.4.3 Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015 (dále jen „SBPSV“) byla schválena vládou usnesením ze dne 21. září 2011 č. 699. SBPSV je rovněž dokumentem v gesci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, avšak jeho **zpracovatelem je Odbor pro sociální začleňování**. Zatímco SRI mívá na všechny Romy jako celek, chudé, sociálně vyloučené i integrované, včetně Romů usilujících o emancipaci své menšiny, SBPSV je především nástrojem pro tvorbu a změnu politik ve vztahu k celkovému řešení situace obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách. SBPSV má spíše povahu akčního plánu obsahující 71 konkrétních opatření v oblastech bezpečnosti, bydlení, zaměstnanosti, vzdělávání, sociálních služeb a rodiny a regionálního rozvoje.

Vláda usnesením ze dne 21. září 2011 č. 699 uložila relevantním ministrům zajistit součinnost Odboru pro sociální začleňování při monitorování implementace jednotlivých opatření SBPSV a zároveň bylo usnesením stanoveno, že do 31.12.2014 bude vládě předložena zpráva o naplňování SBPSV s návrhem na přípravu dalších opatření s výhledem do roku 2020. Za účelem monitorování byla vytvořena Meziresortní koordinační skupina, která se na úrovni náměstků ministrů scházela dvakrát ročně. V předchozím roce se sešla 26.03.2014 a 16.10.2014. Vedle toho se v srpnu roku 2014 uskutečnilo 5 tematických pracovních jednání formou kulatých stolů, kde byli zastoupeni experti z resortů, měst a obcí, krajů, NNO, akademické sféry a další odborníci. Na těchto kulatých stolech bylo projednáno hodnocení naplňování jednotlivých opatření i celkový pokrok v dané oblasti, a následně byla formulována východiska k přípravě navazující strategie na období 2016–2020. Výstupem procesu vyhodnocování SBPSV byla **Zpráva o naplňování Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období let 2011 až 2015**, jež byla vládou vzata na vědomí usnesením ze dne 23. února 2015 č. 133. Z celkového počtu 71 opatření bylo zcela splněno 16 (23 %) a částečně splněno 37 (52 %). Vypuštěna byla 3 opatření. Z výsledků hodnocení je patrné, že nebylo dosaženo žádoucího synergického efektu plnění většiny opatření všech odpovědných gestorů. Nedostatečné zlepšení situace v oblasti sociálního vyloučení, resp. její stagnace a v určitých odhledech i další propad (zvyšující se počty vyloučených lokalit, nárůst zadlužení jejich obyvatel, nárůst migrace, trendy úpadku chudých obyvatel do komerčních ubytoven

atd.), v kombinaci s doposud nedostatečnou reakcí veřejné správy na tento významný sociální problém, zakládají potřebu další koordinované aktivity veřejné správy.

2.4.4 Strategie sociálního začleňování 2014–2020

Strategie sociálního začleňování 2014–2020 (dále jen „SSZ“) je rámcový dokument ČR pro oblast sociálního začleňování. Popisuje prioritní oblasti a definuje jejich cíle, a to včetně přehledu opatření majících vliv na sociální začleňování a boj s chudobou. Tento dokument, který je v gesci **ministerstva práce a sociálních věcí**, byl schválen usnesením vlády ze dne 8. ledna 2014 č. 24, k návrhu Strategie sociálního začleňování 2014–2020. SSZ je nástrojem plnění národního cíle redukce chudoby a snižování míry sociálního vyloučení podle Národního programu reforem ČR, vycházejícího ze strategie Evropa 2020. Cílem je udržení hranice počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby do roku 2020 na úrovni roku 2008. ČR se současně zavázala vyvinout úsilí vedoucí ke snížení počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby o 30 000 osob.

Zatímco SSZ míří na všechny osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, SRI by měla zajistit, aby Romové byli přiměřeně začleněni do obecných opatření ke snižování chudoby a boje proti sociálnímu vyloučení a aby z hlediska výsledků nebyli Romové nadreprezentováni mezi osobami ohroženými chudobou, materiální deprivací nebo osobami žijícími v domácnostech bez zaměstnané osoby, respektive, aby se jejich existující nadreprezentace v těchto kategoriích do roku 2020 nezvyšovala, ale naopak snížila.

2.4.5 Další strategické dokumenty na národní úrovni

Další klíčové strategické a koncepční dokumenty přispívající k integraci Romů v oblastech kultury a jazyka, vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, zdraví a bezpečnosti na národní úrovni, jejich změny a vztahy mezi nimi jsou **podrobněji popsány v příloze č. 1** této Zprávy. Nejzásadnější změny se uskutečnily v oblasti vzdělávání, kde je mj. plánováno v průběhu roku 2015 zrušit Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen „RVP ZV LMP“) a od 01.09.2016 zavedení systému inkluzivního vzdělávání v návaznosti na novelu školského zákona.

V oblasti antidiskriminačních opatření ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu připravoval v oblasti antidiskriminačních opatření legislativní návrhy **zrušení RVP ZV LMP, odškodnění neprávem sterilizovaných žen** (týkající se z velké části romských žen sterilizovaných v období 1971-1991) a **rozšíření pravomocí Veřejné ochránkyně práv**. Návrh na zrušení RVP ZV LMP, který byl vypracován na podnět Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, nebyl nakonec předložen vládě, jelikož mezitím došlo k zařazení tohoto požadavku do strategických materiálů MŠMT, jakožto jedné z klíčových priorit na rok 2015. Předložení návrhu odškodnění neprávem sterilizovaných žen je plánováno v průběhu roku 2015. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, schválila vláda na svém zasedání dne 08.12.2014. Návrh počítal s novou pravomocí Veřejného ochránce práv obracet se na Ústavní soud ve věci zrušení zákonů či jejich částí a možnosti podávat veřejnou žalobu proti diskriminaci. Jednalo by se o mimořádná oprávnění, která by ochránce využíval v zásadních případech, v nichž se nepodařilo dosáhnout změny situace či zákona jiným způsobem.

2.4.6 Strategické dokumenty na úrovni krajů

V souladu s dlouhodobou zásadou č. 8, podle které by těžiště integrace mělo být postupně stále více posouváno na místní úroveň, SRI staví kraje a obce do role realizátorů opatření;

bez zapojení krajů a obcí by zůstala SRI z větší části pouze dokumentem pro archiv. SRI plně přejímá bod 3.1 doporučení Rady (2013/C 378/01) ze dne 9. prosince 2013, o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech, které požaduje, aby při zohlednění pravomocí regionálních a místních orgánů byly tyto orgány podporovány, aby vypracovaly místní akční plány či strategie nebo soubory místních politických opatření v rámci širších politik sociálního začleňování, které by mohly obsahovat základní podmínky, kritéria a měřitelné cíle v oblasti integrace Romů – a aby bylo zajištěno náležité financování. SRI upřesnila institucionální nastavení pro zpracování krajských dokumentů opatřením 12.1.a, podle kterého Kancelář Rady má na starosti metodickou podporu krajských koordinátorů pro romské záležitosti, prostřednictvím čehož usiluje o naplnění doporučení. Vizí SRI je, že na úrovni krajů a obcí existují místní strategické plány pro integraci romské menšiny, anebo strategické plány pro sociální začleňování, zohledňující situaci romské menšiny; realizací těchto plánů dochází k zajištění rovného přístupu Romů v místě ke vzdělávání, bydlení, zdravotní péči, zaměstnání, sociálním službám a bezpečí; jsou realizována opatření pro prevenci sociálního vyloučení a s tím spojených sociálně patologických jevů; kraje a obce podporují rozvoj občanské společnosti a dobré sousedské soužití.

Po schválení SRI vládou bude v oblasti institucionálního nastavení integrace romské menšiny následným krokem budování funkční sítě pro implementaci SRI, a to především posílením významu spolupráce klíčových aktérů: Kanceláře Rady, krajských koordinátorů pro romské záležitosti, krajů, obcí, romské občanské společnosti a dalších zainteresovaných subjektů. Kancelář Rady bude aktivně usilovat o naplňování požadavku SRI a doporučení Rady (2013/C 378/01) a prostřednictvím metodického vedení krajských koordinátorů poskytne krajům podporu při zpracování krajských strategií romské integrace. Motivací pro vytváření krajských strategií by však nemělo být pouze naplnění požadavku EU samo o sobě, nýbrž hlavním cílem je mít na úrovni krajů strategické dokumenty, které jsou efektivními nástroji přispívajícími ke zlepšování postavení Romů v krajích prostřednictvím konkrétních opatření, u nichž je určen gestor, je zajištěné financování a je nastaven mechanismus monitorování jejich plnění. Ačkoliv v minulosti žádná právně závazná norma neukládala krajům povinnost zpracovávat strategie nebo koncepce romské integrace, některé kraje vědomy si jejich potřebnosti tyto dokumenty dobrovolně schválily.

Specifické strategické, resp. koncepční dokumenty krajů k integraci romské menšiny byly v roce 2014 v platnosti na území pouze **5 krajů**, ostatní kraje žádný specifický dokument romské integrace do té doby nezpracovaly a jejich zastupitelstva neschválila. Historicky prvním dokumentem tohoto druhu je **Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji** na léta 2004–2008. Ta byla aktualizovaná na léta 2009–2013 a posledně v roce 2014 na léta 2015–2018. V roce 2015 byla schválena **Strategie integrace romské komunity ve Středočeském kraji**. Od té doby však nebyla aktualizovaná – práce na její aktualizaci jsou Středočeským krajem plánované na rok 2015. V roce 2006 byla schválena **Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje** na období 2006–2009. Ta byla aktualizovaná na období 2011–2014 a naposledy na období 2015–2020. Strategie romské inkluze v Jihomoravském kraji na období 2010–2013 byla nahrazena aktuální **Strategií romské integrace v Jihomoravském kraji** na období 2014–2018. **Koncepce integrace romské menšiny v Jihočeském kraji** 2015–2017 není samostatným dokumentem, nýbrž je jako kapitola věnovaná oblasti romské menšiny součástí Koncepce oddělení sociální prevence a humanitních činností Jihočeského kraje na období 2015–2017, která aktualizuje předchozí Koncepce na období 2010–2011 a na období 2012–2014.

S postupnými aktualizacemi na následná období se jednotlivé krajské strategie nebo koncepce po formální i obsahové stránce zkvalitňovaly a čím dál více reagovaly na potřeby romské menšiny, podobně jako tomu bylo u koncepcí na národní úrovni, ze kterých krajské dokumenty více či méně vycházely. S přijetím SRI však došlo k významnému posunu ve vnímání funkce strategických dokumentů a požadavků na jejich zpracování tak, jak jsou formulované doporučením Rady (2013/C 378/01). Vystává tak otázka kompatibility u některých krajských strategií s institucionálním zabezpečením nově formulované integrační politiky vlády. Na základě zpracování některých krajských dokumentů byla řešena i otázka, zda

účelnost identifikování romských lokalit, respektive sociálně vyloučených lokalit, v případě malých měst i na úrovni jednotlivých ulic, či dokonce jednotlivých domů, v dokumentu, který je publikován široké veřejnosti, není vykoupená důstojností, stigmatizací a hlavně bezpečností obyvatel těchto lokalit. Nesporným přínosem již zpracovaných krajských strategií je fakt, že se jedná o první dokumenty romské integrace na úrovni krajů svého druhu, a jsou v tomto směru průkopnické. Především jsou pak vyjádřením politické vůle kraje zlepšovat situaci romské menšiny žijící na území kraje.

Vedle výše uvedených strategických dokumentů specificky zacílených na romskou menšinu na úrovni krajů existují strategické, resp. koncepční dokumenty, které explicitně nebo implicitně zahrnují téma romské integrace a jejich cílovou skupinou jsou i Romové. Nejvýznamnějším takovým dokumentem je **střednědobý plán rozvoje sociálních služeb**, který na základě § 95 písm. d) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, má povinnost zpracovat každý kraj. Tento strategický dokument je, podle § 3 písm. h) téhož zákona, výsledkem aktivního zjišťování potřeb osob na kraje a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů. Obsahem dokumentu je popis a analýza existujících zdrojů a potřeb, včetně ekonomického vyhodnocení, strategie zajišťování a rozvoje sociálních služeb, povinnosti zúčastněných subjektů, způsob sledování a vyhodnocování plnění plánu a způsob, jakým lze provést změny v poskytování sociálních služeb.

Na základě § 9 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, každý krajský úřad v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR zpracovává **dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji** a předkládá jej ministerstvu k vyjádření. Část týkající se vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných krajem, předkládá rada kraje zastupitelstvu kraje ke schválení. Tento strategický dokument, podle § 9 odst. 3 téhož zákona, obsahuje analýzu vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměrů dalšího rozvoje kraje zejména cíle a úkoly pro jednotlivé oblasti vzdělávání, strukturu vzdělávací nabídky, především strukturu oborů vzdělání, druhů, popřípadě typů škol a školských zařízení a jejich kapacitu a návrh na financování vzdělávání a školských služeb v kraji. Jedná se de facto o nástroj komunikace mezi centrální a krajskou úrovní, která významně přispívá ke sjednocení přístupu státu a jednotlivých krajů zejména v oblasti nastavení parametrů vzdělávací soustavy. Ve vztahu k romské integraci jsou důležitá zejména opatření k naplňování cílů inkluzivního vzdělávání zaměřená na cílovou skupinu Děti, žáci a studenti se sociálním znevýhodněním, v rámci níž je věnována zvýšená pozornost předškolní přípravě romských dětí (Koncepce včasné péče) a dalším opatřením směřujícím ke zvýšení počtu romských dětí a žáků v hlavním vzdělávacím proudu a k podpoře jejich školní úspěšnosti na všech úrovních vzdělávání.

Dalšími dokumenty relevantními pro integraci romské menšiny na úrovni krajů jsou strategie nebo koncepce **prevence kriminality** anebo **protidrogové politiky** a **programy rozvoje kraje**. V oblasti tématu sociálně vyloučených lokalit si kraje z vlastní iniciativy a z prostředků strukturálních fondů EU v roce 2013 nechaly vypracovat **Analýzu sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji** a **Analýzu sociálně vyloučených lokalit a dostupnost sociálních služeb prevence v těchto lokalitách Libereckého kraje**, které zároveň obsahují návrhy řešení a doporučení. Kraj Vysočina schválil **Strategii integrace sociálně vyloučených lokalit v Kraji Vysočina na období 2012–17**.

3. FINANCOVÁNÍ ROMSKÉ INTEGRACE

Vypočítání celkové výše prostředků, která je využita ve prospěch romské integrace nebo romských beneficentů v ČR za předchozí kalendářní rok, je velmi komplikovaným úkolem. Ten je komplikovaný dvěma hlavními překážkami. První překážkou je fakt, že romská integrace je komplexním procesem, který se odehrává na několika úrovních (mezinárodní, EU, státní, krajské a lokální). Navíc v rámci každé této úrovně dochází k financování z více zdrojů, k více úrovněmu financování. Vedle veřejných institucí se na financování romské integrace podílí i soukromé organizace, zejména NNO, a církve. Druhou překážkou je v důsledku absence etnických dat nemožnost určení, jaký efekt měla daná aktivita či politika na cílovou skupinu a kolik prostředků bylo zacíleno přímo na integraci či sociální začleňování příslušníků romské menšiny.

Tato kapitola je rozdělena do dvou částí. První se věnuje prostředkům vynaloženým ze státního rozpočtu především formou dotačních programů. Druhá se věnuje prostředkům čerpaným ze strukturálních fondů EU. Výdaje soukromých organizací, církví, obcí a krajů v této kapitole zahrnuty nejsou, přesto je vždy potřeba mít na paměti, že i příjemci dotací nesou finanční spoluúčast na projektu, a to i v případě, že stát je příjemcem dotace z fondů EU.

3.1 PROSTŘEDKY ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU

Vláda ČR každoročně vyčleňuje ze státního rozpočtu finanční prostředky na podporu romské integrace formou dotací. U některých dotačních programů jsou finance přerozdělovány s přihlédnutím k příslušnosti příjemců podpory k romské menšině. Projekty na podporu romské integrace jsou financovány i z jiných dotačních titulů, kde není podmínkou pro poskytnutí dotace příslušnost k romské menšině, ale spíše specifické potřeby cílových skupin. U těchto titulů není možné přesně určit, kolik finančních prostředků bylo alokováno cíleně ve prospěch Romů, proto také nejsou informace o těchto dotačních programech uvedeny v tabulce níže, ze které je patrné, že celková výše finančních prostředků použitých ze státního rozpočtu ve prospěch Romů formou dotací a výdajů na činnost Muzea Romské kultury a Agentury pro sociální začleňování činila v roce 2014 **65.809.145 Kč**.

Z tabulky č. 8 je patrné, že takto vynaložené prostředky byly v roce 2014 vyšší o 2.739.414 Kč než v předchozím roce, avšak o 89.574.133 Kč nižší než v roce 2009. V dlouhodobém horizontu tak dochází k poklesu prostředků cílených na integraci Romů ze státního rozpočtu.

Tab. č. 8: Srovnání finanční prostředků (v Kč) použitých ze státního rozpočtu ve prospěch Romů v letech 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
MŠMT	55.147.700	17.149.400	21.733.000	23.642.672	16.957.392	18.714.800
MK	43.287.524	17.364.935	19.937.350	16.281.305	17.311.498	18.915.510
MMR	1.704.000	2.894.642	1.403.405	869.000	0	0
ÚV ČR	55.244.054	49.302.221	41.955.523	35.674.328	28.800.841	28.178.835
Celkem	155.383.278	86.711.198	85.029.278	76.467.305	63.069.731	65.809.145

Tab. č. 9: Přehled finanční prostředků za rok 2014 použitých ze státního rozpočtu ve prospěch Romů

Kapitoly státního rozpočtu	Rok 2014
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	
1. Podpora integrace romské komunity	13.997.700
2. Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol	4.717.100
Celkem	18.714.800
Ministerstvo kultury	
3. Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin	900.000
4. Podpora integrace příslušníků romské menšiny	1.516.000
5. Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin	2.706.000
6. Činnost Muzea romské kultury v Brně	10.450.510
7. Projekt Paměť romských dělníků	3.343.000
Celkem	18.915.510
Úřad vlády ČR – Odbor pro sociální začleňování	
8. Činnost Agentury pro sociální začleňování	1.040.216
Úřad vlády ČR – odd. kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny	
9. Dotační program Podpora terénní práce	7.966.625
10. Dotační program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce	13.298.000
11. Dotační program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti	5.046.000
12. Dekáda romské inkluze 2005–2015	61.994
13. Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků	766.000
Celkem	27.138.619
Celkem	65.809.145

3.1.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

V roce 2014 byla integrace Romů v oblasti vzdělávání podporována ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) z níže uvedených dotačních programů:

Podpora integrace romské komunity

MŠMT každoročně vyhlašuje dotační program Podpora integrace romské komunity v souladu s nařízením vlády ze dne 20. února 2002 č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění pozdějších předpisů. Hlavním cílem programu je podpora včasné péče o děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, jejich příprava v mateřských školách a celkově vyrovnávání jejich vzdělávacích šancí.

V roce 2014 bylo podpořeno **56 projektů** v celkové výši **13.997.700 Kč**. Podpořeny byly aktivity v rámci čtyř tematických okruhů: A) Předškolní příprava a včasná péče; B) Podpora školní úspěšnosti žákyň a žáků na základní a střední škole; C) Vzdělávání a metodická podpora pedagogických pracovníků, pracovníků školských poradenských zařízení a studentů vysokých škol zaměřených na učitelské obory; D) Volnočasové a zájmové aktivity pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich sociální vyloučení a kulturní odlišnost. Podpořené projekty v roce 2014 jsou přehledně uvedeny v tabulce P1 v příloze č. 2 tohoto dokumentu.

Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy

Na základě nařízení vlády č. 98/2002 Sb. MŠMT realizuje každoročně také Dotační program na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy.

Program je rozdělen do dvou modulů: Modul 1 Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a Modul 2 Podpora multikulturní výchovy.

V roce 2014 bylo podpořeno 57 projektů v celkové výši **15.029.000 Kč**. V modulu 1 bylo podpořeno 19 projektů a 38 projektů bylo podpořeno v modulu 2. V podpořených projektech byly zastoupeny národnostní menšiny: běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, řecká, slovenská, ukrajinská, vietnamská a židovská. Vedle těchto vyjmenovaných byly podpořeny projekty s tematikou holocaustu a multikulturní výchovy. Výlučně romské tematice se věnovaly 3 podpořené projekty: Zmizelí Romové a Romové dnes, Dějiny Romů ve výuce 2014 a Metodická a informační podpora pedagogů, kteří se setkávají se sociokulturními specifiky romských žáků, formou akreditovaného semináře.

Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním

Ke zvýšení vzdělanostních šancí romských dětí přispívá rozvojový program Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Standardní činnost asistenta pedagoga je definována § 7 vyhlášky č. 73/2005 Sb., v platném znění. V roce 2014 byl pak Národním ústavem pro vzdělávání vytvořen metodický materiál ke zřizování funkce asistenta pedagoga.

Školy mají možnost zřídit tuto funkci dle platné stávající školské legislativy a požádat MŠMT o dotaci prostřednictvím programu Podpora financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. V roce 2014 bylo podpořeno celkem **531** pracovních úvazků asistentů v celkové výši **105 mil. Kč**. Cílem programu je vytvořit podmínky pro zřizování nových pracovních míst pro asistenty a pomoci tak krajům a obcím nést náklady spojené s jejich činností. Koncepce programu počítá s finanční spoluúčastí krajů i místní samosprávy. Z praxe však vyplývá, že jen velmi malá část krajů a obcí k finanční spoluúčasti přistupuje.

Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol

Cílem programu je podpořit studium těch romských žáků, jejichž rodinám působí náklady spojené se středoškolským a vyšším odborným studiem finanční potíže. Žáci/studenti si o dotaci mohou požádat prostřednictvím školy. Podpora jim je poskytována prostřednictvím škol zapsaných ve školském rejstříku poskytujících střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání a vyšší odborné vzdělání na konzervatoři. V rámci programu není možno hradit vzdělávání v zahraničí, rekvalifikační a jazykové kurzy žáků, studentů. Stipendia jsou poskytována sociálně znevýhodněným romským žákům, kteří se vzdělávají v denní formě studia a nedosáhli ještě věku 27 let.

Problém předčasného odchodu romských žáků ze školy byl řešen odstupňováním výše dotace dle dosažené délky studia. Stipendia jsou nastavena tak, aby byli romští žáci, kteří setrvávají déle ve studiu, oceněni vyšším stipendiem než žáci, kteří studium na škole zahájili. Program se realizuje ve dvou obdobích: I. období leden – červen, II. období září - prosinec. V roce 2014 byla výše stipendia na jedno období odstupňována následovně:

- na žáka v 1. ročníku SŠ (nebo konzervatoře) nejvýše 4.000 Kč;
- na žáka ve 2. ročníku SŠ (nebo konzervatoře) nejvýše 5.000 Kč;
- na žáka ve 3. ročníku SŠ (nebo konzervatoře) nejvýše 6.000 Kč;
- na žáka ve 4. ročníku nejvýše 7.000 Kč;
- na žáka v 1. až 3. ročníku VOŠ nejvýše 8.000 Kč.

Celkově bylo v roce 2014 podpořeno 1.048 sociálně znevýhodněných romských žáků a studentů v celkové výši **4.717.100 Kč**. V rámci dotačního programu bylo podporováno školné,

stravné, ubytování, cestovné a školní potřeby. V I. období (leden-červen) MŠMT podpořilo celkem 128 žádostí škol, prostřednictvím kterých se sociálně znevýhodnění romští žáci středních škol a studenti vyšších odborných škol do programu hlásili. Podpořeno bylo celkem 561 sociálně znevýhodněných romských žáků a studentů v celkovém finančním objemu 2.538.800 Kč. Ve II. období (září-prosinec) MŠMT podpořilo celkem 130 žádostí škol a 487 sociálně znevýhodněných romských žáků a studentů v celkovém finančním objemu 2.178.300 Kč.

Legitimní otázkou je, jaký skutečný efekt dotační program má – nakolik částka, kterou student obdrží (v přepočtu v řádu několika set Kč na jeden měsíc), může žákovi či studentovi při studiu pomoci či dokonce jej motivovat. V roce 2014 MŠMT provedlo monitoring účelnosti vynakládání finančních prostředků z programů Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním a Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol. Na základě monitoringu byla zpracována zpráva a byly navrženy úpravy obou programů. Jedním z výstupů monitoringu je i návrh na přehodnocení kompetencí ve vztahu k podpoře romských středoškoláků, kdy by měli romští žáci získávat podporu formou supervizí, metodického vedení a couchingu prostřednictvím MŠMT a podporu sociálních plateb (doprava, stravné apod.) prostřednictvím MPSV.

Podpora škol, které realizují inkluzivní vzdělávání dětí a žáků se znevýhodněním

Rozvojový program Podpora škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí a žáků se znevýhodněním byl každoročně vyhlašován pro mateřské, základní a střední školy. V roce 2014 byl realizován naposledy. Od roku 2015 přestal být program finančně podporován z prostředků MŠMT. Činnost v oblasti inkluzivního vzdělávání bude možné financovat z prostředků OP VVV, pro který je inkluzivní vzdělávání jednou z priorit.

Rozvojový program byl určený na nenárokové složky mezd/platů a motivačních složek mezd/platů pedagogických pracovníků v souvislosti se vzděláváním dětí a žáků se sociálním znevýhodněním anebo dětí a žáků se zdravotním znevýhodněním. V roce 2014 bylo podpořeno v přepočtu 3.417 pracovních úvazků celkovou částkou **29.987.889 Kč**.

Vybavení školských poradenských zařízení diagnostickými nástroji

Cílem tohoto rozvojového programu je poskytovat školským poradenským zařízením finanční prostředky na nákup akreditovaných vzdělávacích programů a diagnostických nástrojů zaměřených na diagnostiku kognitivních schopností dětí a žáků využitelných při rozhodování o zařazení dítěte do vhodného vzdělávacího programu. Školským poradenským zařízením tak bude umožněno rozšířit si diagnostickou základnu tak, aby poradenští odborníci mohli při diagnostice využívat více diagnostických nástrojů a kombinovat různé diagnostické přístupy.

Program vznikl v roce 2013 jakožto jedno z opatření navrhovaných v Aktualizovaném akčním plánu k výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti ČR, který před pěti lety rozhodl, že systém zařazování žáků mimo hlavní vzdělávací proud v ČR způsobuje nepřímou diskriminaci Romů v přístupu ke vzdělání. Pro rok 2014 byly z rozpočtu regionálního školství vyčleněny pro tento rozvojový program neinvestiční finanční prostředky ve výši **2 mil. Kč**.

Podpora školních psychologů a školních speciálních pedagogů ve školách a metodiků – specialistů ve školských poradenských zařízeních

Tento rozvojový program vznikl v polovině roku 2014 v návaznosti na ukončení systémového projektu MŠMT Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb – VIP III (RAMPS – VIP III). Účelem programu je zajistit zlepšení kvality vzdělávání prostřednictvím zajišťování podpůrných a vyrovnávacích opatření poskytovaných žákům a vytvoření pozice metodika – specialisty ve školském poradenském zařízení, pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru. Výběr škol a školských poradenských zařízení k finanční podpoře a způsob zajištění psychologické a speciálně pedagogické podpory provede krajský úřad na základě žádosti škol a školských poradenských zařízení. Program

rozděluje finanční prostředky na jednotlivé kraje podle počtu žáků v ZŠ a SŠ. V roce 2014 byl rozpočet pro tento program 47 mil. Kč.

3.1.2 Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury (dále jen „MK“) podporuje průběžně v rámci své dotační politiky romské aktivity v osvětové, kulturní a kulturně vzdělávací oblasti.

Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v ČR

V roce 2014 bylo v dotačním programu Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v ČR podpořeno 60 projektů v celkové výši 7.940.637 Kč. V rámci toho byl podpořen jeden projekt romské národnosti menšiny. Dotace ve výši **900.000 Kč** byla poskytnuta na projekt Světový romský festival Khamoro 2014, který předložilo Slovo 21, z. s.

Podpora integrace příslušníků romské menšiny

V programu na podporu integrace příslušníků romské menšiny bylo podpořeno 22 projektů od 19 žadatelů v celkové výši 1.481.146 Kč. V rámci tohoto programu byl ještě účelově navýšen rozpočet Muzea romské kultury o částku ve výši 125.000 Kč na projekt Soubor propagačních materiálů a propagace unikátní výstavy Století pohrom – století zázraků Rudolfa Dzurka. Podpořené projekty jsou znázorněné v tabulce P2.

Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin

Z programu Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin byly v roce 2014 podpořeny 3 projekty v celkové výši **2.706.000 Kč**. Podpořen byl časopis Kereka/Kruh určený mládeži, který vyšel 8krát; periodikum novinového formátu Romano hangos/Romský hlas, který vyšel 18krát; a almanach Romano džaniben/Romské vědění, který vyšel 2krát. Romea, o. p. s., která byla mezi navrženými k podpoře, dotaci nezískala, protože došlo k porušení rozpočtové kázně při vypořádání dotace za rok 2013. Podpořené projekty jsou znázorněny v tabulce P3.

Další dotační programy MK

V gesci odboru umění, literatury a knihoven MK jsou poskytovány dotace na podporu různých kulturních projektů. Při hodnocení projektů ve výběrových dotačních řízeních je rozhodující umělecká, respektive odborná kvalita projektů, nikoli jejich vztah k romské menšině. Ovšem dotované kulturní projekty ve svých konečných důsledcích přispívají ke zlepšení situace romské menšiny v ČR, především v oblasti přístupu jejich příslušníků ke kultuře a naopak i k poznání kultury romské menšiny.

Některé projekty, které byly v roce 2014 spolufinancovány dotacemi poskytovanými ze státního rozpočtu v oblasti profesionálního umění, přímo podporují kulturní dialog a poznávání kultur národnostních menšin, romskou menšinu nevyjímaje. Jde především o velké multikulturní festivaly, jejichž cílem je, mimo jiné, přispět ke vzájemnému poznávání české společnosti a příslušníků jiných národností a etnik, což v konečném důsledku přispívá ke vzájemnému pochopení a toleranci mezi českou většinou a národnostními menšinami včetně menšiny romské, potažmo k jejich lepšímu začleňování do většinové společnosti. V oblasti profesionálního umění tak byla např. poskytnuta finanční podpora ve výši **50.000 Kč** na hudební program 16. ročníku světového romského festivalu Khamoro a **1.000.000 Kč** na projekt Respect world music Festival 2014.

Činnost Muzea romské kultury v Brně

Činnost Muzea romské kultury v Brně, státní příspěvkové organizace zřizované MK od 1. ledna 2005, byla v roce 2014 zajištěna částkou ve výši **10.450.510 Kč**. V roce 2014 navštívilo

Muzeum romské kultury a jím pořádané akce uvnitř i vně prostor muzea celkem **20.246** návštěvníků. Více o této klíčové instituci v kapitole 4.1.

Projekt Paměť romských dělníků

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity za podpory MK realizuje projekt Paměť romských dělníků. Plánovaná výše podpory projektu na období 2012-2015 činí 10.179.000 Kč. V roce 2014 byl projekt podpořen částkou 3.343.000 Kč. Projekt si klade za cíl zodpovědět otázku, jak může komunitní práce zaměřená na vzpomínání, respektive posílení mezigeneračních vazeb sociálně marginalizovaných obyvatel s menšinovým etnickým pozadím přispět k pozitivní formulaci kulturní identity prostoru a zlepšení interkulturní spolupráce. Téma bude rozpracováváno na příkladu romských obyvatel městské části s výraznou poválečnou industriální historií, jejíž identitní vytváření souvisí s událostmi spjatými s příchodem těchto menšinových obyvatel. Historické období, na které se projekt soustřeďuje, je vymezeno především lety 1945 (konec 2. světové války), 1989 (začátek politické a ekonomické transformace ČR), doplnkově také rokem 2004 (vstup ČR do Evropské unie a konec azylové migrace Romů do Evropy). Základním analytickým cílem je posoudit roli mezigeneračních vazeb na komunitní integritu místa a efektivitu způsobů interkulturního posilování lokální sounáležitosti skrze společné vzpomínání. Cílem aplikované části výzkumu je, s pomocí pedagogů a komunitních pracovníků v oblasti, mobilizovat rodiny pamětníků a zaznamenat vzpomínky na poválečné stěhování Romů za prací ze Slovenska do industriálních českých měst (v plánu je působit v ostravských Vítkovicích a v Brně na Cejlu). Cílem metodické dimenze projektu je skrze přípravu prezentace výsledku sběru vzpomínek a analýzu tohoto procesu zformulovat postup, jak efektivně a důstojně zapojit do vzpomínkového projektu sociálně vyloučené přistěhovalce společně s majoritními obyvateli, a tím posílit komunitní integritu místa.

3.1.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, poskytuje Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) ze své rozpočtové kapitoly 313 finanční podporu registrovaným poskytovatelům sociálních služeb, a to bez ohledu na národnostní či etnickou příslušnost poskytovatelů nebo uživatelů sociálních služeb. Romská menšina není definována jako specifická cílová skupina příjemců služeb. Existují však služby zaměřené na cílovou skupinu etnické menšiny obecně. Této skupině jsou poskytovány především služby odborného sociálního poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, v menší míře pak služby sociální rehabilitace a některé další.

Z údajů poskytnutých od MPSV nelze přímo identifikovat, kolik finančních prostředků bylo přerozděleno ve prospěch poskytovatelů sociálních služeb zabývajících se cílovou skupinou etnických menšin. Vzhledem k tomu, že některé organizace upřednostňují uvádění cílové skupiny osob žijících v sociálně vyloučených komunitách, jejichž uživatelé jsou často i obyvatelé sociálně vyloučených romských lokalit, jsou tabulce P4 uvedeny alokace za rok 2014 na podporu poskytovatelů těchto sociálních služeb, jejichž uživateli jsou převážně etnické menšiny a osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách.

3.1.4 Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen „MMR“) každoročně poskytuje dotace na výstavbu nájemních bytů pro sociální bydlení v rámci programu **Podpora výstavby podporovaných bytů**. Cílem podpory je vznik nájemních bytů sloužících k poskytování sociálního bydlení pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z jejich nepříznivé sociální situace – věk, zdravotní stav nebo sociální okolnosti jejich života. Pro bydlení Romů ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených lze využít dotační titul **Vstupní byt**. Vstupní byty jsou určeny jako sociální bydlení pro osoby s nízkými příjmy, které jsou v nepříznivé sociální situaci způsobené sociálními okolnostmi jejich života a které

ani při využití všech stávajících nástrojů sociální a bytové politiky nemají přístup k bydlení. Informace o tom, kolik romských domácností využilo vstupních bytů MMR neeviduje, neboť nájemní bydlení je soukromoprávní vztah, o uzavírání nájemních smluv ke vstupním bytům rozhodují především obce a vlastníci vstupních bytů jako příjemci dotace. V tabulce P5 jsou uvedeny počty podpořených bytů v roce 2014.

3.1.5 Úřad vlády ČR

ÚV ČR přerozděloval z rozpočtové kapitoly 304 – Úřad vlády ČR dotace obcím, NNO a krajům ze tří dotačních programů zaměřených na podporu romské integrace a z jednoho na provádění Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, mezi něž v ČR patří i romština.

Dotační program Podpora terénní práce

Program je realizován od roku 2000. Na základě usnesení vlády ze dne 22. prosince 2004 č. 1327 k Návrhu vhodného institucionálního řešení zabezpečení programu terénní sociální práce byl k 01.01.2005 došlo k jeho převedení z MPSV na ÚV ČR. Pro tento program jsou každoročně uvolňovány finanční prostředky z rozpočtové kapitoly 304, a to na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009, k Informaci o plnění usnesení vlády týkající se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2009 a k Informaci o naplňování Dekády romské inkluze 2005-2015 v roce 2009.

Program je určen obcím, ve kterých se nacházejí vyloučené romské komunity nebo lokality či je na jejich území potřeba posílit prevenci sociálního vyloučení. Cílem programu je rozvíjet sociální kompetence klientů a jejich schopnost řídit svůj život a tím eliminovat problém sociálního vyloučení. Dotace je určena na podporu obcím, které zaměstnávají terénní pracovníky. Přednost je v rámci dotačního řízení dána menším obcím, které nemohou bez podpory státu zabezpečit činnost terénních pracovníků. Dotaci lze čerpat na zabezpečení pracovního místa a činnosti terénního pracovníka nebo terénního sociálního pracovníka, kterého zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce, zřízená pro tyto účely.

Těžištěm terénní práce je přímá práce s klientem, tj. že pomáhající vyhledává potenciální účastníky projektu v jejich přirozeném prostředí a společná setkání tak obvykle neprobíhají na půdě organizace, která terénního pracovníka zaměstnává. Tento způsob práce umožňuje kontakt s lidmi, kteří z různých důvodů sami institucionální pomoc nevyhledávají, případně z počátku i odmítají. Návštěvy v domácnostech uživatelů v rámci práce v přirozeném prostředí poskytují příležitost ke spolupráci s celou rodinou a širším společenstvím.

Finanční prostředky určené na program Podpora terénní práce byly přiděleny ve schváleném rozpočtu na rok 2014 ve výši 8.000.000 Kč. V rámci dotačního řízení byly rozděleny finanční prostředky ve výši 7.966.625 Kč. V daném roce bylo podáno 59 žádostí, přičemž dotace byly poskytnuty celkem 40 obcím. Podpořena byla místa celkem 55 terénních pracovníků. Skutečnost čerpání dotace k 31.12.2014 tvořila 7.966.625 Kč a zůstatek tvořil 33.375 Kč. Bylo požádáno, aby tato částka byla převedena do roku 2015 formou nároků z nespotřebovaných výdajů. Tabulka P6 je přehledem podpořených projektů.

Dotační program Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

Dotační Program prevence sociálního vyloučení a komunitní práce vznikl v návaznosti na usnesení vlády ze dne 5. srpna 2002 č. 761 k Návrhu akčního plánu k omezení žádostí příslušníků romské komunity z ČR o azyl v zemích EU a Norsku. Pro tento program jsou každoročně uvolňovány finanční prostředky z rozpočtové kapitoly 304, a to na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009, k Informaci o plnění usnesení vlády týkající se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími

usneseními vlády ke dni 31. prosince 2009 a k Informaci o naplňování Dekády romské inkluze 2005-2015 v roce 2009.

Program je určen pro NNO (spolky, ústavy, církevní právnické osoby, obecně prospěšné společnosti, nadace nebo nadační fondy) na realizaci neinvestičních projektů na podporu příslušníků romských komunit a obyvatel vyloučených romských lokalit s cílem předcházet u nich sociálnímu vyloučení a odstraňovat jeho důsledky. Cílem projektů je podpořit snahu klientů vést běžný život a zapojit se do života místní komunity. Současně jsou podporovány projekty komplexní práce s cílovou skupinou vedoucí k propojení projektových aktivit s činností dalších klíčových institucí pro oblast romské integrace.

Program byl v roce 2014 rozdělen na tři oblasti podpory:

A. oblast prevence sociálního vyloučení

Byly podporovány zejména terénní programy, vzdělávání terénních pracovníků, zdravotně preventivní programy, preventivní programy pro děti a mládež a poradenství v romských komunitách/lokalitách, kde hrozí sociální vyloučení;

B. oblast komunitní práce ve vyloučených romských komunitách/lokalitách

Byly podporovány projekty zaměřené na podporu a pomoc lidem žijícím ve vyloučených romských komunitách/lokalitách k získávání dovednosti řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity;

C. edukační a informační činnost organizací působících v oblasti prevence a odstraňování sociálního vyloučení Romů

Dotaci bylo možné poskytnout na pořádání informačních kampaní pro veřejnost, účast na výstavách a veřejných prezentacích včetně doprovodných programů, pořádání odborných konferencí a seminářů, provoz informačních webových portálů, zpracování příkladů dobré praxe, vydávání informačních materiálů, letáků, tiskovin a publikací.

Totožně jako v roce 2013 ani v roce 2014 nebyl podpořen žádný projekt z oblasti podpory C a počet podpořených projektů v oblast podpory A a B byl v poměru 4:1. V roce 2014 bylo podpořeno celkem 52 projektů, přičemž 43 zaměřených na prevenci sociálního vyloučení a pouze 9 zaměřených na oblast komunitní práce. Vzhledem k tomu, že v současnosti neexistuje pro oblast komunitní práce alternativní možnost financování ze státního rozpočtu, bylo rozhodnuto o položení většího důrazu na podporu komunitní práce, respektive o zrušení rozdělení projektů mezi jednotlivé oblasti podpory. Od roku 2015 jsou tak z tohoto dotačního programu podporovány primárně projekty využívající principy komunitní práce v romských komunitách/lokalitách, přičemž aktivity směřující ke vzdělávání nebo poskytování služeb jsou podporovány pouze doplňkově.

Jak je patrné z tabulky P7, v rámci dotačního řízení byly v roce 2014 vyčerpány finanční prostředky určené na tento program v celkové výši **13.298.000 Kč**. Dotace formou neinvestičních transferů byly poskytnuty na 52 projektů, z toho realizovaly 19 projektů v celkové výši 5.230.000 Kč spolky, 18 projektů v celkové výši 4.798.000 Kč obecně prospěšné společnosti a 15 projektů v celkové výši 3.270.000 Kč církevní organizace.

Dotační program Podpora koordinátorů pro romské záležitosti

S cílem zabezpečit výkon funkce koordinátora pro romské záležitosti s adekvátním pracovním úvazkem Úřad vlády ČR poskytuje krajům neinvestiční dotaci z programu Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, který je realizován na základě usnesení vlády ze dne 25. července 2001 č. 781 o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích. Pro tento program jsou každoročně uvolňovány finanční prostředky z rozpočtové kapitoly 304, a to na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009, k Informaci o plnění usnesení vlády týkající se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2009 a k Informaci o naplňování Dekády romské inkluze 2005 - 2015 v roce 2009. Žadatelem může být

pouze kraj, nikoliv hlavní město Praha. V roce 2014 si o dotaci žádalo všech 13 krajů. Celkem bylo krajům vyplaceno **5.046.000 Kč**. Více o tomto dotačním programu v kapitole 2.1.3.

Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

Dotační program Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků je realizován od roku 2010. Spadá do působnosti Rady vlády pro národnostní menšiny a jeho zaměření vychází ze závazků plynoucích z ratifikace Charty, vyhlášené pod č. 15/2007 Sb.m.s. Prohlášením ČR týkající se plnění závazků vyplývajících z Charty, které je přílohou usnesení vlády ze dne 7. prosince 2005 č. 1574, bylo stanoveno, že za menšinové jazyky ČR, jimiž se na jejím území hovoří, a vůči kterým budou uplatňovat ustanovení charty, se považuje slovenština, polština, němčina a romština. Romština je tedy jedním ze čtyř jazyků, které mohly být podpořeny z dotačního programu podpořeny.

O dotaci mohly žádat neziskové organizace, obce a právnické osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení. Žadatelé o dotaci měli možnost předkládat své projekty v rámci těchto tematických okruhů:

- A. Vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, které se zaměřují na výuku menšinového jazyka nebo v něm probíhají.
- B. Kvantitativní a kvalitativní analýzy zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků, indikaci oblastí podpory a návrhy forem této podpory.
- C. Podpora užívání tradičních a správných forem místních názvů v menšinových jazycích.

V roce 2014 bylo neinvestičním transferem podpořeno 12 projektů, všechny byly zaměřeny na oblast podpory A, v celkové výši 1.690.000 Kč. Z podpořených projektů byly 3 zaměřené na romštinu. Tyto 3 projekty, které jsou zobrazené v tabulce P8, byly podpořeny částkou v celkové výši **766.000 Kč**.

Dekáda romské inkluze 2005–2015 a činnost Agentury pro sociální začleňování

V rozpočtu Úřadu vlády ČR na rok 2014 bylo vyčleněno **61.994 Kč**, které Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny využila na financování akcí souvisejících s Dekádou romské inkluze 2005-2015. Odbor pro sociální začleňování měl vyčleněno **1.040.216 Kč** na aktivity související s působením ASZ v lokalitách, potřebu analytických studií a externího poradenství dle aktuální potřeby v regionech ČR, které nebyly pokryty z prostředků Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. ASZ totiž funguje jako individuální projekt Úřadu vlády ČR, který je dominantně financován z ESF, z oblasti podpory 3.2 OP LZZ – výzev č. 47 a následně č. 90. Více v podkapitole 3.2.2.

3.2 PROSTŘEDKY ZE STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ EU

V programovém období 2007–2013 byla integrace romské menšiny podporována zejména z **Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost** (dále jen „OP VK“), **Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost** (dále jen „OP LZZ“) a **Integrovaného operačního programu** (dále jen „IOP“). V roce 2014 byla dokončena tříletá vyjednávání s Evropskou komisí o podobě čerpání finančních prostředků z Evropských strukturálních a investičních fondů pro období 2014–2020. Jednotlivé operační programy však byly Evropskou komisí schváleny až v průběhu první poloviny roku 2015.

3.2.1 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

OP VK, jehož řídicím orgánem je MŠMT, přispíval významnou měrou k integraci romské populace zejména v rámci **Prioritní osy č. 1 Počáteční vzdělávání**. V rámci jednotlivých výzev byly realizovány projekty vztahující se k výše zmíněnému tématu několika formami a v

řadě oblastí podpory. Mezi využívané formy podpory patřily individuální projekty národní, individuální projekty ostatní, unit cost a globální granty/grantové projekty. Příklady úspěšných projektů realizovaných romskými NNO v rámci této prioritní osy v minulých letech jsou zobrazeny v tabulce P9.

Významným projektem podpořeným z Prioritní osy č. 1, který byl realizovaný v roce 2014, je CZ.1.07/1.2.00/43.0003 **Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR**. Projekt realizovala Univerzita Palackého v Olomouci od 01.07.2013 do 30.06.2015 a byl podpořen částkou **64.351.737 Kč**. K realizaci projektu se spojili odborníci z univerzitního prostředí, zejména Univerzity Palackého v Olomouci a z neziskových organizací – zejména Člověk v tísni, Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání a Asociace pracovníků speciálně pedagogických center ČR. Výstupy z projektu jsou katalogy podpůrných opatření, standardy práce asistenta pedagoga a metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření.

V polovině roku 2014 byl ukončen systémový projekt MŠMT CZ.1.07/4.1.00/33.0001 **Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb – VIP III (RAMPS – VIP III)**, který byl realizován od roku 2012 s celkovými náklady **257.244.527 Kč**. Příjemce dotace ve výši 218.657.848 Kč bylo MŠMT. Projekt byl realizován prostřednictvím Národního ústavu pro vzdělávání ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními a zařízeními pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Projekt byl zaměřen na zvýšení kvality poskytovaných služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, které jsou poskytovány školními psychology, školními speciálními pedagogy, metodiky pro školní poradenská pracoviště a dalšími odbornými pracovníky. Ve vybraných školách a školských poradenských zařízeních školní psychologové a speciální pedagogové zajišťovali široké spektrum služeb žákům, pedagogům a rodičům. Těmto pracovníkům byla poskytována metodická podpora a bylo pro ně zajištěno několikastupňové odborné vzdělávání. Školám, které nemají školního psychologa a speciálního pedagoga, byla zajištěna metodická podpora a pomoc prostřednictvím středisek výchovné péče. Došlo k vytvoření sítě metodické podpory, propojení sítí školních a školských poradenských služeb v oblasti metodického vedení, vytvoření základu integrované metodické podpory poradenského systému v ČR a tím potažmo k podpoře žáků a pracovníků škol a školských zařízení. Po ukončení projektu RAMPS – VIP III byl v polovině roku 2014 vyhlášen rozvojový program Podpora školních psychologů a školních speciálních pedagogů ve školách a metodiků – specialistů ve školských poradenských zařízeních s rozpočtem ve výši 47 mil. Kč. Více o tomto programu v předchozí podkapitole.

3.2.2 Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost

OP LZZ, jehož řídicím orgánem je MPSV, přispíval významnou měrou k integraci romské populace zejména v rámci **Prioritní osy č. 3.2 – Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit**, **Prioritní osy č. 3.3 – Integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce** a **2.1 – Aktivní politiky trhu práce**.

Oblast podpory 3.2 – Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit

Cílem oblasti podpory 3.2 bylo napomoci sociálnímu začleňování příslušníků sociálně vyloučených romských komunit a zajistit dostupnost, kvalitu a kontrolu služeb, včetně odstraňování bariér přístupu Romů ke vzdělávání, k zaměstnání a k investiční podpoře. V rámci oblasti podpory 3.2 byly podpořeny projekty formou globálního grantu nebo individuálních projektů obcí a krajů. Pro Odbor sociálního začleňování Úřadu vlády ČR byly vypisovány nesoutěžní výzvy pro zajištění činnosti projektu ASZ.

Globální grant

V rámci grantové **výzvy č. 19** bylo celkově podpořeno 76 projektů v objemu **458 mil. Kč**. Výzva byla zaměřena na podporu vzdělávání poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb působících v oblasti sociální integrace příslušníků romských lokalit, dále pak na podporu sociálních služeb a dalších nástrojů ve prospěch sociální integrace příslušníků sociálně

vyložených romských komunit/lokalit a v neposlední řadě na podporu procesů poskytování sociálních služeb, včetně podpory partnerství na místní a regionální úrovni. Došlo k podpoře širokého spektra žadatelů a podporovaných aktivit a bylo umožněno adresně reagovat na problémy, s nimiž se vyloučené komunity potýkají. Jedná se např. o projekty zaměřené na podporu finanční gramotnosti a řešení dluhů reagující na fenomén vysoké zadluženosti. Jako velmi účinný prostředek začlenění na trh práce se ukázalo také přímé pracovní poradenství a asistence v rámci práce v terénu.

Na výzvu č. 19 navazovala grantová **výzva č. A8**, v rámci které byly podpořeny 4 projekty v celkové výši 13 mil. Kč. Výzva byla zaměřená na podporu sociálního začleňování příslušníků sociálně vyloučených romských komunit, na zajištění dostupnosti, kvality a kontroly služeb, včetně odstraňování bariér v jejich přístupu ke vzdělávání, k zaměstnání a v přístupu k investiční podpoře. Mezi povinné aktivity výzvy patřila místní spolupráce a doplňkové aktivity mohly být mimo jiné zaměřeny na vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách. Bariérou pro potenciální žadatele byla nutnost provazby na investiční podporu realizovanou z IOP, z tohoto důvodu zůstal počet podpořených projektů za očekáváním.

Individuální projekty obcí a krajů

Individuální projekty v rámci podpory 3.2 mohly podávat kraje i obce. Pro kraje byly určeny výzvy č. 15 a B4, pro obce výzva č. 55. Celková alokace **výzvy č. 15** byla 279.500.000 Kč, bylo v ní podpořeno 11 projektů. Pro **výzvu č. B4** bylo alokováno celkem 105.000.000 Kč, podpořeno bylo 5 projektů. Pro **výzvu č. 55** bylo alokováno 250.000.000 Kč, v rámci níž bylo podpořeno 19 projektů. Celkem tedy bylo podpořeno 34 individuálních projektů krajů a obcí ve výši **603 mil. Kč**.

Cílem výzev byla zejména přímá podpora příslušníků sociálně vyloučených romských komunit, kterým je omezen přístup ke službám a na trh práce. A dále podpora zajištění dostupnosti a kvality sociálních služeb směřujících k integraci příslušníků sociálně vyloučených romských komunit, včetně podpory v přístupu k investiční podpoře, podpora oblasti prevence sociálního vyloučení a oblasti prevence kriminality, podpora systémových aktivit systému sociálních služeb pro příslušníky sociálně vyloučených romských komunit, především ve vztahu k zákonu o sociálních službách, souvisejícím právním normám a k transformaci sociálních služeb, včetně podpory evaluace efektivnosti služeb.

Individuální projekty Úřadu vlády ČR (Agentura pro sociální začleňování)

Úřad vlády ČR je příjemcem dotace na individuální projekt, který realizuje Odbor pro sociální začleňování Sekce pro lidská práva. Od 01.01.2010 do 31.12.2012 byl realizován tříletý projekt CZ.1.04/3.2.00/47.00001 Podpora sociálního začleňování ve vybraných romských lokalitách prostřednictvím práce ASZ v romských lokalitách. Pro tento projekt byla v rámci nesoutěžní **výzvy č. 47** alokována částka 44.850.000 Kč. Projekt ukončil svou realizaci k 31.12.2012 a vyčerpal celkem částku ve výši 39.447.692 Kč.

Pro navazující projekt byla připravena nesoutěžní **výzva č. 90**. V rámci této výzvy od 01.01.2013 do 31.12.2015 realizuje Odbor pro sociální začleňování projekt CZ.1.04/3.2.00/90.00001 Zavádění systémových nástrojů sociálního začleňování v sociálně vyloučených lokalitách ve výši **68.530.872 Kč**.

Jak je patrné z tabulky P10, vedle zdrojů ze státního rozpočtu a OP LZZ jsou aktivity Odboru pro sociální začleňování financovány z **grantů EHP**, a to na základě Memoranda o porozumění pro implementaci Finančního mechanismu EHP a Finančního mechanismu Norska podepsaného v červnu 2011. Na programovou oblast Místní a regionální iniciativy pro snižování nerovností a podporu sociálního začleňování bylo v Memorandu vyhrazeno 1.242.000 Eur s tím, že program bude realizován prostřednictvím předem definovaného projektu, který připraví a bude realizovat Úřad vlády ČR. Projekt **Kampaň proti násilí z nenávisťi** byl definitivně schválen až v březnu roku 2014 s celkovým rozpočtem **39.749.999 Kč**, přičemž termín ukončení realizace je 30.04.2016.

Oblast podpory 3.3 – Integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce

V rámci oblasti podpory 3.3 – Integrace sociálně vyloučených skupin na trh práce bylo celkově podpořeno 49 projektů zaměřených na Etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí jako jednu z cílových skupin podpory, přičemž z toho 24 projektů v celkové výši **116.679.756 Kč** bylo realizováno v průběhu roku 2014. Jak ukazuje tabulka P11, jednalo se o výzvy č. 96 a D6. U ostatních výzev č. 31, 56 a 68 byly projekty v roce 2014 již ukončené, u výzvy č. 75 měly projekty v roce 2014 ukončenou realizaci. Tabulky P12, P13 a P14 jsou přehledem podpořených projektů u výzev č. 75, 96 a D6.

Projekty se zaměřují převážně na romskou menšinu, některé jsou však zároveň cíleny i na jiné skupiny, kterých je v oblasti podpory 3.3 celkem 11. Jedná se zpravidla o dvouleté grantové projekty s průměrnou výší dotace 5 mil Kč realizované především neziskovými organizacemi, obcemi a vzdělávacími společnostmi. Cílem těchto projektů je řešit sociální vyloučení na trhu práce a jejich dopad projektů je lokálního charakteru – jsou zaměřeny na přímou práci s cílovou skupinou. Hlavní aktivity projektů spočívají v pracovním poradenství, diagnostice, motivačních a aktivizačních aktivitách, vzdělávání (především rekvalifikace), vyhledávání zaměstnání a tvorbě pracovních míst se mzdovou podporou.

Za významné projekty v oblasti podpory 3.3 lze označit projekt CZ.1.04/3.3.00/61.00003 **Asistent prevence kriminality**, který byl realizován od 01.07.2011 do 31.07.2014 a který byl podpořen částkou 37.771.432 Kč, a navazující projekt CZ.1.04/3.3.00/C5.00001 **Asistent prevence kriminality II**, který byl podpořen částkou 44.607.263 Kč a který je realizován od 01.10.2013 do 30.11.2015.

Oblast podpory 2.1 – Aktivní politiky trhu práce

V oblasti podpory 2.1 jsou podporováni uchazeči a zájemci o zaměstnání, přičemž důraz je kladen na osoby, kterým je na trhu práce věnována zvýšená péče. Oblast podpory 2.1 nemá stanovenou cílovou skupinu Etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí ani romskou menšinu, nicméně někteří příjemci se ve svých projektech na takto definovanou skupinu částečně nebo zcela zaměřují. Zahrnují ji potom nejčastěji do kategorie dlouhodobě nezaměstnaných osob či osob, které potřebují zvláštní pomoc (osoby ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí).

V rámci oblasti podpory 2.1 – Aktivní politiky trhu práce bylo celkově podpořeno 12 projektů zaměřených na romskou menšinu, přičemž z toho 5 projektů v celkové výši **28.444.476 Kč** bylo realizováno v průběhu roku 2014. Jak ukazuje tabulka P15 jednalo se o výzvy č. 74, 91 a D8. U ostatních výzev č. 44 a 63 byly projekty v roce 2014 již ukončené. Tabulky P16, P17 a P18 jsou přehledem podpořených projektů u výzev č. 74, 91 a D8.

V oblasti podpory 2.1 v rámci výzvy č. 70 byl částkou **94.828.100 Kč** podpořen regionální individuální projekt Úřadu práce ČR CZ.1.04/2.1.00/70.00038 **Sociálně vyloučené lokality Ústeckého kraje**. Projekt je realizován krajskou pobočkou ÚP ČR v Ústí nad Labem od prosince roku 2012 v 19 lokalitách Ústeckého kraje. Do konce realizace projektu 30.11.2015 projekt plánuje podpořit 800 osob cíleným využitím komplexu služeb, díky čemuž by mělo být do zaměstnání umístěno 400 účastníků. Cílovou skupinou nejsou primárně Romové, ale obecně všichni obyvatelé daných lokalit postižení sociálním vyloučením a stigmatizací. Ke dni 19.03.2015 se do projektu zapojilo celkem 1 134 účastníků a zaměstnání bylo zprostředkováno již 505 účastníkům, a to i jako výsledek aktivity **práce na zkoušku**. Více o této dobré praxi v kapitole 4.3.

3.2.3 Integrovaný operační program

IOP, jehož řídicím orgánem je MMR, přispíval k integraci romské populace zejména v rámci Prioritní osy č. 3 – Zvýšení kvality a dostupnosti veřejných služeb v **oblasti podpory 3.1 Služby v oblasti sociální integrace** a Prioritní osy č. 5 - Národní podpora územního rozvoje – Cíl Konvergence v **oblasti podpory 5.2 Zlepšení prostředí v problémových sídlištích**.

Oblast podpory 3.1 Služby v oblasti sociální integrace

Oblast podpory 3.1 se zaměřuje na vytvoření zázemí nových, rozšiřujících se a inovujících se vybraných sociálních služeb a na ně navázaných fakultativních činností, jejichž posláním je návrat uživatelů těchto služeb na trh práce a do společnosti. Pro romskou integraci jsou významné zejména výzvy č. 3 a č. 6, které byly zaměřené na sociálně vyloučené lokality. Zatímco výzva č. 3 byla určena pouze pro vybrané lokality, výzva č. 6 byla určena pro všechny sociálně vyloučené lokality v ČR mimo území hlavního města Prahy.

Ve **výzvě č. 3** bylo podpořeno 12 projektů v celkové výši **84.868.011 Kč**. Omezení výzvy pouze na vybrané lokality mělo za následek nízký počet předložených projektů. V důsledku toho došlo k předčasnému ukončení výzvy a vyhlášení nové. **Ve výzvě č. 6** bylo podpořeno 17 projektů v celkové výši **145.374.758 Kč**. Tabulky P19 a P20 jsou přehledem podpořených projektů v obou výzvách.

Oblast podpory 5.2 Zlepšení prostředí v problémových sídlištích

Oblast podpory 5.2 byla soustředěna na zlepšení prostředí v problémových sídlištích, přičemž sídlištěm se rozumí ucelená část obce zastavěná nejméně 500 byty. Podmínkou pro získání finanční podpory bylo zpracování Integrovaného plánu rozvoje města, jehož součástí je soubor časově provázaných akcí zaměřených na sociální začleňování vyloučených obyvatel. Podpora byla poskytována na tři druhy aktivit: 5.2a) Revitalizace veřejných prostranství; 5.2b) Regenerace bytových domů; **5.2c) Pilotní projekty zaměřené na řešení romských komunit ohrožených sociálním vyloučením**. K pilotním projektům v rámci aktivit 5.2c) se přihlásilo celkem 6 měst: Brno, Kladno, Most, Přerov, Orlová a Ostrava. U pilotních projektů romských lokalit není primárním problémem stav bytových domů, ale především výskyt dalších problémů jako je nezaměstnanost, rizikové formy chování a nízký stupeň dosaženého vzdělání. Intervence v oblasti bydlení, zaměřené jak na regeneraci veřejných prostranství, tak i na renovaci bytových domů, popř. přestavbu nebytových objektů na sociální bydlení, mají charakter doplňkových aktivit navazujících na aktivity v oblasti sociální a komunitní péče, rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanosti, apod. Projekty musí být koncipovány tak, aby propojily aktivity regenerace domů s aktivitami sociálního začleňování. Kromě těchto měst zařazených do aktivity 5.2c) se však i v aktivitách 5.2a) a 5.2b) další města zaměřují na řešení problémů romské komunity: Bohumín, České Budějovice, Havířov, Cheb, Chomutov, Jirkov, Karviná, Litvínov, Most, Olomouc, Písek, Příbram, Ústí nad Labem, Vsetín.

3.2.4 Programové období 2014–2020

Dne 26.08.2014 byla Evropskou komisí definitivně schválena Dohoda o partnerství, čili základní zastřešující dokument pro čerpání finančních prostředků z Evropských strukturálních a investičních fondů v programovém období 2014–2020. Na základě tohoto dokumentu vzniklo 10 operačních programů, které byly schvalovány Evropskou komisí v průběhu první poloviny roku 2015. Pro romskou integraci jsou klíčové **Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání** (dále jen „OP VVV“), **Operační program Zaměstnanost** (dále jen „OP Z“) a **Integrovaný regionální operační program** (dále jen „IROP“). Na rozdíl od OP VVV a OP Z, které jsou financovány z Evropského sociálního fondu (dále jen „ESF“), IROP je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (dále jen „ERDF“). Pro území hl. m Prahy byl vytvořen speciální **Operační program Praha – pól růstu ČR**. Ten je financován jak z ESF, tak z ERDF.

V novém programovém období je integraci romské menšiny věnována významná pozornost. Implementace Strategie romské integrace do roku 2020 včetně jejího monitorovacího mechanismu je **ex-ante kondicionalitou** (předběžnou podmínkou) pro čerpání finančních prostředků z OP VVV a IROP. Navíc nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1304/2013 bylo stanoveno, že jednotlivé členské státy vyčlení finanční prostředky pro podporu boje proti sociálnímu vyloučení a chudobě **minimálně ve výši 20 % celkových**

zdrojů ESF. Na základě Dohody o partnerství bude na tematický cíl 9 – Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě a diskriminaci vyčleněno 2.658.056.235 EUR, z této částky by mělo být 1.037.378.062 EUR alokováno z ERDF a 1.512.161.471 EUR z ESF.

4. KLÍČOVÉ OBLASTI ROMSKÉ INTEGRACE

Tato kapitola se zabývá vývojem situace romské menšiny v klíčových oblastech lidského života. Tyto klíčové oblasti (kultura a jazyk, vzdělávání, zaměstnanost, bydlení, zdraví a bezpečnost) jsou v rámci kapitoly odděleny v jednotlivých kapitolách, v reálném životě však k jejich oddělení nejenže nedochází, ale naopak jsou provázány a navzájem se ovlivňují. Například absence standardního bydlení a s tím spojená migrace ovlivňuje přípravu a docházku do škol nebo do zaměstnání. Nízké vzdělání limituje uchazeče o zaměstnání na trhu práce a má vliv na výši jeho příjmu. Nízký příjem je bariérou pro získání standardního bydlení, ale také v souvislosti s osobním zadlužováním bezpečnostním rizikem. Tento kauzální kruh a další vztahy v každodenním životě Romů výstižně zachytil v roce 2014 natočený film Petra Václava **Cesta ven**, který získal řadu ocenění. Společnými jmenovateli všech klíčových oblastí života Romů jsou diskriminace, předsudky a anticiganismus ze strany části většinové společnosti, ale také činnost nezanedbatelné části české společnosti, která vyvíjí úsilí, aby se situace Romů v ČR zlepšovala.

V roce 2014 pokračovala již čtvrtým ročníkem tradice udělování cen za zlepšování situace Romů v ČR pod novým názvem **Roma Spirit 2014** (původně Gypsy Spirit). Ceny jsou slavnostně předávány 10. prosince u příležitosti Mezinárodního dne lidských práv. Z celkem 113 nominací ocenění obdrželi v kategorii pro NNO **Slovo 21, z. s.** za ojedinělý projekt romských ženských skupin Manushe; v kategorii pro obce **Žlutice** (Karlovarský kraj) za komplexní přístup k začleňování Romů ve všech oblastech lidského života; v kategorii pro jednotlivce romistka **Eva Davidová** za celoživotní dílo; v kategorii Média **Iveta Demeterová** z romského vysílání O Roma vakeren Českého rozhlasu; v kategorii Čin roku pracovnice Diakonie Vsetín **Pavlaína Hůževková**, která rychlým a správným jednáním zachránila život dusícího se novorozence. V kategorii pro společnost nebo firmu nebylo ocenění uděleno pro nízký počet nominací.

4.1 KULTURA A JAZYK

Romská kultura, historie a jazyk dosáhly v posledních letech určitého uznání. Jsou podnikány kroky k jejímu zachování i rozvoji prostřednictvím systematické dotační podpory MK, Rady vlády pro národnostní menšiny (viz kapitolu 3.1), ale i krajů a obcí. Romská kultura a jazyk však dodnes nejsou plně přijímány většinovou společností jako plnohodnotná součást kulturního dědictví ČR. Klíčovou institucí v této oblasti je Muzeum romské kultury se sídlem v Brně. Významnou součástí romské historie je romský holocaust. Pietní akce připomínající holocaust Romů nemají význam pouze pro samotné Romy, nýbrž i pro většinovou českou společnost, neboť tzv. cikánské tábory byly zřízeny a spravovány nikoliv Němci, ale Čechy. Pietní místa připomínají, kam až může nenávisť, jež se nikdy nesmí opakovat, zajít. Pietní akty jsou zase symbolem smíření a poklidného soužití národů. V kontrastu toho zůstávají nevyslyšena již po dlouhá léta opakující se apely o naléhavosti přemístění velkovýkrmny vepřů, která je postavena přímo na místě bývalého tábora v Letech a v blízkosti současného památníku. Mezi nejvýznamnější tradiční romské kulturní akce patří mezinárodní festival Khamoro v Praze a Plzni a Romská píseň v Rožnově pod Radhoštěm.

Výuka romského jazyka probíhala v roce 2014 na 4 vysokých školách a 1 střední škole. Dále byly kurzy romštiny pro veřejnost a zejména děti poskytovány nízkoprahovými kluby. Největší překážkou výuky romštiny je kritický nedostatek lektorů, kteří ovládají jazyk tak, aby jej mohli vyučovat. Tento problém se však netýká jen výuky, ale má dopady v celé řadě dalších oblastí – z tohoto důvodu například program Českého rozhlasu O Roma vakeren nevysílá v romštině. Další významnou překážkou výuky romštiny je klesající zájem nebo nezájem o ni ze strany potenciálních žáků a studentů. Romština je tak čím dál více ohrožena akulturací a jazykovou asimilací. Bez zavedení romštiny jako nepovinného předmětu na ZŠ pro děti, které romštinu užívají aktivně a je pro ně mateřským jazykem, bude nadále

docházet k úpadku romského jazyka. K tomuto kroku je však zapotřebí nejen politická vůle, ale i aktivní role ze strany Romů.

Unikátní možnost seznámit se s původní romskou tvorbou nabízí nakladatelství romské literatury KHER⁹. To se specializuje na vydávání knih romských autorů a zvyšování povědomí o romské literatuře.

4.1.1 Muzeum romské kultury

Muzeum romské kultury (dále jen „MRK“) je ojedinělou institucí v ČR, která se od roku 1991 specializuje výhradně na oblast romských dějin a kultury. Uchovává doklady romské historie jako součást evropského dědictví a usiluje o vybudování sbírkových fondů dokumentujících kulturu a dějiny Romů. Dále spravuje fondy tradičních řemesel a profesí, typů obydlí, vybavení interiéru, oděvů, šperků, výtvarného umění, písemného materiálu, audio, foto a videodokumentace, které jsou zpřístupněny badatelům, i široké veřejnosti. Součástí muzea je knihovna čítající přes 6.500 svazků romské a romistické literatury.

V rámci své výzkumné a dokumentační činnosti se v roce 2014 MRK zaměřilo zejména na oblast významných romských osobností v oblasti sportu. Dalšími oblastmi byly duchovní kultura a rodinné zvyklosti, významné romské politické hnutí a osobnosti, romská hudba, romské výtvarné umění či osidlování Čech a Moravy po 2. světové válce. MRK nabízí návštěvníkům jednak stálou expozici, přechodné výstavy a také výstavy putovní, které byly v roce 2014 prezentovány například v Přerově, Ostravě, Praze či Českém Krumlově.

V roce 2014 navštívilo Muzeum romské kultury a jím pořádané akce uvnitř i vně prostor muzea celkem 20 246 návštěvníků. Při specializovaných akcích (např. Muzejní noc) se daří zvyšovat počty romských návštěvníků.

V průběhu roku 2014 MRK, uspořádalo několik akcí pro veřejnost. Patřil mezi ně Mezinárodní den Romů (8. 4.), jehož oslava se konala v rámci Týdne romské kultury, který byl zaštitěn veřejnou ochránkou práv a který zahrnoval, mimo jiné, den otevřených dveří v MRK, módní přehlídku značky Gypsy mama nebo romský ples. V dubnu 2014 se poprvé v Brně na Moravském náměstí uskutečnila akce Jom ha-šoa, během níž proběhlo veřejné čtení jmen obětí holocaustu. V květnu v rámci festivalu Týdne města se MRK spolupodílelo na organizaci akce Daruj židli Ghettofest. V rámci zabýdlování veřejného prostoru uměleckými a společenskými akcemi se konal v prostoru před MRK koncert romské skupiny Čohanas a návštěvníkům akce byla k dispozici také improvizovaná outdoorová kavárna. Na popud veřejné ochránky práv byla realizována beseda na téma vzdělávání. Jednalo se o sdílení zkušeností z procesu doučování dětí a jejich rodin a komunikace se školami. Jako každý rok se i v roce 2014 MRK stalo součástí Brněnské muzejní noci s pestrým doprovodným programem. V rámci světového festivalu Khamoro se MRK podílelo, ve spolupráci se spolkem Slovo 21, na výstavě obrazů Rudolfa Dzurka. V červnu se MRK zúčastnilo festivalu Ghettofest, jehož program zahrnoval např. komentované prohlídky muzea, divadelní představení dětského ochotnického kroužku či streetballový turnaj. V září se konal 4. ročník sochařského sympozia, které bylo věnováno in memoriam slovenskému romskému řezbáři Ondreji Gadžorovi. Sympozia se zúčastnili tři umělci – Božena Přikrylová, Ivan Berky – Dušík a Matěj Martin Holub. Výsledkem celotýdenní práce byla sochařská díla, která se poté stala součástí sbírkové a nesbírkové kolekce muzea. Součástí sympozia byly také dva workshopy pro děti ze základních škol, mezi takovými bylo i vysoké procento žáků romských. V rámci druhého ročníku akce Mikroměsto byly na čtyřech místech tzv. brněnského Bronxu čteny ukázky etnické literatury. Na akci navázal křest 20. ročníku recenzovaného romské časopisu Romano Džaniben v prostorách muzea. Na konci listopadu byla udělena Cena MRK významnému brněnskému primáši Eugenu Horváthovi, in memoriam. Během celého roku 2014 muzeum pokračovalo v pravidelném cyklu Filmových čtvrtků v Moravské zemské knihovně.

⁹ Odkaz na webové stránky nakladatelství: <http://www.kher.cz/>

Vedle klasické lektorské muzejní činnosti (interaktivní prohlídky výstav pro školy a jiné animace, vzdělávací akce pro široké spektrum veřejnosti, přednášky) realizovalo MRK činnost směřovanou na práci s převážně romskými dětmi z okolí muzea. V roce 2014 nabízelo muzeum vzdělávací a aktivizační programy pro děti a mládež zaměřené na historii a tradice, na 2. světovou válku a holocaust Romů či na boj proti rasismu a předsudkům. Dále byly pořádány vzdělávací akce, přednášky pro veřejnost, studenty ZŠ, SŠ a posluchače VŠ.

V rámci své sociálně-edukační činnosti MRK organizuje individuální doučování romských dětí se zaměřením na podporu dětí jak ze segregovaných škol, tak z mainstreamových škol, či Dětský muzejní volnočasový klub, v němž se scházejí zejména romské děti pět dnů v týdnu v rozličných kroužcích.

Kurzy romštiny v MRK nebyly v roce 2014 pro veřejnost vůbec realizovány – z důvodu nedostatku personálního a finančního zázemí a zabezpečení. Kromě nedostatku kvalifikovaných pedagogů bylo z důvodu snížení finančních prostředků na provoz muzea (2013) nutno přistoupit k omezení doby, kdy je muzeum otevřeno pro veřejnost (maximálně do 18.30 hod. – byla zrušena noční služba na recepci), přičemž veřejnost v uplynulých letech vždy preferovala jazykové kurzy a podobné aktivity mezi 18–20h večerní.

MRK spolupracuje s mnoha tuzemskými i zahraničními organizacemi. Jako každoročně spolupracovalo MRK s Památníkem Terezín, když historik muzea zajistil přednášku a workshop o holocaustu Romů za II. světové války v rámci vzdělávacího semináře pro pedagogy. Tyto akreditované tří denní semináře „Jak vyučovat o holocaustu“ jsou pořádány již od roku 2000 ve spolupráci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze, Muzea romské kultury a Památníku Terezín. Ke konci roku 2014 MRK zahájilo spolupráci s Policií České republiky ve věci dalšího vzdělávání styčných důstojníků pro menšiny a členů pracovních skupin II (prevence kriminality, práce s etnickými menšinami, boj proti extremismu). Pracovníci muzea začali realizovat přednášky o dějinách a kultuře Romů pro pracovníky policie. MRK dlouhodobě spolupracuje s jedinými tuzemskými romskými novinami, dvouměsíčníkem *Romano hangos /Romský hlas*, s nimiž má uzavřenu smlouvu o spolupráci. Ta spočívá v pravidelném zasílání příspěvků a fotografií do novin a vůbec úzké spolupráci šéfredaktora a redaktorů novin s pracovníky MRK na daném – romském tématu a jeho dokumentaci. Práce probíhá na základě oboustranné smlouvy o mediální spolupráci (2008), ve znění pozdějších dodatků. Podobně jako v předchozích letech spolupracovalo MRK v roce 2014 s obecně prospěšnou společností *Živá paměť* při pořádání přednášek a besed na téma romského holocaustu na základních a středních školách po celé České republice. Během roku 2014 proběhlo celkem 8 besed a přednášek na nejrůznějších školách České republiky pro několik stovek žáků a studentů. Dále MRK spolupracovalo s Pedagogickou fakultou a Historickým ústavem Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Katedrou sociologie FSS MU či *Academia Film Olomouc*.

Na mezinárodním poli MRK spolupracuje s organizací *International Holocaust Remembrance Alliance*, ve které je zástupce MRK členem podkomise pro romský holocaust. Roku 2014 se zúčastnil dvou konferencí této organizace v Londýně a Manchesteru. MRK dále spolupracuje s mezinárodní romskou mládežnickou organizací *TERNYPE*, s *United States Holocaust Memorial Museum* ve Washingtonu, D.C., či s *Deutsches historisches Museum* v Berlíně. Na sklonku roku 2014 bylo se *Štátnym pedagogickým ústavom* (ŠPÚ) v Bratislavě podepsáno Memorandum o spolupráci, na základě něhož se bude MRK podílet na přípravě učebních materiálů, bude poskytovat odborné konzultace a zajišťovat korektury textů, recenze publikací a také přednáškovou činnost.

MRK nadále pečuje o památná místa romského holocaustu, tedy o lesní hřbitov a památník romských obětí (Žalov) v Hodoníně u Kunštátu, pamětní informační kámen poblíž areálu tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu a pamětní desku romských obětí na obecním hřbitově v sousedních Černovicích. Hromadný hřbitov byl v roce 2013 prohlášen za kulturní památku.

4.1.2 Správa pietních míst romského holocaustu

Hodonín u Kunštátu

Na základě usnesení vlády ČR ze dne 2. března 2011 č. 158, o změně usnesení vlády ze dne 4. května 2009 č. 589 k úpravě pietních míst v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu, bylo Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského (dále jen „NPMK“) pověřeno budováním Památníku Hodonín. Finanční prostředky na vybudování a následnou činnost Památníku romského holocaustu na základě tohoto usnesení zabezpečuje MŠMT. Památník by měl být vybudován na místě bývalého **protektorátního cikánského tábora**, kam byli v období **od srpna 1942 do srpna 1943** soustřeďováni romští vězni před deportací do koncentračního tábora v Osvětimi. Podle dosud zjištěných informací táborem prošlo celkem **1 396** Romů a přímo jich zde zemřelo 207. Většina ostatních Romů pak zemřela v koncentračním táboře v Osvětimi.

Cílem Památníku je vzdělávat a informovat zejména o holocaustu Romů v souvislostech s holocaustem Židů a likvidací českého národa v období 2. světové války a poskytnout podrobné informace o tzv. cikánském táboře z doby Protektorátu. Díky prováděným archivním výzkumům však vyšlo najevo, že tábor byl v průběhu své existence používán k izolaci i jiných skupin, které byly ze společnosti vyčleňovány. Jde především o období od prosince 1945 do října 1946, kdy sloužil jako internační tábor pro Němce neschopné odsunu a o období od února 1949 do listopadu 1950, kdy zde byl zřízen tábor nucené práce pro politické nepřátele komunistického režimu.

V roce 2014 probíhaly přípravné stavebně-technické práce na budování památníku. Bylo dokončeno výběrového řízení na generálního projektanta dostavby a realizováno výběrové řízení na technický dozor investora nad dostavbou a její projektovou a inženýrskou přípravou. Byla zpracována studie areálu na základě vítězného ideového návrhu, jenž je podkladem dalších stupňů projekčního řešení. Byla zpracována projektová dokumentace pro výběr dodavatele a realizaci dostavby a připravena zadávací dokumentace pro realizaci výběrového řízení. V dubnu 2014 došlo ke schválení změny územního plánu obce Hodonín, jež odejmula ochranou funkci lesa lesním pozemkům uvnitř oplocení areálu. Došlo ke směně pozemků s obcí Hodonín. Zahájení realizace bylo plánováno v nejzazším termínu na listopad roku 2014, což se nepovedlo stihnout vzhledem ke zdržením, která sebou nesla schválení územního plánu i jednání s odborem tvorby a ochrany životního prostředí Městského úřadu Boskovice. Došlo tedy k posunutí realizace kácení dřevin mimo vegetační období na předjaří roku 2015.

Vzhledem k tomu, že výběrem ideového záměru na dobudování Památníku byl naplněn předmět činnosti Komise pro přípravu Památníku romského holocaustu v Hodoníně u Kunštátu, došlo v listopadu 2014 k její transformaci z poradního orgánu ministra školství na **pracovní skupinu pro vybudování Památníku při NPMK** z důvodu flexibilnější spolupráce s orgány místní a státní správy a odborníky z dané oblasti.

V roce 2012 byla vytvořena **putovní výstava o historii místa budoucího Památníku**, která je průběžně aktualizována a doplňována. Výstava v české a anglické verzi navštívila od svého vzniku již více než 30 destinací v České republice (zejména základní, střední, vyšší a vysoké školy, ale i obecní úřady a zámky), byla prezentována i v PSP ČR (duben, červen 2014) a v hlavním sídle Rady Evropy ve Štrasburku (květen 2014) za účasti zástupkyně generálního tajemníka paní Battaini-Dragoni. Co se týče počtu návštěvníků z řad žáků a studentů, na základě informací škol, ve kterých byla výstava prezentována, výstavu shlédlo více než 6.000 dětí, mladých lidí.

V roce 2014 na základě požadavku Stálé mise ČR při Radě Evropy ve Štrasburku připravilo NPMK, ve spolupráci s MŠMT, **putovní výstavu popisující historii a současnost vzdělávání Romů v ČR**. Tato výstava byla dosud prezentována zejména jako doprovodná akce během seminářů a přednášek zabývajících se romskou problematikou. V anglické verzi byla spolu s výstavou o historii tábora v Hodoníně představena v hlavním sídle Rady Evropy ve Štrasburku. Aktuálně je nabízena i středním, vyšším a vysokým školám zaměřeným na pedagogiku a sociální práci.

V nové edici NPMK věnované historii místa, na kterém je budován Památník byla vydána první publikace **Pamětní seznam II – Hodonín**, jejímž autorem je prof. Ctibor Nečas a která navazuje na obdobnou publikaci Pamětní seznam I, Lety.

V roce 2014 probíhaly přípravy expozice. Pokračoval základní archivní výzkum 2 odborných pracovníků NPMK a bylo získáno množství dosud nepublikovaných údajů vztahujících se jak přímo k dějinám tábora v Hodoníně, tak k širšímu dějinnému kontextu. Rovněž pokračovalo zpracování scénáře expozice, jehož dokončení je plánováno v roce 2015. Lze konstatovat, že činnost na tomto poli je náročnější, než se předpokládalo, neboť dosud žádný historik se problematikou tohoto místa detailně nezabýval v celé jeho šíři. Část historiků se zabývala pouze dobou sběrného a protektorátního cikánského tábora. Významnou součástí přípravy expozice bylo i natočení vzpomínek několika posledních žijících pamětníků o událostech ve válečném a poválečném táboře. Svě důležité místo v expozici nalezne i digitální fotorealistický model původní podoby tábora. Digitální model bude koncipován jako vrstvený, takže bude moci být znázorněn vývoj tábora v čase (od prvotního, relativně skromného rozsahu v letech 1941–1942 přes největší rozsah v roce 1943 až po rok 1950). Práce na vytvoření digitálního modelu byly zahájeny koncem roku 2014 ve spolupráci s Fakultou multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. V souvislosti s přípravou scénáře byl zpracován a v lednu 2015 schválen resortní projekt Památník Hodonín – odborná a kulturně vzdělávací příprava scénáře a expozice na pietních místech areálu, jehož cílem je odborná a vědeckovýzkumná činnost na přípravě dokumentů a dalších podkladů pro vytvoření stálé expozice Památníku.

Lety u Písku

Zatímco pietní místo v Hodoníně u Kunštátu spravuje příspěvková organizace MŠMT, pietní místo v Letech u Písku spravuje na základě usnesení vlády ze dne 4. května 2009 č. 589 Památník Lidice, který je příspěvkovou organizací MK. Jeho posláním je péče o uchování trvalé vzpomínky na utrpení Romů internovaných v **bývalém cikánském táboře v Letech**, včetně péče a úpravy pietního místa. Podle dosud zjištěných údajů bylo v táboře **od srpna roku 1942 do srpna roku 1943** internováno **1 309 vězňů**. V samotném táboře našlo smrt 329 Romů, z nichž 241 bylo dětí. Pod správou Památníku Lidice byly od roku 2009 průběžně zrekonstruovány příjezdové cesty, parkoviště a přilehlý areál, kde byl vybudován přírodní amfiteátr. Bylo vybudováno sociální zařízení a dvě repliky původních ubikací. V obci Lety vzniklo malé infocentrum.

Dne 24.03.2014 byla zahájena již pátá sezóna, která byla poprvé prodloužena na celý rok. Návštěvnost se podařilo udržet na srovnatelné úrovni jako v roce 2013, tzn. necelých 9.000 návštěvníků, což je ale ve srovnání s rokem 2012 o čtvrtinu nižší návštěvnost. Na pietním území byl v roce 2014 odhalen nový model letského tábora a v amfiteátru vysazeny dvě symbolické lípy. V infocentru v Letech byla představena putovní výstava *Pocťa Marii Uchytílové* a v kulturním domě v Letech kniha Přemysla Veverky *Nelehká cesta za snem* s doprovodným kulturním programem romské kapely Roberta Kováče.

Od poloviny 90. let se přes řadu pokusů nepodařilo dosáhnout výraznějšího pokroku ve věci umístění velkovýkrmy prasat, která se nachází na místech bývalého tábora a v sousedství nynějšího pietního místa. Zhruba 95 % území bývalého cikánského tábora se nachází na území současné velkovýkrmy vepřů. Tato situace je nadále vnímána velmi negativně jak českými Romy, především pozůstalými, tak částí české i světové veřejnosti a mezinárodními organizacemi. Hlavním překážkou řešení problematice situace je fakt, že velkovýkrma vepřů je vlastněna soukromou firmou Agpi, a.s. se sídlem v Písku. Pokračující provoz velkovýkrmy, jejíž existence je mnohými vnímána jako porušení pietního charakteru místa symbolizujícího diskriminaci a utrpení Romů v době nacistické okupace, je paradoxně podporován z veřejných prostředků, protože velkovýkrma je příjemcem dotací z evropských strukturálních fondů. V minulosti pokusy vlády o výkup velkovýkrmy narazily na nedostatek finančních prostředků ve státním rozpočtu. Přes obtížnost nalezení vhodného řešení je nezbytné se o něj pokusit, protože stávající situace není akceptovatelná.

Pietní akce k připomenutí holocaustu Romů

Stejně jako v roce 2013 se i v roce 2014 uskutečnily 4 již tradiční pietní akce k připomenutí holocaustu Romů.

První pietní akce v roce se konala dne **07.03.2014**. Při připomenutí data prvního hromadného transportu Romů z Brna a okolí do koncentračního tábora v Osvětimi se uskutečnilo pietní shromáždění k uctění obětí romského holocaustu, které proběhlo ve 4. sálu stálé expozice **MRK**, který je věnován období holocaustu za 2. světové války. Jako hosté promluvili ministr kultury, zástupce veřejné ochránkyně, ředitelka Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR, ředitel Společenství Romů na Moravě a ředitel Památníku Terezín.

Druhou pietní akcí roku 2014 konanou dne **10.05.2014** byla vzpomínka na romské oběti z letského tábora konaná na pietním místě v **Letech** a následně na hřbitově v nedalekých Mirovicích organizovaná Výborem pro odškodnění romského holocaustu v ČR. Akce se zúčastnili předseda vlády, ministr kultury, ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a zástupci diplomatického sboru ČR.

Třetí pietní akcí roku 2014 konanou **01.08.2014** rovněž v **Letech** byla vzpomínková akce pořádaná Památníkem Lidice s názvem Uctění obětí romského holocaustu a vzpomínka na zahájení a ukončení provozu cikánského tábora Lety. Zúčastnil se jí ministr kultury, ředitelka Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR a pracovníci Kanceláře Rady.

Čtvrtou pietní akcí roku 2014 konanou **24.08.2014** bylo pietní shromáždění k uctění obětí romského holocaustu v místech bývalého protektorátního cikánského tábora v **Hodoníně u Kunštátu**. Organizace byla již tradičně zajištěna ve spolupráci MRK a NPMK. Shromáždění se koná každoročně jako připomínka dne 21.08.1943, kdy byl z tábora vypraven nejpočetnější transport romských vězňů do vyhlazovacího koncentračního tábora Osvětim II–Březinka. Převážná část Romů z tohoto transportu v Osvětimi zahynula. Akce byla zahájena v místě bývalého tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu bohoslužbou, kterou sloužil farář českohusitské církve. Na místě hromadného pohřebiště na Žalově vystoupili se svými projevy veřejná ochránkyně práv, 1. náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy, ředitelka Odboru lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády ČR, místopředseda UV ČSBS, ředitel Památníku Terezín a vyslanec chargé d'affair Velvyslanectví Německa v ČR. Pietní shromáždění bylo ukončeno u pamětní desky na hřbitově v nedalekých Černovicích.

4.1.3 Výuka romského jazyka

Výuka romského jazyka probíhala v roce 2014 jak na odborných vysokoškolských pracovištích, tak v nízkoprahových klubech v rámci kurzů pro širokou veřejnost nebo děti. V obou případech však snahy vyučovat romštinu naráží na kombinaci dvou překážek: klesající nebo žádný zájem ze strany potenciálních žáků a studentů a kritický nedostatek lektorů, kteří romštinu ovládají tak, aby ji byly schopni vyučovat. Romský jazyk se v roce 2014 vyučoval na 4 vysokých školách a 1 střední škole.

Nejvýznamnějším pracovištěm v ČR, kde se vyučuje romský jazyk a romská kultura, a jediné, kde se vyučuje v rámci samostatného studijního oboru romistika, je **Seminář romistiky**, který byl jako oddělení ještě v roce 2014 součástí Ústavu jižní a centrální Asie, od roku 2015 však došlo k jeho přeřazení pod Katedru středoevropských studií Filozofické fakulty **Univerzity Karlovy v Praze**. Jeho zakladatelka doc. Milena Hübschmannová jej od počátku vedla jako pracoviště výrazně multidisciplinární a jako pracoviště výrazně zaměřené na kontakt a studium problematiky v terénu. Rozsah zájmů Semináře romistiky je velmi široký: snaží se osvětlovat antropologické, historické, politické, náboženské, folkloristické, literární i jiné prvky romské kultury a vzájemně znalosti z těchto jednotlivých oborů propojit. Základním východiskem práce všech pracovníků i studentů semináře je lingvistika a aktivní znalost romštiny.

Výuka romistiky a romštiny probíhá také v rámci kabinetu multikulturní výchovy na Pedagogické fakultě **Masarykovy Univerzity**. Romština je vyučována v rámci výukového bloku Pedagogické fakulty **Ostravské univerzity v Ostravě**. V Pardubicích se romský jazyk vyučuje na **Univerzitě Pardubice** v oboru sociální antropologie (vyučujícími jsou Mgr. Lada Víková a Mgr. Zbyněk Andrš, PhD.). Střední odborná škola managementu a práva v Jihlavě vyučuje romský jazyk a romské dějiny.

MRK v Brně ve spolupráci se Seminářem romistiky pravidelně v předchozích letech nabízelo kurzy romského jazyka, avšak v roce 2014 nebyly kurzy romštiny pro veřejnost vůbec realizovány z důvodu nedostatku personálního a finančního zázemí a zabezpečení a technických opatření. V roce 2014 byly kurzy romštiny pro veřejnost zaznamenány v rámci činnosti nízkoprahových klubů v Karlovarském kraji, které občasně pořádalo o.p.s. Khamoro v Chodově, a v Libereckém kraji v obcích Ralsko a Bulovka.

4.1.4 Světový romský festival Khamoro 2014

Světový romský festival Khamoro je svým významem, mezinárodním přesahem, počtem účinkujících i diváků a dobou trvání nejvýznamnější romskou kulturní akcí v ČR. Není jiná akce, na které by se vedle sebe setkávali Romové i Neromové všech generací v takovém počtu a strávili spolu celý týden. Různorodost programu zajišťuje, že si každý může najít něco, co je mu blízké. Během festivalového týdne je Praha zaplněná pozitivními příklady Romů a jejich kultury, což vede k dialogu o postavení této největší menšiny v naší společnosti. Hlavním posláním festivalu Khamoro je ukázat bohatství a mnohohrstevnost romské kultury a tradic, které jsou součástí české, evropské a světové kultury, přispět k integraci Romů do české společnosti a k vytváření multikulturní společnosti a přispět ke zlepšení vztahů mezi majoritní společností a romskou komunitou prostřednictvím kultury a odborných diskuzí na aktuální témata.

Ve dnech 25.05.2014–31.05.2014 v Praze proběhl již 16. ročník. Poprvé se tento rok festival konal také v Plzni, a to ve dnech 26.06.2014–28.06.2014 v souvislosti s přípravami na oslavy Plzně – evropského hlavního města kultury 2015. Plzeňská odnož festivalu se uskutečnila i v roce 2015. Organizátory festivalu byly Slovo 21, z.s. a Saga Production. 16. ročník nabídl stejně jako ročníky minulé bohatý program koncertů romských kapel z celého světa, výstavy, filmové projekce, taneční workshopy i odborné semináře. Proběhla také mezinárodní letní škola, tentokrát na téma Hudba Romů a uskutečnilo se i dětské Khamororo.

4.1.5 Romská kultura a jazyk na regionální úrovni

Vedle projektů, které byly podpořeny z dotačních programů MK a Úřadu vlády ČR zaměřených na podporu romské kultury a jazyka (o nichž více informací v kapitole 3.1, respektive v tabulkách v příloze č. 2.) byly realizovány i projekty a akce podporované kraji a obcemi. Níže jsou uvedené zásadní kulturní akce, které se odehrály s podporou jednotlivých krajů. Celkem kraje podpořily akce zaměřené na romskou kulturu a jazyk částkou 1.900.000 Kč.

Hl. město Praha má velký zájem o rozvoj kultury a jazyku všech národnostních menšin na území hl. m. Prahy včetně národnosti romské. Každoročně jsou vyhlašovány Celoměstské programy podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy. Organizátory jsou občanská sdružení Lačhe Roma, Cikne čhave, RomPraha, které pořádají ve spolupráci s městskými částmi kulturní aktivity např. Romská žena roku, Romský talent, besedy se studenty SŠ a VŠ na téma „Jinakost Romů“, přednášky o romském jazyce, promítání filmů s romskou tematikou a besedy s hereckými představiteli, účast na „Muzejní noci“ v Domě národnostních menšin, každoroční prezentace romské kultury na Schole pragensis apod. Kulturní aktivity Romů jsou podporovány v rámci grantového řízení

Celoměstské programy podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2014. V Praze byly finančně podpořeny projekty Romské divadelní skupiny ARA ART částkou 40.000 Kč, Čhavorikani Luma – kroužek her a nápadů o.s. částkou 30.000 Kč, dále Občanské sdružení R – Mosty a jejich Multižánrová oslava romského umění na Praze 3 částkou 70.000 Kč, projekt Romano džaniben – Dějiny Romů ve výuce částkou 35.000 Kč, organizace RomPraha Akce pro neorganizované děti, mládež a dospělé Romy – zajištění celoroční činnosti romské národnostní menšiny v Domě národnostních menšin částkou 70.000 Kč. Existují také dotační programy kraje v oblasti národnostních menšin a odboru kultury Magistrátu hl. města Prahy. MČ Praha 9 každoročně pořádá tzv. Etnofest, multikulturní festival, který měl v roce 2014 přes 2 000 diváků. Celková výše dotační podpory z rozpočtu hl. m. Prahy činila v roce 2014 **245.000 Kč**.

V **Jihočeském kraji** se v roce 2014 konaly tyto kulturní aktivity NNO: Kocero, o.p.s. Český Krumlov získalo od MK ČR částku 35.000 Kč k realizaci tanečního kroužku, který v roce 2014 objížděl skoro všechny soutěže a festivaly v ČR za účelem reprezentace tohoto kroužku v Českém Krumlově. Festival KEREKATE (již 8. ročník) realizovaný o.s. Slunowrat Tábor ve spolupráci s občanským sdružením Jekhetane Tábor a Cheiront T, o.p.s. Jihočeský kraj v roce 2014 finančně přispěl z dotace Úřadu vlády ČR na realizaci exkurze do MRK v Brně, která se uskutečnila i ve spolupráci s Městskou charitou České Budějovice koncem roku 2014. Tato exkurze byla dalším krokem seznámení zájemců a ostatních aktivistů s historií Romů a holocaustem. Jihočeský kraj předtím realizoval přednášky s touto tematikou jak na Krajském úřadě Jihočeského kraje, tak i na Základní škole Máj II, v Českých Budějovicích. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **0 Kč**.

Jihomoravský kraj ve vazbě na Strategii rozvoje Jihomoravského kraje na období 2006–2016 v rámci priority Kvalita života obyvatel/Zlepšení a podpora kvalitního systému vzdělávání a Rozvoj kultury, památkové péče a možností trávení volného času vyhlásil Dotační program na činnost národnostních menšin v r. 2014. Pro tento program byla z rozpočtu JMK vyčleněna částka 1.400.000 Kč. Rada pro národnostní menšiny JMK zorganizovala společné setkání národnostních menšin žijících a působících v jihomoravském regionu „Den národnostních menšin v Jihomoravském kraji“, které se uskutečnilo v neděli 18.05.2014 v lužáneckém parku v Brně. Činnost národnostních menšin prezentovalo celkem 17 spolků. Tancem, vystoupením jednotlivých souborů, živou hudbou a vydavatelskou činností tak jejich zástupci představili národní tradice a folklor jednotlivých národů jihomoravského regionu. V rámci doprovodného programu nechyběla ani tradiční kuchyně národů Podjíví, stejně tak slovenská, polská, romská, řecká, ruská, maďarská a bulharská. I přes nepříznivé počasí si účastníci odnášeli velmi pěkné umělecké a kulturní zážitky. Na tuto akci byla z rozpočtu JMK poskytnuta částka ve výši 296.697 Kč. V rámci dotačního řízení „Dotační program na činnost národnostních menšin v Jihomoravském kraji na rok 2014“ bylo podpořeno 9 projektů zaměřených na romskou kulturu, jazyk, popř. volnočasové aktivity dětí a mládeže se sociálním znevýhodněním celkovou částkou **600.000 Kč**.

Výbor pro národnostní menšiny Zastupitelstva **Karlovarského kraje** za finanční podpory Karlovarského kraje uspořádal v září 2014 v Sokolově tradiční již VI. Den národnostních menšin. Jedná se o každoroční kulturní akci, v rámci které se prezentují různé národnostní menšiny, včetně romské, formou např. ukázek gastronomie a tradiční hudby a tanců. Výbor rovněž pořádal již VII. fotografickou a IV. výtvarnou soutěž s výstavou zaslaných a vyhodnocených prací. Nejčastějším námětem jsou pak právě motivy ze života Romů. Romské a proromské NNO obdržely dále finance i z dalších jiných programů kraje, např. z odboru kultury na pořádání festivalu ROMA STAR na stadionu v Karlových Varech částku 30.000 Kč. Muzea a jiné kulturní instituce v této oblasti aktivity nevyvíjely. Projekt Městské policie Sokolov „Otevřená ulice“, jehož účelem bylo ukázat veřejnosti romskou kulturu, se v roce 2014 neobnovil. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **125.000 Kč**.

V **Královéhradeckém kraji** nebyla ze strany kraje podpořena žádná akce na podporu romské kultury a jazyka.

Liberecký kraj podporuje rozvoj kultury jednak formou dotační politiky, jednak prostřednictvím svých pěti zřizovaných kulturních institucí. V roce 2014 se do přímé kulturní spolupráce s Romy zapojila Krajská vědecká knihovna v Liberci a Severočeské muzeum v Liberci. Do Krajské vědecké knihovny v Liberci chodí pravidelně dvakrát měsíčně romské děti ze ZŠ praktická, ul. Gollova, a ZŠ praktická, ul. Orlí v Liberci. Knihovna nadále spolupracuje s romskou spisovatelkou Irenou Eliášovou, která přispěla do časopisu Světlik a sborníku Kalmanach. Severočeské muzeum v Liberci dlouhodobě spolupracuje s Romským muzeem v Brně. Odborný muzejní pracovník Ivan Rous dále průběžně dokumentuje historii romského koncentračního tábora v Liberci z období 2. světové války. V roce 2014 vypsala kraj pro oblast kultury dotační podprogram 7.1 Kulturní aktivity v Libereckém kraji, který je otevřen všem žadatelům bez omezení. I přes podané žádosti, žádná romská organizace dotaci v rámci tohoto dotačního programu nezískala. Přímou podporu či zřízení dotačního titulu přímo na podporu romské kultury Liberecký kraj nerealizoval a neplánuje. Spolek „Liberecké fórum“ každoročně pořádá Hudební festival národnostních menšin Libereckého kraje. Na tuto akci přispívá kraj částkou 100.000 Kč. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **100.000 Kč**.

V **Moravskoslezském kraji** se konal již 15. ročník Karvinského Romského festivalu organizovaného občanským sdružením Sdružení Romů Severní Moravy, který byl podpořen částkou 100.000 Kč. V Karviné se dále koná každoročně také festival „Prolínání kultur aneb Známe se navzájem – festival národnostních menšin“, kde je prezentována také kultura romské menšiny žijící na území kraje, na který kraj přispěl částkou 70.000 Kč. Ve Frýdku-Místku se konal již 7. ročník pravidelné akce „Romipen“ u příležitosti Mezinárodního dne Romů. S Romipenem je spjat tradiční kulturní program – hudební a taneční představení, ochutnávka romských tradičních jídel, výstava fotografií s romskou tematikou a další doprovodný program. Celou akci organizačně zaštil poradce pro národnostní menšiny a terénní pracovníce oddělení sociální prevence. Akce Romipen byla hrazena z rozpočtu města. Byl podpořen také projekt „Tak tu spolu žijeme“ částkou 70.000 Kč. Dále kraj poskytl neinvestiční dotaci ve výši 200.000 Kč na zajištění činností spojených s provozem Romského kulturního a společenského centra provozovaného neziskovou organizací Občanské sdružení „Sdružení Romů Severní Moravy“. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **440.000 Kč**.

Vyjma Společenství Romů na Moravě a částečně Charity Olomouc neexistuje v **Olomouckém kraji** subjekt, který by byl iniciátorem aktivit k udržení a rozvoji romské kultury a jazyka. Z tohoto důvodu je podporována Demokratická aliance Romů, která pravidelně pořádá festival Romské písně. Akce je navštěvována Romy z Olomouckého kraje a zúčastňují se jí i hudební skupiny z Olomouckého kraje. Pokud jde o romské tance, pak se této oblasti věnuje NZDM statutárního města Olomouc, o. s. Amaro fóro, Charita Přerov a Dům dětí a mládeže v Hranicích. Dále o. s. Imperio má romskou hudební skupinu. Olomoucký kraj nevyhlašuje zvláštní dotační titul na aktivity směřující k národnostním menšinám. Občanská sdružení, humanitární organizace a fyzické osoby mohou žádat o přidělení příspěvků na činnost do 25.000 Kč. O poskytnutí příspěvků rozhoduje Rada Olomouckého kraje. Zmíněné subjekty i obce se pak mohly v roce 2014 ucházet také o dotaci v rámci významných projektů Olomouckého kraje, o jejichž přidělení rozhoduje Zastupitelstvo Olomouckého kraje, a to na stejných oblastech podpory, včetně kultury. Žádná z národnostních menšin v rámci významných projektů nevyužila možnosti získat dotaci. Mezi akce podpořené Olomouckým krajem v roce 2014 patří projekt Romská píseň 2014, který byl podpořen částkou 25.000 Kč. Dále Olomoucký kraj vyhlásil pro rok 2014 poosmé program Podpora kulturních aktivit v olomouckém kraji, jehož cílem je podpořit a rozšířit hodnotné typy kulturních aktivit na území Olomouckého kraje. Vymezené cíle programu umožňují prezentovat kulturní aktivity národnostních menšin. Takto byl podpořen projekt Jeden svět 2014 v Olomouckém kraji – Mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech částkou 20.000 Kč a dále projekt Den soužití – přehlídka vystoupení romských umělců, seznámení se se zvyky, výstava fotografií částkou 15.000 Kč. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **60.000 Kč**.

V krajském městě **Pardubického kraje** se pravidelně koná Multikulturní týden, kdy v rámci městských slavností vystupovaly taneční kroužky romských dětí. Romská kapela z Pardubic také vystupovala na veletrhu sociálních služeb v Pardubicích. V rámci volnočasových aktivit v obci Luže jsou organizovány romské tance skupiny přibližně 20 dětí a mladých dospělých. Tato taneční skupina pak také vystupuje na různých kulturních akcích. Mezi největšího pořadatele akcí a aktivit pro Romy patří Multikulturní centrum či Šance pro Tebe. V Ústí nad Orlicí se pak pravidelně konají romské diskotéky. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **0 Kč**.

V **Plzeňském kraji** nebyl v roce 2014 vyhlašován dotační program zaměřen na podporu kultury a jazyka pro výhradně romskou komunitu. Dotační titul na podporu kulturních projektů v Plzeňském kraji pro rok 2014 má ve svých Pravidlech dáno široké zaměření v oblasti kultury a to jak v otázce tematických okruhů, tak okruhu žadatelů. Ve strategických kritériích Pravidel programu je mimo jiné stanovena preference projektů, které přispějí ke zlepšení přístupu k různým druhům a žánrům umění a seznámení se s nimi a projektů zvláštní společenské a občanské naléhavosti. Díky široké obsažnosti nejsou z dotačního programu nijak vyčleněni ani Romové či organizace věnující se cílové skupině Romů. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje v roce 2014 nebyla upřesněna.

V rámci **Středočeského kraje** každoročně probíhá romský hudební festival, který pořádá Sdružení romských občanů Lysá nad Labem. Jedná se o největší přehlídku romských hudebních skupin a tanečních souborů. Středočeský kraj v rámci svého dotačního titulu z Fondu kultury za rok 2014 **nepodpořil žádný projekt**.

V **Ústeckém kraji** lze finanční prostředky na podporu a rozvoj romské kultury získat prostřednictvím dotačního titulu Volný čas nebo z Fondu Ústeckého kraje či fondů měst. V Litoměřicích jsou ve spolupráci města s neziskovými organizacemi, nebo i samotnými neziskovými organizacemi, v průběhu roku pro romské děti a mládež pořádány různé kulturní akce (mikulášské a vánoční besídky, v minulosti i soutěže s romskou hudbou a tematikou, romský dětský festival apod.). Jsou také realizovány letní pobyty nejen pro romské děti, jejichž garanty jsou neziskové organizace v Litoměřicích. Lze také zmínit taneční soubor Lacho Amicus, který je neprofesionálním dětským romským tanečním souborem, jenž sice vychází z aktivit Farní charity Lovosice, ale jeho členové pochází také z Litoměřic. Částkou 30.000 Kč byly podpořeny Obrnické slavnosti. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **30.000 Kč**.

V **kraji Vysočina** byly iniciátorem romských kulturních aktivit především NNO, přičemž romské organizace v rámci těchto kulturních akcí pouze participují. Již sedmým rokem uspořádalo nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Erko při Oblastní charitě Jihlava taneční soutěž pro romské děti Amen Khelas 2014. V dubnu 2014 odstartoval v Jihlavě Týden romské kultury, jde již o šestý ročník projektu, který připravili studenti projektové skupiny Mulačágo. Cílem akce je ukázat široké veřejnosti současnou romskou kulturu, jejich tradice a tím změnit pohled na toto etnikum. Součástí tohoto týdne bývají oslavy Mezinárodního dne Romů, projekce filmů, kulturní a hudební vystoupení, vaření tradičních romských pokrmů a výstavy zapůjčené z celosvětově unikátního MRK v Brně. Spolupracujícími organizacemi byly Soukromá vyšší odborná škola sociální Jihlava, o. p. s., o. s. Horizont, Erko Jihlava - nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, MRK v Brně, IQ Roma servis, o. s., komunitní klub Mulačágo. Celková výše dotační podpory z rozpočtu kraje činila v roce 2014 **0 Kč**.

Zlínský kraj každoročně od roku 2004 vyhlašuje Podprogram na integraci romské menšiny žijící ve Zlínském kraji. Cílem podprogramu je podpořit projekty zaměřené na integraci Romů, na vzdělávací a výchovné aktivity (semináře, školení, přednášky, besedy, vzdělávání dětí, mládeže i dospělých osob), na umělecké a kulturní aktivity pro romskou menšinu (divadelní představení, koncerty, přehlídky, výstavy, festivaly apod.), na volnočasové aktivity, především ty, jichž se účastní i majorita a na aktivity podporující zvýšení zaměstnanosti u Romů. V roce 2014 byla podpora ve výši **300.000 Kč** čerpána

organizacemi Rodičovské sdružení Na cestě Vsetín, Diakonie ČCE Vsetín, Sdružení SOS dětských vesniček, Charita Valašské Meziříčí a ZŠ Na Výsluní Uherské Hradiště.

4.2 VZDĚLÁVÁNÍ

Pokud se romské děti účastní předškolního vzdělávání, jsou jeho preferovanější formou přípravné třídy základních škol před docházkou do běžných mateřských škol. NNO v roce 2014 aktivně přesvědčovaly rodiče romských dětí o výhodách běžných mateřských škol a pomáhaly jim se zápisem a další přípravou. Opatření přijatá k výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti ČR z roku 2007 zatím nevedla ke snížení podílu romských žáků ve třídách pro děti s lehkým mentálním postižením. Podíl romských žáků mezi žáky vzdělávanými v roce 2014 podle RVP ZV LMP činil v roce 2014 32,4 %, což představuje 14krát vyšší zastoupení, než odpovídá populačnímu zastoupení Romů v české společnosti. Česká vláda v letech 2014 a 2015 schválila klíčové koncepční dokumenty inkluzivního vzdělávání, které mj. předpokládají zrušení RVP ZV LMP, a především novelu školského zákona, která přináší zásadní změny inkluzivního vzdělávání v ČR s účinností od 01.09.2016. Úspěšnost v základním vzdělávání je předpokladem pro další vzdělanostní dráhu romských dětí na středních, potažmo vysokých školách.

Vedle diskriminace, segregace a šikany mezi nejčastější problémy, kterým romští žáci čelí, patří jazyková bariéra daná výchovou romským etnolektem češtiny nebo slovenštiny a nedostatečná participace rodičů na plnění školních povinností dětí. V roce 2014 publikovalo Slovo 21, z.s. **Výzkum o postavení romských žen v ČR**, v rámci něhož bylo v období od září roku 2013 do května 2014 dotazováno 600 romských žen. Dle výzkumu **většina romských žen považuje vzdělání svých dětí za důležité či velmi důležité**. Nejčastěji by si pro své děti Romky přály střední školu s maturitou (40 %) a pak střední školu bez maturity (27 %), každá šestá by si pro své děti přála vysokoškolské vzdělání. Pouze 1 % respondentek si přeje pro své děti praktickou školu. Z dotazovaných Romek by 85 % podpořilo své děti v dalším vzdělávání. Navzdory trendu, kdy si je převážná většina romských rodičů čím dál více vědoma významu vzdělání pro budoucnost jejich dětí, stále jen malá část romských rodičů pomáhá dětem s domácí přípravou nebo se účastní třídních schůzek. V tomto směru sehrávají nepostradatelnou roli NNO, které jsou aktivní v oblasti terénní a komunitní práce a komunikace s rodinou, a které ve spolupráci se školami nabízí žákům doučování a volnočasové aktivity. Rozmáhajícím se problémem je častá změna škol v důsledku změny bydliště romských rodin s dětmi zapříčiněná velmi nepříznivou situací Romů získat standardní bydlení (více v kapitole 4.4). Žák tím ztrácí kontinuitu v probraném učivu a musí opětovně navazovat sociální vztahy se spolužáky. Časté bývají vysoké absence žáků.

MŠMT podporuje specificky vzdělávání romských žáků a studentů z dotačních programů Podpora integrace romské komunity a *Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol*. Romští studenti vysokých škol mohou žádat o podporu ze *Stipendijního programu Romského vzdělávacího fondu*. Inkluzivní vzdělávání na školách je financováno z dotačních programů MŠMT *Podpora škol, které realizují inkluzivní vzdělávání dětí a žáků se znevýhodněním a Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním*. Více informací o výše zmíněných a dalších dotačních programech v kapitole 3.1.1.

4.2.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je v ČR zajišťováno buď prostřednictvím **mateřských škol**, nebo **přípravných tříd základní školy**. Na rozdíl od základního vzdělávání předškolní vzdělávání není povinné. Dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky má **zákonný nárok**, nikoliv povinnost, se předškolního vzdělávání účastnit, a to na základě § 34 odst. 4

školského zákona. Dle § 123 odst. 2 je dítěti předškolní vzdělávání poskytováno **bezplatně** ve školním roce, ve kterém se dítě vzdělává v posledním ročníku mateřské školy poprvé, nebo v přípravné třídě základní školy. Přípravné třídy základní školy jsou na základě § 47 odst. 1 školského zákona zřizovány pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí. Novelizací školského zákona došlo k úpravě tohoto ustanovení s účinností od 01.09.2015 tak, že vzdělávání v přípravných třídách bylo umožněno všem žákům, tedy nejen sociálně znevýhodněným. Záměrem této úpravy bylo snížení rizika segregace romských žáků v rámci předškolního vzdělávání. Další změnou tohoto usnesení je navýšení minimálního počtu žáků ze 7 na 10. Přípravné třídy jsou zahrnuté do režimu podpůrných opatření. Na základě § 47 odst. 2 školského zákona o zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.

Záslužnou práci NNO, které se snažily motivovat romské rodiče, aby děti přihlásili do mateřských škol, se podařilo v roce 2014 nastolit trend zvyšování počtů žádostí o přijetí ze strany romských rodičů o zařazení dítěte do mateřské školy. Pracovníci NNO romské rodiče nejen informovali o výhodách docházky do běžných mateřských a základních škol, ale také jim poskytovali podporu při zápisu. Mezi důležité aktivity NNO v roce 2014 patřilo i rozvíjení kompetencí dětí, například v rámci předškolních klubů. Významným příkladem dobré praxe v této oblasti je spolupráce Romského vzdělávací fondu a Magistrátu města Ostravy ve spolupráci s místními NNO na tříletém projektu *Společně do školky!* a dvouletého projektu s celostátní působností *Pojďte do školky!*, na jehož realizaci se podílí společně 9 NNO.

Navzdory nastolenému trendu jsou u romských rodičů preferovanější formou předškolního vzdělávání přípravné třídy základních škol. Na základě informací, které jako podklad pro zpracování tohoto dokumentu každoročně poskytují kraje formou Zpráv o stavu romské menšiny v jednotlivých krajích, je mezi důvody, proč romští rodiče neposílají děti do mateřských škol, uváděn tradiční způsob pospolitého života, ale také nezaměstnanost rodičů, nedocenení předškolní přípravy dětí pro jejich budoucí vzdělanostní a profesní dráhu, náklady spojené se školným, stravným a dopravou – mezi důvody, proč mateřské školy nepřijímají romské žáky, je uváděn nedostatek volných míst, neochota vyhledávat a pracovat s romskými rodiči v místech, kde volná místa jsou, obavy z vyššího počtu romských dětí v mateřské škole a s tím související nepřipravenost pedagogických pracovníků pro práci s nimi.

Jak je patrné z tabulky níže, v roce 2014 bylo na 211 základních školách zřízeno celkem **248 přípravných tříd**, jež navštěvovalo více než 2 996 dětí (údaj za Plzeňský kraj nebyl poskytnut). Oproti předchozímu roku, kdy bylo zřízeno 244 přípravných tříd na 214 školách, došlo pouze k malým změnám.

Tab. č. 10: Počet přípravných tříd základních škol v roce 2014

kraj	počet ZŠ zřizujících přípravné třídy	počet přípravných tříd	počet žáků, kteří je navštěvují
hl. město Praha	18	20	247
Jihočeský	5	5	53
Jihomoravský	9	14	191
Karlovarský	24	32	391
Královéhradecký	7	7	79
Liberecký	9	8	115
Moravskoslezský	23	29	380
Olomoucký	7	7	103
Pardubický	6	6	69
Plzeňský	6	9	?
Středočeský	21	25	229

Ústecký	69	78	1012
Vysočina	6	7	112
Zlínský	1	1	15
Celkem	211	248	2.996

4.2.2 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání je nejdůležitější etapou vzdělávacího procesu v ČR, a proto je dle ustanovení § 36 školského zákona účast na něm povinná. Úspěšnost v základním vzdělávání je předpokladem pro další vzdělávání, které rozšiřuje možnosti při pozdějším hledání zaměstnání. Romské děti jsou však často v procesu vzdělávání diskriminovány, segregovány a vyučovány mimo hlavní vzdělávací proud podle osnov s nižší vzdělávací ambicí. Prameny diskriminace lze rozdělit na dvě skupiny: formální a neformální.

Formální prameny jsou snadno identifikovatelné a spočívají v institucionálním nastavení českého základního školství, ve kterém dochází, jak poukázal **rozsudek D. H. a ostatní proti ČR**, k nadměrnému zařazování romských dětí do škol nebo tříd pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na základě doporučení pedagogicko-psychologických poraden přisuzujícího diagnózu lehkého mentálního postižení (dále jen „LMP“). Na základě rozsudku D. H. a ostatní proti ČR byla ČR opakovaně vyzvána k provedení systémových změn, především k nastavení kontrolního mechanismu a záruk, aby romské děti měly stejné právo na vzdělávání jako děti patřící k většinové společnosti, a k úpravě diagnostických nástrojů, které nezohledňovaly specifika dětí z odlišného sociokulturního prostředí reagujících při testech na jiné podněty než děti z většinové společnosti.

Neformální prameny diskriminace vychází ze stereotypního vnímání, nedůvěry a obav jak ze strany většinové společnosti, tak ze strany Romů. Amnesty International se ve své publikaci **Chce to více snahy: etnická diskriminace romských dětí v českých školách** zabývá segregací Romů v běžných školách a poukazuje na to, že segregované školství je výsledkem rozhodování rodičů. Převážná většina neromských rodičů vyhledává školy s žádným nebo nízkým počtem romských žáků a své děti přemísťuje, pokud mají pocit, že je ve škole mnoho Romů. Naopak někteří romští rodiče raději posílají své děti do romských škol, kde jejich děti budou čelit méně předsudkům a šikaně ze strany učitelů a spolužáků. Důležitým motivem romských rodičů, kteří mají více dětí, je, aby všechny děti chodily na stejnou školu. Publikace vychází z výzkumu, který Amnesty International provedla v průběhu roku 2014 ve čtyřech českých městech. Výsledkem výzkumu bylo zdokumentování diskriminačních praktik jako záměrné oddělování žáků ze strany škol, odmítání ředitelů škol zapsat romské děti a neschopnost a neochota vyrovnat se s předsudky, s nimiž se romské děti setkávají ve smíšených běžných školách. Je zmapována praxe, že i v rámci výuky v jedné třídě na běžné škole může docházet k diskriminaci a segregaci, a to stahováním Romů z některých klíčových hodin a jejich oddělenou výukou s asistentem pedagoga. Konkrétně byla situace doložena na jedné ZŠ v Českých Budějovicích, kde byla třída rozdělena na dvě skupiny: pejsky a kočky, přičemž všichni pejskové byli romské děti.

V roce 2014 byl vyroben a Českou televizí odvysílán v 8 dílech pořad **Třída 8. A**, který je kombinací reality show a dokumentárního pořadu. Předmětem byl experiment, při kterém trojice nových učitelů se zkušenostmi z výběrových škol půl roku vyučovala na ZŠ a MŠ Brno, nám. 28. října 22, příspěvková organizace, která je příkladem toho, jak se z běžné smíšené školy stala škola téměř výhradně romská, a to tím, že neromští rodiče hromadně přemístili své děti do okolních škol. Cílem pořadu bylo otevřít veřejnou debatu o segregaci Romů na ZŠ. Pořad je vnímán jako velmi kontroverzní. Na jednu stranu výstižně zachytil podstatnou část neformálních pramenů diskriminace, na straně druhé však může u části veřejnosti posilovat stereotypní vnímání Romů.

Segregací romských dětí v základním vzdělávání dochází k limitování příležitostí, při kterých se romské a neromské děti ve vzájemné interakci mohou poznat, učit se spolu vycházet a odbourávat předsudky. K vyrovnání se s předsudky, podle kterých je romský žák ze strany personálu školy a neromských rodičů vnímán apriori jako potenciální problém a podle kterých romští rodiče preferují pro své děti romské školy, bude zapotřebí mnohem více úsilí a času než formální zavedení inkluzivního vzdělávání v institucionální rovině.

Plnění rozsudku D. H. a ostatní proti ČR

Jak je blíže rozebráno v příloze č. 1 ČR v letech 2014 a 2015 reagovala na výzvy k **plnění rozsudku D. H. a ostatní proti ČR** přijetím koncepčních dokumentů v návaznosti na Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2020. Ve vztahu k inkluzivnímu vzdělávání romských žáků se především jedná o Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období let 2015–2020, Akční plán inkluzivního vzdělávání 2016–2018 a Akční plán opatření ke vzdělávání romských dětí, žáků, studentů na období 2015–2017. Vedle toho došlo k zásadní novelizaci školského zákona. Na základě těchto dokumentů dojde ke **zrušení RVP ZV LMP**. Od 01.09.2016 pak vstoupí v účinnost opatření, podle kterých bude plně upuštěno od kategorizace žáků (žáci se sociálním znevýhodněním, žáci se zdravotním znevýhodněním, žáci se zdravotním postižením) a namísto toho bude zaveden pojem **žák se speciálními vzdělávacími potřebami**, kterým se rozumí žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností a k realizaci práva na vzdělání na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje podpůrná opatření. Podpůrná opatření budou volena tak, aby odpovídala žákovu zdravotnímu stavu, kulturnímu a sociálnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám. Nejde přitom o definici překážek na straně žáka, ale o poskytnutí potřebné podpory při respektování žáka jako plnohodnotné osoby.

Než však budou tyto rozsáhlé změny účinné a realizované v praxi, došlo v důsledku potřeby urychlení výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti ČR ke schválení **vyhlášky č. 103/2014 Sb.**, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. Na základě změn, které zavádí tato vyhláška a které nabyly účinnosti od 01.09.2014, nesmí být žák se sociálním znevýhodněním vzdáván v třídě či skupině pro žáky se zdravotním postižením. Ke stávajícím podmínkám zařazení žáka se zdravotním znevýhodněním do třídy či skupiny pro žáky se zdravotním postižením (výjimečnost zařazení, pouze na nezbytně nutnou dobu, avšak maximálně na 5 měsíců; zařazení jen v zájmu žáka; zařazení jen za účelem vyrovnání znevýhodnění; na základě doporučení školského poradenského zařízení) byla zavedena dodatečná záruka v podobě nutnosti předložit potvrzení odborného lékaře o existenci konkrétního zdravotního znevýhodnění. Školské poradenské zařízení pravidelně vyhodnocuje, zda zařazení žáka do vzdělávacího programu upraveného pro žáky se zdravotním postižením, způsob jeho vzdělávání a jemu poskytovaná podpůrná opatření odpovídají jeho speciálním vzdělávacím potřebám. V případě žáka zařazeného do RVP ZV LMP se vyhodnocení bude provádět nejpozději rok po zařazení; další vyhodnocení se provádí na konci třetího ročníku, pátého ročníku a posledního roku povinné školní docházky.

V souvislosti s implementací novely školského zákona dojde k dalším úpravám vyhlášek č. 72/2005 Sb. a 73/2005 Sb., a to zejména s cílem konkretizovat jednotlivá podpůrná opatření. Vyhlašky budou nicméně i nadále obsahovat již provedené úpravy ve vztahu k romským žákům.

V souvislosti s naplňováním rozsudku byly v letech 2012–2014 zaváděny nové diagnostické nástroje, které zaručí objektivitu výsledků šetření všech žáků. Jejich cílem je nejen posouzení dovedností dětí, ale především přesnější definování způsobu jejich podpory ve vzdělání. V letech 2013–2014 pak byly poradenští pracovníci vzdělávání v práci s těmito diagnostickými nástroji. V roce 2013 MŠMT vyhlásilo nový rozvojový program Vybavení

školských poradenských zařízení diagnostickými nástroji. Na základě podpory ze strany MŠMT došlo v roce 2014 k saturaci poradenských zařízení v rámci celé ČR velice rovnoměrně tak, že každé zařízení má k dispozici relevantní testy (testy Woodcock-Johnson, IDS, MaTeRs, CFT 20-R) včetně vyškolených pracovníků pro práci s nimi.

Národní ústav pro vzdělávání vytvořil ve spolupráci s expertní skupinou pro diagnostiku LMP metodiku **standardu diagnostiky rozumových schopností žáků se speciálními vzdělávacími potřebami** ze sociokulturně odlišného prostředí. Metodika byla připravována od dubna roku 2014 a v závěru roku procházela důkladnou oponenturou za účasti českých i zahraničních expertů. Zaměření dokumentu je na klíčové principy, které zajišťují korektní diagnostický postup a měly by předcházet nesprávným diagnostickým závěrům. Souběžně s již popsaným standardem byly Národním ústavem pro vzdělávání nad rámec závazku připraveny obecné standardy pro diagnostické postupy školních poradenských zařízení, které jsou do jisté míry komplementární a měly by upravit další obecnější aspekty diagnostiky ve školských poradenských zařízeních.

Vyhláškou ze dne 21. května 2013 č. 131/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů, byla pro školy zavedena povinnost vést evidenci počtu dětí vzdělávajících se v programech dle RVP ZV LMP, včetně informace, zda jsou tito žáci integrováni skupinově či individuálně. Určování počtu romských žáků v jednotlivých školách provádějí na základě kvalifikovaného odhadu ředitelů škol ve spolupráci s pedagogy, kteří působí v jednotlivých třídách. Česká školní inspekce (dále jen „ČŠI“) data poskytnutá od ředitelů škol prověřuje a v případě podezření na nesoulad v počtu vykázaných romských žáků může provést následné inspekční šetření a rovněž dát MŠMT podnět ke kontrole nakládání s finančními prostředky státu.

V termínu od 21.11.2014 do 01.12.2014 provedla ČŠI šetření, ve kterém se elektronicky dotazovala ředitelů škol na počet romských žáků vzdělávaných dle RVP ZV a RVP ZV LMP. První šetření proběhlo v roce 2013, od roku 2014 je šetření realizováno ke konci roku tak, aby se vycházelo z aktuálních statistických výkazů škol pro dané období. Do posuzovaného vzorku byly v obou letech zařazovány školy, které v daném školním roce vzdělávaly 5 a více žáků s diagnostikovaným LMP. V roce 2014 bylo možné poprvé zavést nový indikátor meziročního srovnání dat, protože bylo postupováno stejnou metodologií a porovnával se vzorek stejných škol (v rámci obou šetření) jako v předchozím roce. Z meziročního srovnání v posuzovaném vzorku 444 škol (identické školy zařazené v šetření v roce 2013 a 2014) vyplývá, že počet romských žáků vzdělávajících se podle RVP ZV vzrostl o 445 a současně počet romských žáků vzdělávajících se podle RVP ZV LMP klesl o 440. Podíl romských žáků mezi všemi žáky vzdělávanými podle RVP ZV LMP činil v prvním pololetí školního roku 2014/2015 32,4 %. To znamená, že romské děti jsou mezi žáky vzdělávanými podle RVP ZV LMP zastoupeny 14krát více než odpovídá populačnímu zastoupení Romů v české společnosti.

Součástí inspekčního zjišťování byla také oblast překážek, které dle názoru ředitelů škol, na kterých se vzdělává alespoň 1 žák dle RVP ZV LMP, zabraňují efektivnímu zohledňování individuálních potřeb žáků. Nejčastěji uváděnou překážkou byl nedostatek finančních prostředků na zajištění specializovaných personálních pozic (např. asistenti pedagoga), dále pak nedostatečná spolupráce s rodiči žáků a nedostatek finančních prostředků na podpůrná a vyrovnávací opatření. 47,2 % škol uvedlo, že romským žákům poskytují nějakou specifickou formu podpory. Romským žákům je nejčastěji poskytováno doučování, konzultace či příprava na vyučování (86,9 %), aktivity v oblasti prevence a boje s rizikovými jevy (81,5 %) a kariérové poradenství (81,2 %). Školy v největší míře spolupracují s NNO na doučování (26,2 %), prevenci rizikových jevů (15,5 %) a volnočasových aktivitách (13,9 %). Školy pak samy nejčastěji zajišťují kariérové poradenství (75,5 %), NNO naopak terénní a komunitní práci a komunikaci s rodinou (12,5 %).

Od roku 2014 ČŠI dále realizuje pravidelná roční šetření ve školských poradenských zařízeních vždy v jarních měsících. Cílem těchto šetření je zjištění implementace systémových opatření (např. opatření stanovená vyhláškami č. 72/2005 Sb. a 73/2005 Sb.) v oblasti diagnostik a praxe ve vystavování doporučení pro zařazování žáků do příslušných vzdělávacích programů školskými poradenskými zařízeními tak, aby bylo možné tato data porovnávat se skutečným stavem následně ve školách. Šetření byla realizovaná v březnu roku 2014 a v lednu roku 2015.

Jedním ze závěrů šetření z března roku 2014 je, že klíčový vliv na rozhodnutí o způsobu vzdělávání dítěte má jeho zákonný zástupce, který v konečném důsledku rozhoduje o využití či nevyužití doporučení ze školského poradenského zařízení. Stává se, že ačkoliv je romskému žákovi doporučeno přeřazení z programu RVP ZV LMP do RVP ZV, nestane se tak na základě rozhodnutí zákonných zástupců.

V termínu od 09.01.2015 do 21.01.2015 provedla ČŠI další šetření, které však bylo zaměřené na problematiku péče poskytované dětem a žákům s LMP ve školských poradenských zařízeních. Dotazování rovněž probíhalo formou elektronického dotazníku, který vyplňovali ředitelé školských poradenských zařízení. Na konstrukci dotazníku i následném vyhodnocování sesbíraných dat se výrazně podíleli pracovníci Národního ústavu pro vzdělávání. Šetření se zaměřovalo na péči o žáky s LMP, a to jak na žáky, kterým byla tato diagnóza nově připsána, tak na stávající klienty zařízení, kteří docházejí ke kontrolnímu vyšetření. Šetřeným obdobím byly školní roky 2012/2013 a 2013/2014. Celkově bylo osloveno 154 školských poradenských zařízení (z toho 43 pedagogicko-psychologických poraden a 111 speciálně pedagogických center). Celková návratnost dotazníků činila 99,3 %. Na základě šetření bylo zjištěno, že v počtu nově připsaných diagnóz LMP došlo meziročně jen k nepatrnému poklesu o 3 %. Ve školním roce 2012/2013 byla diagnóza LMP připsána 4 044 klientům, zatímco ve školním roce 2013/2014 3 921 klientům. Těmto klientům pak bylo doporučeno vzdělávání podle RVP ZV LMP ve školním roce 2012/2013 v 80,4 % případech a ve školním roce 2013/2014 v 82,2 % případech. Meziročně tak došlo k nepatrnému 1,5% nárůstu podílu doporučení vzdělávání podle RVP ZV LMP. V návaznosti na připsanou diagnózu pak bylo klientům s LMP doporučeno zařazení do vzdělávání ve škole nebo třídě pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v 74,1 % případů a individuální integrace na běžné ZŠ v 25,9 % ve školním roce 2012/2013. Ve školním roce 2013/2014 došlo k mírnému 2,7% nárůstu počtu doporučení k individuálnímu vzdělávání na běžné ZŠ. Ze šetření také vyplývá, že z nově diagnostikovaných klientů s LMP bylo ve školním roce 2013/2014 zařazeno 49,9 % v 1. stupni ZŠ, 22,8 % v 2. stupni ZŠ, 18,3 % v předškolním vzdělávání a 9 % v jiném stupni vzdělávání. Pro větší přehlednost jsou výsledky výzkumu znázorněny v tabulce níže.

Tab. č. 11: Meziroční srovnání nově diagnostikovaných klientů ve školských poradenských zařízeních ve školním roce 2012/2013 a 2013/2014.

	2012/2013	2013/2014	rozdíl v %
<i>nově diagnostikovaní klienti s LMP</i>			
nově připsána diagnóza	4 044	3 921	- 3,0
<i>doporučení vzdělávacího programu</i>			
RVP ZV LMP	80,4 %	82,2 %	+ 1,8
RVP ZV	15,1 %	13,6 %	- 1,5
jiná varianta	4,5 %	4,2 %	- 0,3
<i>zařazení klienta s LMP</i>			
individuální integrace na běžné ZŠ	25,9	28,6	+ 2,7
Vzdělávání ve škole nebo třídě pro žáky se SVP	74,1	71,4	- 2,7

Dne 05.06.2014 přijal Výbor ministrů rozhodnutí hodnotící výkon rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v kauze D. H. a ostatní proti ČR. V rozhodnutí uvítal schválení zákazu umísťování sociálně znevýhodněných dětí do tříd pro děti s lehkým mentálním postižením a povzbudil ČR, aby pokračovala ve svém úsilí novelizovat § 16 školského zákona. Zároveň konstatoval, že dostupné informace vyvolávají otázky ohledně účinnosti některých nedávno přijatých opatření, a požádal o doplňující vysvětlení. ČR byla vyzvána k předložení revidovaného akčního plánu s tím, že na jeho základě Výbor ministrů kauzu znovu projedná v březnu 2015.

Asistenti pedagoga

Asistent pedagoga je podle § 1 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb. jedním z vyrovnávacích opatření pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Funkce asistenta pedagoga je klíčovou institucí v inkluzivním vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním, která významnou měrou napomáhá k zapojování dětí, žáků a studentů do výuky, motivuje je do studia a vede ke zlepšení jejich prospěchu.

Pro zřizovatele škol bylo velmi obtížné zajistit adekvátní dostupnost tohoto opatření vzhledem k jeho nesystémovému financování formou dotací z rozvojového programu MŠMT. Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním, jehož řízení bylo pro školy administrativně náročné. Novelou školského zákona s účinností od 01.09.2016 je dle § 16 odst. 2 písm. g) využití pedagoga zahrnuto mezi podpůrná opatření, na jejichž bezplatné poskytování mají děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami zákonný nárok, a to na základě § 16 odst. 1.

Z tabulky č. 12 je patrné, že v roce 2014 působilo na školách **547 asistentů pedagoga**, přičemž z nich 477 působilo na ZŠ, 56 na MŠ a 14 na SŠ. Jedná se o mírné navýšení počtu oproti roku 2013, kdy na školách působilo 517 asistentů. Z rozvojového programu MŠMT Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním byly pracovní úvazky asistentů pedagoga podpořeny celkem částkou 105.000.000 Kč. Z rozpočtů krajů na zřízení této pozice přispěl pouze kraj Vysočina, a to částkou 224.000 Kč.

Tab. č. 12: Počet asistentů pedagoga na školách a výše podpory z rozvojového programu MŠMT Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním

kraj	počet asistentů MŠ	počet asistentů ZŠ	počet asistentů SŠ	přepočtené úvazky	podpora MŠMT v Kč	podpora kraje v Kč
Hl. m. Praha	0	26	0	41	7.969.821	0
Jihočeský	0	23	0	21,4	4.464.187	0
Jihomoravský	4	29	0	28,1	6.110.438	0
Karlovarský	0	25	0	25,3	5.494.071	0
Královéhradecký	5	62	5	57,4	10.454.914	0
Liberecký	9	24	3	39	6.415.688	0
Moravskoslezský	7	63	1	73,6	15.981.646	0
Olomoucký	10	50	0	42	8.739.647	0
Pardubický	1	17	1	20	3.980.928	0
Plzeňský	1	10	1	9,1	1.839.396	0
Středočeský	13	36	3	71,4	13.150.893	0
Ústecký	3	94	0	82	16.537.107	0
Vysočina	3	9	0	10,5	2.136.390	224.000
Zlínský	0	9	0	8,8	1.905.371	0
celkem	56	477	14	529,4	105.180.497	224.000

Memorandum o spolupráci s ČŠI

Dne 23.10.2014 bylo na zasedání Rady vlády pro záležitosti romské menšiny podepsáno **memorandum o spolupráci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a České školní inspekce**, které mj. zavádí **institut přizvaných osob**, prostřednictvím něhož odborníci vybraní ÚV ČR monitorují nejen vzdělávání Romů, ale obecně vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, cizinců nebo osob se zdravotním postižením. Důraz je kladen na to, aby odborníci z řad Romů byli zmocňováni k tomu, aby se podíleli na inspekční činnosti. Na základě memoranda dochází k pravidelným setkáváním zástupců ÚV ČR a ČŠI k aktuálním otázkám týkajícím se realizace práva na vzdělání. Byla vytvořena pracovní skupina k naplňování memoranda.

4.2.3 Sekundární a terciární vzdělávání

O počtech ani relativním zastoupení romských studentů účastnících se sekundárního nebo terciárního vzdělávání nejsou k dispozici relevantní statistiky, přesto na základě odhadů lze tvrdit, že jejich zastoupení je malé v případě sekundárního a ještě menší v případě terciárního vzdělávání. Je to dáno několika faktory. Především tím, že předpokladem pro úspěšný přechod žáků na střední školu je úspěšného absolvování kvalitního základního vzdělání, což není z výše uvedených důvodů u romských žáků mnohdy naplněno. Dalšími faktory jsou nižší profesní aspirace žáků a jejich rodičů. Tyto aspirace jsou obvykle ovlivněny prostředím, v němž žák vyrůstá, kde je nezaměstnanost a nízká úroveň vzdělání často běžná. Stále je nedostatek pozitivních vzorů, nebo alespoň jejich prezentace, v podobě romských úspěšných absolventů středních a vysokých škol, kteří by jako příklad mohli vést ke snížení nedůvěry romských rodičů v budoucí uplatnění jejich dětí na trhu práce. Tyto faktory společně v kombinaci s finanční náročností studia na střední, potažmo na vysoké škole nejčastěji vedou romské žáky a studenty k nepokračování v dalším studiu, nebo k zanechání stávajícího studia.

S cílem podpořit studium těch romských žáků, jejichž rodinám působí náklady spojené se středoškolským a vyšším odborným studiem finanční potíže realizuje MŠMT dotační program Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol, v rámci něhož bylo v roce 2014 podpořeno 1 048 sociálně znevýhodněných romských žáků a studentů v celkové výši 4.717.100 Kč (více v kapitole 3.1.1.). Pro romské studenty bakalářského, magisterského či doktorského studia je dostupná stipendia Romského vzdělávacího fondu (Roma Education Fund). Ta jsou s cílem přispět ke zvýšení vzdělanostní úrovně Romů a působit desegregačně na vzdělávací systém poskytována ve 13 zemích střední a východní Evropy. V ČR bylo pro školní rok 2014/2015 podáno 63 žádostí o podporu, z nichž bylo přiznáno celkem **42 stipendií**. Pro školní rok 2013/2014 bylo podáno 73 žádostí, z nichž bylo vyhověno 41.

4.3 ZAMEŠTNANOST

Jedním ze základních předpokladů společenského vzestupu sociálně vyloučených Romů je zlepšení jejich pozice na trhu práce. Dosažení tohoto cíle se však dlouhodobě nedaří, míra nezaměstnanosti Romů se od počátku transformace ekonomiky v ČR po roce 1989 zvyšuje. Vysoká míra nezaměstnanosti v romské populaci negativně ovlivňuje i postoje většinové společnosti vůči Romům. Majoritní společnost vidí příčinu nezaměstnanosti více v samotných Romech a v jejich neochotě pracovat, nepřipouští existenci systémových překážek či diskriminace na trhu práce.

Tvorbu a efektivní realizaci politik směřujících ke zlepšení postavení Romů na trhu práce výrazně komplikuje absence dat a odhadů o podílu Romů mezi nezaměstnanými osobami,

kteřá Úřad práce ČR (dále jen „ÚP ČR“) od roku 2013 nesbírá. V roce 2014 bylo bez zaměstnání 80–85 % obyvatel sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žijí převážně Romové. Mnozí Romové rezignovali na účast na oficiálním trhu práce. Příjem si obstarávají nelegální prací, popřípadě jinými alternativními zdroji obživy. Demotivujícími vlivy vedoucí k pasivitě či dokonce k rezignaci na trhu práce jsou především nízké příjmy ze zaměstnání v kombinaci s vysokým zadlužením romských rodin. Z důvodů nízkého vzdělání a kvalifikace, diskriminace a předsudků ze strany zaměstnavatelů a vysoké míře nezaměstnanosti v některých regionech jsou mnozí Romové odsouzeni k neúspěchu na trhu práce.

Vedle ÚP ČR, který realizuje aktivní politiku zaměstnanosti, sehraávají nenahraditelnou roli projekty komunitní a terénní práce a sociálního podnikání, které byly realizovány v roce 2014, o jejichž financování včetně jejich přehledu více v kapitolách 3.1.5 a 3.2.2.

4.3.1 Nezaměstnanost, nelegální práce a alternativní způsoby obživy

Romové jsou jednou z nejohroženějších skupin na trhu práce. Romové při hledání práce musí čelit vícenásobné diskriminaci. Vedle diskriminace z důvodu etnicity mohou být diskriminováni i např. kvůli jejich věku, pohlaví nebo tomu, že pečují o dítě. Část zaměstnavatelů Romům na základě předsudků a údajné špatné zkušenosti kolektivně připisuje charakteristiky jako je neochota pracovat, nespolehlivost a další negativní stereotypy, aniž by konkrétnímu romskému uchazeči dali příležitost prokázat své pracovní schopnosti. Romové mají často kvůli nízkému vzdělání a kvalifikaci zúžený výběr z pracovních příležitostí. Migrace romských rodin za dostupnějším bydlením, často z ekonomických center do periferních oblastí s nižším množstvím pracovních příležitostí i průměrnou mzdou představuje další překážku k nalezení stabilního zaměstnání. Na základě teorie fronty se s vyšší mírou nezaměstnanosti prohlubuje znevýhodnění těch osob, které i za normálních okolností mají značné problémy nalézt práci. S vyšším počtem nezaměstnaných ucházejících se o téže pracovní místo, dochází k odsouvání znevýhodněných skupin osob na nižší příčky pomyslného pořadí. S rostoucí nezaměstnaností tak klesají šance Romů získat zaměstnání.

Podle dat poskytnutých ÚP ČR, tvořil **podíl nezaměstnaných osob** (dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let k obyvatelstvu stejného věku, který počínaje rokem 2013 nahradil míru registrované nezaměstnanosti¹⁰) **v roce 2014 stejně jako v roce 2013 v průměru 7,7 %**. Existují velké rozdíly v podílu nezaměstnaných osob mezi kraji. Zatímco v roce 2014 tento podíl v hl. m. Praze činil pouze 5,3 %, v Ústeckém kraji byl 11,1 %, v Moravskoslezském kraji 10,1 %, v Olomouckém kraji 9,1 % a v Karlovarském kraji 8,5 %. Podíl Romů mezi nezaměstnanými není v ČR systematicky sledován. V minulých letech provádělo MPSV dotazníkové šetření na krajských pracovištích ÚP ČR a formou kvalifikovaného odhadu zjišťovalo účast romských uchazečů v aktivní politice zaměstnanosti a jejich úspěšnost na trhu práce. Toto šetření se však v roce 2014 stejně jako v roce 2013 neuskutečnilo. Při posuzování statistik o podílu nezaměstnaných osob, je vždy potřeba brát v úvahu, že tato data zahrnují pouze osoby, které aktivně vstupují na trh práce, avšak už nejsou sto postihnout osoby, kteří se z různých důvodů nemohou nebo nemají zájem nabízet svou práci na trhu práce. Skutečná nezaměstnanost tak může být vyšší, než uvádí výše uvedené údaje. Část Romů úplně rezignovala na to účastnit se trhu práce. Často získávají práci nelegální, nebo se živí alternativními způsoby.

Podle *Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR* se nezaměstnanost obyvatel těchto lokalit v roce 2014 pohybovala v rozmezí **80–85 %**. Zbýlých 15–20 % obyvatel sice nějakou práci mělo, ale jejich příjem nebyl dostatečný na to, aby se dostali ze sociálního vyloučení. Jednalo se především o krátkodobá zaměstnání s velmi nízkým výdělkem. Analýza potvrdila pozitivní korelační vztah mezi odhadovaným podílem nezaměstnaných v sociálně

¹⁰ Zpětně přepočtená časová řada od roku 2005 je dostupná na adrese:
http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady.

vyložených lokalitách a podílem nezaměstnaných v obci. Jinými slovy platí, že v obci s vyšší nezaměstnaností je i vyšší nezaměstnanost sociálně vyloučených obyvatel. V 80 % analyzovaných lokalit se vyskytovala nelegální práce. Dle odhadů má s nelegální prací zkušenost 30–50 % obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Nejčastěji se jedná o práce ve stavebnictví nebo lesnictví. Častými zdroji alternativní obživy je sběr starého kovu a sezonní práce jako je sběr jahod, jablek, lesních plodů, hub či šneků.

Demotivujícím faktorem zapojení se na trh práce je **vysoká míra zadlužení** sociálně vyloučených Romů, kteří nejsou schopni s ohledem na výši svých příjmu a kvůli nevýhodným podmínkám půjček uhradit své závazky. Jakmile se dluh dostává do stádia exekuce, je nevýhodné mít legální zaměstnání, neboť je plat ohrožen exekucí. Zadluženost také vhání sociálně vyloučené romské domácnosti do šedé ekonomiky. Z tohoto důvodu je naléhavé zavést systematický monitoring situace zadlužených domácností v ČR a nekalných praktik uplatněných ze strany poskytovatelů finančních produktů. Důležitá jsou rovněž opatření na ochranu spotřebitelů a intenzivní pozornost si zaslouží i zvýšení finanční gramotnosti u české populace, specificky však i u obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit, kde jsou jim nevýhodné finanční produkty aktivně nabízeny.

4.3.2 Aktivní politika zaměstnanosti

Romové, přestože jsou jednou z nejvíce ohrožených skupin na trhu práce, nejsou explicitně zahrnuti jako cílová skupina aktivní politiky zaměstnanosti. Realizace nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti je totiž etnicky neutrální a slouží k podpoře začlenění znevýhodněných osob na trh práce bez rozdílu jejich etnického nebo kulturního původu. Při zprostředkování zaměstnání je v souladu s ustanovením § 33 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, věnována zvýšená péče uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují. V souladu s tímto ustanovením je věnována zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání i uchazečům o zaměstnání ze znevýhodněného sociokulturního prostředí, kterým je na trhu práce věnována zvýšená pozornost, včetně zařazování do nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, z jiného, blíže nespecifikovaného důvodu. Tato jinak nespecifikovaná znevýhodnění, která mohou předjímat vznik dlouhodobé nezaměstnanosti, jsou zohledňována každoročně v rámci aktů řízení upravujících realizaci nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (více příloha č. 1).

Uchazečům o zaměstnání ze znevýhodněného sociokulturního prostředí pracovníci ÚP ČR věnují zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání. Tato péče spočívá v individuálním přístupu ke každému jednotlivci, v zařazování do nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti dle zájmu a potřeby, ve využití poradenských aktivit, v podpoře společensky účelných míst pro tyto ohrožené klienty, v regionálních snahách získávat podporu pro výkon veřejně prospěšných prací. Nedílnou součástí pomoci Romům je jejich možnost zařazení a úspěšné absolvování projektů financovaných z ESF (více kapitola 3.2.2).

S uchazečem o zaměstnání, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců, uzavírá poradce ke zprostředkování zaměstnání tzv. **individuální akční plán**. Obsahem individuálního akčního plánu je stanovení postupu a časového harmonogramu plnění jednotlivých opatření ke zvýšení možnosti uplatnění na trhu práce. Při určování opatření se vychází z dosažené kvalifikace, zdravotního stavu, možností a schopností uchazeče o zaměstnání. V praxi je obsahem individuálního akčního plánu účast uchazeče o zaměstnání na poradenských aktivitách, vhodné rekvalifikaci nebo účast na zvolené rekvalifikaci, dále umístění uchazeče o zaměstnání na aktivizační pracovní příležitost, veřejně prospěšnou práci nebo společensky účelné pracovní místo. Opatřením individuálního akčního plánu je také zařazení uchazeče o zaměstnání do vhodného regionálního individuálního projektu realizovaného ÚP ČR v rámci OP LZZ. Další aktivitou individuálního akčního plánu je vyhledávání pracovních příležitostí samotným uchazečem o zaměstnání, přičemž toto opatření má vést k aktivizaci uchazeče o zaměstnání a k jeho aktivní spolupráci a zapojení se do řešení vlastní nezaměstnanosti.

V roce 2014 byl realizován projekt **Vzdělávání uchazečů o zaměstnání v oblasti socioekonomických kompetencí (SEKO)**, který cílí na prevenci v oblasti předluženosti některých skupin uchazečů o zaměstnání (zejména pobírajících dávky ze systému pomoci v hmotné nouzi a dlouhodobě nezaměstnaných). Dále bylo realizováno nové opatření **aktivizační pracovní příležitost**, která s příspěvkem ÚP ČR umožnila v rámci aktivní politiky zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnanému uchazeči o zaměstnání najít krátkodobé pracovní uplatnění s omezeným rozsahem výkonu práce (max. 40 hodin měsíčně po dobu třech měsíců), přičemž je umožněn souběh s vedením v evidenci uchazečů o zaměstnání. Opatření přispívá k obnově pracovních návyků a sociálních kontaktů a rovněž ke zlepšení příjmové situace dlouhodobě nezaměstnaného uchazeče o zaměstnání.

Práce na zkoušku

Příkladem dobré praxe, jak zaměstnávat obyvatelé lokalit postižených sociálním vyloučením a stigmatizací je **práce na zkoušku**. Ta je jednou z aktivit regionálního individuálního projektu ÚP ČR **Sociálně vyloučené lokality Ústeckého kraje** (viz kapitolu 3.2.2), jež nabízí získání finančního příspěvku na částečnou úhradu mzdových nákladů zaměstnavateli, který přijme do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání zařazené do projektu. Uchazeč musí být mladší 30 let s pracovní zkušeností v souhrnné délce maximálně 2 roky. Příspěvek se vyplácí zaměstnavateli zpětně po ukončení práce na zkoušku, která může trvat nejdéle tři měsíce. Výše příspěvku je maximálně 7.000 Kč měsíčně u uchazeče se středním a nižším vzděláním nebo 9.500 Kč měsíčně u uchazeče s vyšším či vysokoškolským vzděláním při pracovním úvazku v rozsahu poloviny stanovené týdenní pracovní doby. Jestliže bude pracovní úvazek kratší než polovina stanovené týdenní pracovní doby, sjednaná výše příspěvku se poměrně krátí ve vztahu k délce pracovního úvazku. V případě, že bude zaměstnavatel s pracovníkem na zkoušku spokojen, může požádat ÚP ČR o další příspěvek na plný úvazek formou společensky účelného pracovního místa (SÚPM) – vyhrazeného. Tuto žádost musí zaměstnavatel dodat měsíc před nástupem uchazeče do navazujícího zaměstnání. Projekt Sociálně vyloučené lokality Ústeckého je realizován od března roku 2014. Ke dni 19.03.2015 se do projektu zapojilo celkem 1 134 účastníků a **zaměstnání bylo zprostředkováno již 505 účastníkům**. Projekt je navržen tak, aby poskytl cílové skupině pomoc, a to formou individuálního a skupinového poradenství, motivací a aktivitací, rekvalifikací, pracovní asistencí včetně doprovodů na pracovní pohovory a zprostředkování podporovaného zaměstnání s využitím pracovní asistence ještě po dobu několika prvních týdnů na novém pracovišti účastníků. Projekt si také klade za cíl vytvořit pozitivní vzory v jednotlivých lokalitách, a to nejen uvnitř lokality ale i mimo ni. Projekt zároveň zkouší rozšířit spolupráci mezi subjekty působícími v jednotlivých lokalitách tak, aby pomoc byla cílená a výsledky dlouhodobě udržitelné.

4.4 BYDLENÍ A RODINNÉ ZÁZEMÍ

Na základě dostupných informací nedošlo v průběhu roku 2014 ke zlepšení situace Romů v oblasti bydlení. Romové, kteří kvůli nízkým příjmům a zadlužení přišli o nájemní bydlení, mají jen malou šanci uspět na trhu s byty. Zejména kvůli diskriminaci a jejich ekonomické situaci. Při neexistenci sociálního bydlení v ČR nachází střechu nad hlavou pouze v podobě ubytoven a jiného substandardního bydlení. Koncepce stejně jako zákon o sociálním bydlení je teprve v přípravě fázi, viz přílohu č. 1. Významný počet dětí, z nichž podstatnou část tvoří romské děti, vyrůstá v ústavní péči, kde dochází k přetrhání rodinných vazeb a kde není dostatečný prostor na rozvoj romské identity u romských dětí. Velkým problémem je také osvojování téměř výhradně romských dětí do zahraničí, a to s odůvodněním, že se pro ně v ČR z důvodu jejich etnicity nedaří nalézt náhradní rodinu.

4.4.1 Ztráta bydlení, diskriminace na trhu s byty, a ubytovny

Romové jsou dlouhodobě jednou z nejvíce ohrožených skupin na trhu s byty, kde ve větší míře podléhají strukturálním bariérám a diskriminaci. V posledních letech byl zaznamenán výrazný propad této skupiny v přístupu k nájemnímu bydlení. Téměř nedostupnou formou je bydlení v bytě v osobním či družstevním vlastnictví (výjimkou je levné bydlení v sociálně vyloučených lokalitách). Narůstá počet romských domácností, které jsou odkázány z různých důvodů výhradně na substandardní bydlení v ubytovacích zařízeních, které však nejsou vhodné pro dlouhodobé bydlení, zejména u rodin s dětmi. Mladé rodiny s dětmi, které nejsou zadlužené, mají minimální šance získat standardní bydlení. Praxe ukazuje, že jakmile romské domácnosti opustí segment nájemního bydlení, mají mizivé šance na to, že se do něj budou moci v budoucnu vrátit zpět. Provozovatelé ubytoven a soukromí provozovatelé jiných forem substandardního bydlení nahrazují chybějící segment sociálního bydlení pro nízkopříjmové domácnosti v ČR. V souvislosti s nízkými příjmy a zadlužováním romských rodin dochází k migraci za levnějším bydlením.

Na základě informací od koordinátorů pro záležitosti romské menšiny jsou jako příčiny ztráty standardního bydlení často uváděny dluhy na nájemném a energiích, opakovaná porušování dohod o splácení pohledávek, obecně celková zadluženost rodiny v důsledku nízké finanční gramotnosti, neoprávněné užívání bytu dalšími nenahlášenými osobami, způsob užívání bytu a společných prostor v bytových domech, rodinné konflikty a konflikty s ostatními obyvateli či správcem nebo majitelem bytového domu.

Získání standardního bydlení je kvůli diskriminaci na trhu s byty pro většinu Romů velmi složité, přičemž nezáleží, zda se jedná o Romy v socio-ekonomické rovině integrované do společnosti, nebo o Romy sociálně vyloučené. Jak bylo prokázáno například na základě situačního testování (viz kapitolu 1) už jen typicky romské příjmení stačí k tomu, aby byl zájemce o prohlídku bytu odmítnut. Realitní makléři se odkazují na požadavek majitelů nemovitostí nepronajímat byty Romům. Majitelé pak poukazují na údajně špatnou zkušenost s Romy nebo mají obavy ze stereotypních vlastností přisuzovaných Romům např. neplacení nájemného, ničení nemovitosti, nebo početnosti romské rodiny. V některých menších obcích docházelo k vykupování nemovitostí v dražbách s cílem, aby se zamezilo přistěhování romských rodin. Diskriminace se odehrává skrytě tak, aby nemohl být nikdo obviněn z přímé diskriminace, přesto je zjevná. V inzerátech na volné bydlení se tak například již neobjevuje „ne Romové“, ale „pouze zaměstnaným lidem“. Docházelo tak situaci, kdy na trhu bylo množství volných bytů v soukromém vlastnictví, na které však Romové nedosáhli z titulu, že jsou Romové. V důsledku nedostatku bytů v majetku měst a zejména menších obcí nebyla často ani tato možnost Romům k dispozici.

Tam, kde byli ochotni Romům byt pronajmout, mnoho Romů s nízkými příjmy nebo vysokým zadlužením naráželo na bariéry v podobě vysokého nájmu, požadavku složení jistoty obvykle ve výši 3 nájmu, nebo požadavek bezdlužnosti. Některá města podmiňují přidělení bytu či přijetí žádosti bezdlužností, a to nejen absencí dluhů za nájem, ale i dluhů za komunální odpad.

Romské rodiny se při ztrátě bydlení nejčastěji uchylují dočasně k příbuzným a následně vyhledávají ubytovny. S ohledem na skutečnost, že rodina své blízké jen málokdy odmítne, dochází k sestěhovávání většího počtu osob do společné domácnosti nebo uchýlení se do kvalitativně horšího bydlení. To má pak za následek zhoršování životní úrovně obyvatel bytu a k rychlému opotřebování stavebně-technického a morálního stavu bytového domu. Celé rodiny následně migrují do finančně dostupnějších oblastí. Není výjimkou bydlení 8–10 osob v bytech o dispozici 1+1 se sníženou kvalitou, kde chybí základní sociální vybavení či sociální zařízení bývá společné pro větší počet rodin.

Nejdostupnější formou bydlení představují **ubytovny**, které často nekladou vysoké nároky na bezdlužnost klientů. Většina ubytoven je vlastněna soukromými vlastníky, a tudíž je jejich regulace ze strany státu velmi omezená. Ceny na ubytovnách se nejčastěji pohybují od

3.000 do 4.000 Kč za osobu, což často neodpovídá standardu poskytovaných služeb. Úroveň ubytoven je velmi rozdílná, od ubytoven zaměřených primárně na ubytovávání migrujících zaměstnanců po ubytovny „obchodující s chudobou“ zaměřených specificky na příjemce doplatku na bydlení.

V souvislosti s tím, že některé rodiny změny ubytování i několikrát (až 4 krát) za rok, dochází k častým změnám ve statistikách o obyvatelích obcí, ale především znesnadňuje sbírání jakýchkoliv dat o Romech. Migrace Romů je také implikací toho, že politiky směřující ke zlepšení postavení sociálně vyloučených Romů musí být prováděny celoplošně, a nikoliv se zaměřovat pouze do specifických lokalit. Ty totiž rychle vznikají a zase zanikají. Je nezbytné se připravit na to, že především malé obce s nízkým nebo žádným podílem Romů se ze dne na den mohou stát obcemi s významnou romskou menšinou. Migrace má zejména velmi negativní dopad na školní docházku a zdravotní péči dětí, ale i možnost rodičů získat zaměstnání.

Podle *Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR* došlo v období 2008–2014 k enormnímu nárůstu obyvatel žijících v ubytovnách. V roce 2014 bylo na území ČR identifikováno **707 ubytoven**, ve kterých bydleli sociálně vyloučení obyvatelé. Na základě analýzy statistiky dat o příjemcích doplatku na bydlení bylo zjištěno, že zatímco v roce 2008 v jiných formách bydlení zahrnujíc ubytovny žilo celkově 11 027 osob, v roce 2014 to již bylo 47 500 osob, z toho **27 000 lidí** bydlelo v ubytovnách. Většina osob žijících v ubytovnách nemá vlastní sociální zařízení ani kuchyň. V některých ubytovnách chybí vytápění přes zimu, voda se pouští pouze na dvě hodiny denně. Byl zaznamenán výskyt hepatitidy typu A, úplavic, štěnic a svrabu. Komunikace s majitelem či správcem byla velmi špatná. Nicméně problém substandardního bydlení neleže redukovat pouze na ubytovny, jelikož vedle nich přibývá i počtu lidí ubytovávaných u soukromých pronajímatelů v **jiných substandardních formách bydlení**.

4.4.2 Ústavní péče

ČR je dlouhodobě kritizována za umísťování vysokého počtu dětí do ústavní péče. Zejména pak umísťování dětí do tříd do ústavní péče je lidsko-právním a sociálním problémem. Mezi dětmi umístěnými v ústavní péči je vysoký podíl romských dětí. Umístěním romských dětí do ústavní péče dochází k potlačení romské identity a k asimilaci.

Na základě věku dítěte funguje ústavní péče v ČR ve dvou režimech: v režimu pro děti do 3 let, který je v gesci Ministerstva zdravotnictví – a v režimu pro nezletilé osoby ve věku 3–18 let, který je v gesci MŠMT. **Dětské domovy pro děti do 3 let** (původně kojenecké ústavy) jsou zřizovány na základě zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů. Podle § 43 odst. 1 tohoto zákona jsou v dětských domovech pro děti do 3 let věku poskytovány zdravotní služby a zaopatření dětem zpravidla do 3 let věku, které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, zejména dětem týraným, zanedbávaným, zneužívaným a ohroženým ve vývoji nevhodným sociálním prostředím nebo dětem zdravotně postiženým. Zaopatřením se rozumí stravování, ubytování, ošacení a výchovná činnost.

Na základě § 2 odst. 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jsou zřizovány **diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy**, jejichž účelem je dle § 1 odst. 2 zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla **ve věku od 3 do 18 let**, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen „dítě“), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Zařízení spolupracují s rodinou dítěte a poskytují jí pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a nácviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině. Zařízení

poskytují podporu při přechodu dítěte do jeho původního rodinného prostředí nebo jeho přemístění do náhradní rodinné péče.

Na základě údajů poskytnutých od Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR, které jsou znázorněny v tabulce níže, bylo v roce 2014 v dětských domovech pro děti do tří let umístěno celkem 1 213 dětí, z nichž 389 byly romské děti. Ačkoliv se jedná o nejnižší absolutní počet v historii samostatné ČR, relativně tento počet představuje **32% podíl romských dětí** mezi dětmi umístěnými v dětských domovech do tří let. To je 14krát více než odpovídá populačnímu zastoupení Romů v české společnosti. Data o zastoupení romských dětí ve věku od 3 do 18 let nejsou sbírána. Podle odhadů odborníků se celkový podíl romských dětí umístěných v ústavní péči pohybuje v intervalu 30–60 %.

Tab. č. 13: Počet romských dětí v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do tří let v období 2010–2014

rok	přijaté		propuštěné		zemřelé		počet dětí k 31.12.	
	celkem	z toho romských	celkem	z toho romských	celkem	z toho romských	celkem	z toho romských
2010	2.077	433	2.085	395	17	6	1.963	403
2011	2.131	403	2.195	412	8	1	1.783	403
2012	1.932	446	1.940	455	14	2	1.397	409
2013	1.740	445	1.850	446	20	1	1.233	417
2014	1.606	398	1.631	418	8	-	1.213	389

Do budoucna je žádoucí zabývat se vedle řešení příčin, proč je tak vysoký počet romských dětí umístěvan v ústavní péči, reformám systému sociálně-právní ochrany dětí s cílem snížení počtu nejen romských, ale všech dětí umístěných v ústavní péči. Alternativní řešení těžké životní situace je limitováno neexistencí koncepce sociálního bydlení a nedostatečnými kapacitami krizového bydlení. Ve své *Zprávě ze systematických návštěv zdravotnických zařízení poskytujících péči ohroženým dětem do 3 let věku* veřejný ochránce práv poukázal na to, že umístění dítěte do ústavní péče spouští řadu řízení ve vztahu k dítěti, avšak nikoli systematickou a efektivní podporu ohrožené rodiny dítěte, což je podle něj rovněž důsledek nerozvinutého sociálního bydlení a nedostatku ambulantních a terénních podpůrných služeb. Dále pak poukázal na nerespektování rodinného života ze strany státu a rozdělování sourozenců.

Jelikož je míra opětovného sjednocení u dětí umístěných do ústavní péče obecně velmi nízká, je osvojení, případně pěstounská péče častou jedinou šancí ze systému ústavní péče vystoupit. Romské děti výrazně mají výrazně nižší šance na osvojení, případně pěstounskou péči z důvodů předsudků žadatelů o adopci, předsudků jejich okolí ale i některých pracovníků, kteří adopce zprostředkovávají.

4.4.3 Osvojování romských dětí do zahraničí

Dlouhodobým problémem v ČR je vysoký podíl romských dětí, kterým je zprostředkováno osvojení do zahraničí. V roce 2014 bylo do zahraničí osvojeno 54 dětí, z nichž 44 bylo ve věku 1-5 let. Přestože se neeviduje etnický původ dítěte, na základě odhadů MPSV **většinu dětí, kterým bylo zprostředkováváno osvojení do zahraničí, tvořily romské děti**. Etnicita dětí je přitom zprostředkujícími subjekty uváděna jako hlavní důvod, pro který se jim nepodařilo zajistit náhradní rodinnou péči v ČR. Romské dítě bývá v souvislosti s osvojováním do zahraničí vystaveno výrazným změnám kulturního, jazykového a sociálního prostředí. Je to rovněž opatření, které v některých případech vede ke zpřetrhání sourozeneckých vazeb romského dítěte, které má na území ČR sourozence, a ke ztrátě možnosti návratu dítěte do původní rodiny. Je nutné přezkoumat tuto praxi a to, zda postupy uplatněné v procesu zprostředkování nejsou diskriminační. Dále je potřeba zahájit osvětu a

odbornou přípravu pracovníků zprostředkujících orgánů tak, aby bylo osvojení do zahraničí využíváno jen jako krajní možnost řešení, pokud není možné pro romské dítě v ústavní péči nalézt náhradní rodinu v zemi původu.

4.5 ZDRAVÍ

Zdravotní stav Romů je ve srovnání s většinovou populací horší, což je způsobeno především u sociálně vyloučených Romů nižšími příjmy, nižším vzděláním a povědomím o zdravém životním stylu. Málo sportují a jsou častými uživateli návykových látek. Romové mají specificky zdrženlivý vztah k veřejným zdravotnickým službám. V rámci zdravotnictví ale i sociálního systému se setkávají s necitlivým jednáním a diskriminací. V praxi se velmi osvědčili zdravotně sociální pomocníci, jejichž zřizování však komplikuje neexistence systémové podpory v oblasti jejich zřizování a financování.

4.5.1 Zdravotní stav romské menšiny a péče o něj

Dostupná data ukazují značné nerovnosti a nevýhody Romů v oblasti zdraví oproti většinové společnosti. V rámci projektu **Equi Health** spolufinancovaného Evropskou komisí vypracovala Mezinárodní organizace pro migraci (dále jen „IOM“) **zprávu monitorující implementaci Národní strategie pro integraci Romů a dalších národních závazků v oblasti zdraví v období 2005–2014**, podle které nevěnovala česká vláda v SRI otázce zdraví Romů příliš pozornosti. SRI dominovala tématy zaměstnanosti, bydlení a sociálních služeb. Také z tohoto důvodu nejsou prostředky EU často využívány k odstraňování překážek, kterým Romové čelí v systému veřejného zdravotnictví, a ke zlepšení zdraví Romů. Jediným projektem, který se věnoval zdravotním aspektům integrace Romů a který byl financován fondy EU, byli zdravotně sociální pomocníci. Zpráva Equi Health poukazuje na to, že nebyli začleněni do českého systému zdravotnictví nebo standardních sociálních služeb, i přes úspěšné pilotní testování.

Dle tohoto dokumentu je průměrný věk dožití Romů asi o 10 let nižší než většinové společnosti, dětská úmrtnost je dvakrát vyšší než národní průměr. V romské populaci je vyšší průměrná porodnost než národní průměr s vyšším podílem dospívajících matek a výrazně nižší porodní hmotností. Důvody rozdílů mezi romskými a neromskými matkami jsou z velké části socioekonomické a velkou roli zde hraje vzdělání matek. V romské populaci je vysoký výskyt kardiovaskulárních chorob a cukrovky II. typu, bolestí zad a poruch mobility v relativně nízkém věku, se kterými souvisí omezení při běžných denních činnostech v důsledku špatného zdravotního stavu. V romské populaci je vyšší výskyt infekčních chorob, zejména hepatitidy A a B, a v izolovaných osadách je vyšší riziko výskytu tuberkulózy, pohlavně přenosných chorob a HIV/AIDS. Mezi další problémy v oblasti zdraví romské populace patří obezita, špatná výživa a vysoký počet kuřáků, u dětí a mladistvých pak drogová závislost, zejména ve vyloučených lokalitách, špatné dentální zdraví a ústní hygiena v souvislosti s malou návštěvností zubařských ordinací. Dalším vážným problémem je nízké užívání preventivních vyšetření, vyšší užívání primární péče, zejména ve vyšším věku, a odkládání návštěvy lékaře až do pokročilých stádií nemoci. Příčiny výše uvedených rozdílů jsou složité, ale do značné míry socioekonomické – největší negativní dopad mají chudoba, špatný stav bydlení (zejména ve vyloučených lokalitách) a nízká úroveň zdravotnické gramotnosti.

Na základě Zpráv o stavu romské menšiny v jednotlivých krajích za rok 2014 se Romové rovněž v oblasti zdravotní péče setkávají s diskriminací a předsudky. Diskriminace často není ve formě přímého odmítnutí poskytnout péče, ale má jiné, méně zřejmé formy. Jedná se odmítání některých lékařů primární péče registrovat romské pacienty a dlouhodobě se o ně starat (často v případě zubních lékařů a gynekologů), používání profesionálního žargonu a nízká citlivost při komunikaci, všeobecná povýšenost, nedostatek respektu k Romům a jejich kulturní identitě a zacházení s Romy jako s občany druhé kategorie.

Státní zdravotní ústav v roce 2013 realizoval **projekt Koncepce podpory zdraví a prevence nemocí v romské populaci**, který byl podpořen z dotačního titulu Ministerstva zdravotnictví (dále jen „MZ“) Národní akční plány koncepce. Výstupy z projektu byly k dispozici až v druhé polovině roku 2014. Cílem projektu bylo připravit cílenou strategii podpory zdraví pro Romy tak, aby doporučení v národních koncepcích a strategiích mohla být plněna a implementována v praxi. Závěry projektu jsou, že v populaci vyloučených Romů je mnohem častější výskyt rizikového chování než ve většinové populaci. Důvodem horšího životního stylu a zdravotního stavu romské populace nebylo etnikum, ale spíše chudoba a další sociálně ekonomické determinanty zdraví. Příčiny rozdílu ve zdravotním stavu sociálně vyloučených Romů a většinové populace byly spatřovány především v životních podmínkách, které nemohou většinou sami změnit, protože nemají odpovídající zdroje, nejen finanční, ale ani znalostní. Pravidelně **kouří 65% dospělých mužů a 57% žen**. Ženy kouří i v těhotenství, děti začínají samy kouřit v raném věku, a pokud ne, jsou vystavovány tabákovému kouří. Abusus alkoholu je trvalým problémem, avšak v průměru ne vyšším než ve většinové populaci. V posledních letech narůstá počet uživatelů nelegálních drog. Pohybová aktivita je v dospělé romské populaci velmi zřídka, pokud mezi ní nepočítáme fyzickou práci. **Pouze 4 % Romů uvedla, že sportuje** několikrát týdně, 44 % uvádí trvalou sedavou činnost. Strava Romů obsahuje velké množství masa a sladkostí, chybí zdroje vitamínů a mléčné výrobky.

I v roce 2014 působili v režimu registrovaných sociálních služeb **zdravotně sociální pomocníci**. Ti významnou měrou přispívali k osvětové činnosti a motivování Romů k účasti na veřejných zdravotnických službách. Zároveň pomáhali formou asistence a poradenství v překonávání bariér a systémových znevýhodnění, kterým jsou Romové při využívání zdravotnických služeb nuceni čelit. Klíčovým poskytovatelem služby je **DROM, romské středisko**, které realizuje terénní program Zdravotně sociální pomoc od roku 2007. Stejně jako v předchozích letech i v roce 2014 DROM zaměstnával 7 zdravotně sociálních pomocnic, které působily v Moravskoslezském kraji (Bruntál a Ostrava), Olomouckém kraji (Javornícko/Jeseník, Olomouc a Prostějovsko) a Jihomoravském kraji (Brno – 2 pomocnice). V Jihočeském kraji poskytovala služby zdravotně sociální pomoci **Farní charita Prachatice** prostřednictvím 2 zaměstnanců působících především ve městech Prachatice a Volary. V roce 2014 poskytlo romské středisko DROM služby zdravotně sociální pomoci 459 uživatelům, z nichž 72 % představovaly ženy. Pomoc byla se 78% úspěšností poskytnuta v oblastech začlenění do systému sociální péče (32 % ze všech zakázek), registrace u lékaře (19 %), léčení nemoci (13 %), stanovení diagnózy (12 %), vyřízení průkazu zdravotní pojišťovny (8 %), řešení dluhů ve zdravotnickém systému (5 %), zlepšení prevence (3 %), změna zdravotní pojišťovny (2 %), zlepšení hygienických podmínek (1 %), očkování (0,6 %), plánované rodičovství (0,4 %), a zdravějšího životního stylu (0,4 %). Navzdory zjevné přínosnosti ani v roce 2014 **nedošlo k systémovému ukotvení této služby**, jež stojí na pomezí zdravotnictví a sociálních služeb. V souvislosti s tím jsou pak zájemci o její zřízení odrazeni nejasností náplně práce, financování a především kvalifikačními nároky na zdravotně sociálního pomocníka.

Již zmiňovaný Výzkum o postavení romských žen v ČR se zabýval rovněž oblastí zdraví a reprodukce. Výzkum ukázal, že romské ženy hodnotí pozitivně dostupnost zdravotní péče, drtivá většina má děti zaregistrované u dětského lékaře, většina chodí na preventivní prohlídky dětí a většina též chodí na preventivní gynekologické prohlídky na rozdíl o mamografických preventivních vyšetření. Dále drtivá většina Romek používá antikoncepci, nejčastěji hormonální, i když tvrdí, že těhotenství neplánují a zhruba 40% otěhotní neplánovaně. Romky jsou dobře informovány o právech pacientů, většina hodnotí vlastní zdravotní stav jako dobrý. Jako nejčastější dlouhodobé zdravotní potíže ženy uvádějí hypertenzi, artrózu a artritidu, chronické onemocnění páteře, migrénu, alergie a diabetes. Přibývá také onkologických onemocnění, z nichž je u žen na prvním místě rakovina prsu. Díky plošnému screeningu a masivním osvětovým kampaním se daří zachytit stále větší počet případů nádorových onemocnění prsu v časnější fázi, kdy je šance na vyléčení vyšší. Téměř polovina žen ve věku 40-70 let byla v posledních letech na mamografickém vyšetření,

kteřé je pro ženy nad 45 let hrazené z veřejného zdravotního pojištění. Ženy se základním vzděláním tuto možnost využívají méně často.

Na základě informací od koordinátorů pro romské záležitosti se zdravotně sociální pomocnice i v roce 2014 setkávaly s diskriminačním jednáním ze strany lékařů a zdravotnického personálu. Nejčastěji šlo o odmítnutí registrovat klienty jako pacienty s odůvodněním naplněné kapacity, spojené s neochotou či zamítnutím vydat potvrzení o tomto odmítnutí. Obdobné jednání se objevovalo i v rámci sociálního systému, které se projevovalo poskytováním zavádějících informací, případně bezprostředním odmítnutím vydat formulář, a to dokonce formulář žádosti o dávky pro osoby se zdravotním postižením, přijmout žádost bez podrobného prozkoumání nároku apod. Nadále byly v roce 2014 evidovány manipulativní náborové zdravotních pojišťoven, i když ne v takové míře jako v minulých letech. Kromě klamavých, až podvodných praktik agentů je problémem i podávání neúplných informací nebo jejich zatajování. Se změnou pojišťovny je u osob evidovaných na úřadě práce vázána povinnost tuto změnu na úřadě nahlásit, o čemž však klienty agenti pojišťoven neinformují, a těm pak vzniká dluh na zdravotním pojištění. Není výjimkou, že změnou pojišťovny klienti přicházejí o lékaře ve své dostupnosti.

Dle informací poskytnutých MZ je na všech lékařských fakultách v ČR s cílem zamezit necitlivému nebo dokonce diskriminačnímu jednání ze strany jak lékařských tak nelékařských pracovníků povinně vyučován předmět Základy lékařské etiky, komunikace, managementu a legislativy a předmět Multikulturní ošetrovatelství. Nicméně vystává otázka, nakolik jsou tato opatření dostatečná a nakolik mohou budoucí zdravotnický personál připravit na jednání s lidmi v praxi.

4.5.2 Doporučení

Doporučení IOM zahrnuje především zakotvení a rozšíření působnosti zdravotně sociálních pomocníků, a to zejména ve vyloučených lokalitách, zlepšení místního přístupu ke zdravotním službám pro Romy ve vyloučených lokalitách, zajištění registrace romských pacientů u poskytovatelů primární péče (zejména praktických lékařů, zubních lékařů a gynekologů), snížení diskriminace a monitorování stížností romských pacientů prostřednictvím NNO, zajištění lepší informovanosti o organizaci zdravotnického systému a systému veřejného pojištění. Dále je nutné identifikovat specifická zdravotní rizika a vytvořit odpovídající podpůrné programy zaměřené zejména na děti a těhotné ženy, rozpracovat a podporovat systematické a standardizované vzdělávání zdravotnických pracovníků na všech pozicích pro práci s Romy, zlepšit jejich citlivost a vnímavost vůči zdravotním potřebám Romů (adekvátní a kulturně přiměřená komunikace, citlivost na kulturní specifika atp.) a podpořit epidemiologické výzkumy zaměřené na zdraví Romů a determinanty jejich zdraví tak, aby bylo možné vytvořit strategii na podporu zdraví Romů. Pro úspěšné provedení uvedených doporučení je nutné větší zapojení MZ do problematiky zdraví Romů.

V rámci projektu Koncepce podpory zdraví a prevence nemocí v romské populaci získali pracovníci Státního zdravotního ústavu poznatky o odlišnosti a obtížnosti komunikace Romů a většinové populace. Sensitivita některých Romů byt i jen k náznakům neúmyslné diskriminace, vede k odmítání všech ostatních potřebných informací. Proto by intervence a služby podpory zdraví byly účinnějšími, pokud by mohly být poskytovány této cílové populaci osobami, které mají její důvěru, pravděpodobně nejlépe osobami romského původu. Jejich přítomnost jako zaměstnanců na úřadech, v poradenských místech a dalších službách by bylo vhodné zvážit.

Pro úspěšné provedení uvedených doporučení, a to nejen v oblasti zdraví, je vhodné nastavit spolehlivý a statisticky odpovídající způsob sběru etnických dat, který umožní objektivně zkoumat, zlepšovat a monitorovat situaci Romů ve všech oblastech jejich života, včetně zdravotní péče. Z právního hlediska toto zatím v České republice možné není. Po

vyřešení tohoto legislativního problému může poté navázat vyšší zapojení MZ do problematiky zdraví Romů.

4.6 BEZPEČNOST

Oproti předchozím letům byla v roce 2014 bezpečnostní situace ve vztahu k Romům klidnější. Největší protiromské demonstrace se konaly v Děčíně, Duchcově, Plzni a v Budišově nad Budišovkou. Ve srovnání s protiromskými demonstracemi z předchozích let byly menší a probíhaly relativně pokojně. V roce 2014 bylo evidováno 53 trestných činů motivovaných nenávistí vůči Romům. Prevenci kriminality zajišťovali na úrovni krajů styční důstojníci pro menšiny, kteří spolupracovali s koordinátory pro romské záležitosti. V 53 obcích působilo 170 asistentů prevence kriminality, jejichž dopad na bezpečnostní situaci v sociálně vyloučených lokalitách je hodnocen velmi pozitivně. Ve 12 obcích působilo 26 domovníků - preventistů, kteří úspěšně zvyšovali bezpečí na sídlištích. V roce 2014 bylo také aktivních 19 asistentů pro jednání s policií a dalšími úřady.

4.6.1 Bezpečnostní situace v roce 2014

Na základě Zprávy o extremismu na území České republiky v roce 2014 došlo oproti roku 2013 k poklesu počtu a frekvence demonstrací s protiromským charakterem a snížil se také počet běžných občanů účastnících se těchto demonstrací. Demonstrace byly oproti roku 2013 podstatně menší, probíhaly relativně v klidu a bez výraznějšího narušení veřejného pořádku. Dvě z největších demonstrací se uskutečnily v **Děčíně** ve dnech 13.08.2014 a 23.08.2014. Jejich příčinou bylo napadení zástupce většinové společnosti skupinou Romů. Účastnilo se jich odhadem 200 a 120 osob. Další shromáždění se uskutečnila v březnu v **Duchcově** a v **Plzni**. V **Budišově nad Budišovkou** se uskutečnilo protiromské shromáždění v reakci na údajný incident, při kterém nešťastně zahynul místní mladík, a vina byla připisována právě tamním Romům.

V roce 2014 bylo evidováno **53 trestných činů** motivovaných nenávistí vůči Romům. Jedná se o nárůst oproti roku 2013, kdy jich bylo zaevidováno 42. Tyto trestné činy se podílejí na celkovém počtu trestných činů s extremistickým podtextem 26,3 %. Nejvíce trestných činů výše uvedeného charakteru bylo spácháno v Ústeckém kraji (17) a kraji Moravskoslezském (10). Jedná se zejména o trestné činy dle § 404 (projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod člověka), § 355 (hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob), §356 (podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod) a § 352 (násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci). To odpovídá i rozložení trestných činů dle skladby v roce 2013.

4.6.2 Zajištění prevence kriminality

Styčný důstojník pro menšiny

Mezi nástroje Policie ČR pro efektivní práci ve vztahu k menšinovým komunitám patří funkce styčných důstojníků pro menšiny a jejich pracovní skupiny. Tato funkce byla zřízena v roce 2005 při všech krajských správách Policie ČR. Styční důstojníci působí na základě rozkazů jednotlivých ředitelů správ krajů.

Styčný důstojník pro menšiny má za úkol systematicky monitorovat výskyt příslušníků menšin, komunit a sociálně vyloučených lokalit a podílet se na preventivních a intervenčních opatřeních, která policie realizuje v souvislosti s menšinami, dále je jeho úkolem spolupracovat s orgány státní správy, územní samosprávy, NNO a dalšími organizacemi zabývajícími se menšinami. V rámci zákonné působnosti Policie ČR nabízí osobám z

menšinových komunit pomoc při řešení konkrétních problémů, navrhuje opatření snižující mezietnické napětí a buduje oboustrannou důvěru mezi policií a příslušníky menšin. Také se podílí na tvorbě komunitních a krizových plánů.

Asistent prevence kriminality

Asistenty prevence kriminality (dále jen „APK“) zřizuje MV na území celé ČR od roku 2009 v rámci Programu prevence kriminality a extremismu – Úsvit. APK jsou zřizováni i v rámci projektu OP LZZ Asistent prevence kriminality II, který navazuje na předchozí úspěšný projekt. Cílem APK je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků v sociálně vyloučených lokalitách, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené.

V roce 2014 v **53 obcích** působilo celkem **170 APK** zaměstnaných u obecní či městské policie anebo u obce. V každé obci je také vytvořena pozice **mentora**, kterou vykonává strážník obecní policie, který asistentům předává úkoly, kontroluje jejich plnění, pomáhá jim při zvládání úkolů a překonávání problémů. Projekt APK je hodnocen velmi pozitivně. Výrazně se podílí na zvýšení úrovně bezpečí a dodržování veřejného pořádku a aktivizuje dlouhodobě nezaměstnané.

Domovník – preventista

Domovník – preventiva je projekt, jehož cílem je zvýšit bezpečí v bytových domech a jejich bezprostředním okolí – snížit rizika vandalismu, pohybu a pobytu nepovolaných osob a rušení nočního klidu; vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení pořádku, společensky žádoucích vztahů a jednání; posílit odpovědnost nájemníků za péči, údržbu a užívání svěřeného majetku; umožnit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných.

V roce 2013 byl projekt pilotně vyzkoušen v 5 městech. V roce 2014 se počet obcí realizujících tento projekt zvýšil na 12 a působilo v nich **26 domovníků**. Jednalo se o obce Bruntál, Břeclav, Frýdek-Místek, Hodonín, Hradec Králové, Kolín, Moravský Beroun, Obrnice, Orlová, Slaný, Štětí, Vsetín.

Asistent při jednání s policií a dalšími úřady

Asistent projednání s policií a dalšími úřady je mechanismus využívaný od roku 2003. Tato služba je druhem sociální práce, která usnadňuje obyvatelům sociálně vyloučených lokalit kontakt a komunikaci s policií. Úkolem asistenta je zlepšovat vztahy mezi policií a obyvateli těchto lokalit a přispívat k vytváření takových podmínek, které umožní lidem žijícím v prostředí sociálně vyloučených lokalit snazší přístup ke službám a pomoci ze strany Policie ČR. Jedná se o velmi účinný nástroj k výrazné eliminaci kriminality v sociálně vyloučených lokalitách.

Projekt se bohužel od svého vzniku potýká se nejasnostmi ohledně institucionálního zakotvení a také finančního zajištění. Po jednáních v letech 2008–2009 se podařilo zajistit akceptaci asistentů ze strany MPSV jako jedné z metod sociální práce, což umožnilo čerpání prostředků ze státního rozpočtu určených na sociální služby. Zejména nedostatek finančních zdrojů brání rozšíření mechanismu do všech potřebných lokalit a regionů. V roce 2014 působilo v ČR **19 asistentů** pro jednání s policií a dalšími úřady.

5. MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V OBLASTI ROMSKÉ INTEGRACE

5.1 EVROPSKÁ UNIE

Od roku 2007, kdy se konal 1. romský summit v Bruselu se EU stále více angažuje v oblasti romské integrace. V návaznosti na proces **Rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů do roku 2020**, který se zaměřuje hlavně na vzdělávání, zaměstnanost, zdravotní péči a bydlení Romů, vypracovaly členské státy včetně ČR své národní strategie romské integrace. Na podporu sociální a ekonomické integrace romské populace mohou členské státy využívat strukturálních a investičních fondů EU.

V rámci struktur **Evropské komise** se romskou problematikou zabývají tato Generální ředitelství (dále jen „DG“): DG Spravedlnost a spotřebitelé (JUST), DG Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování (EMPL), DG Vzdělávání a kultura (EAC), DG Regionální a městská politika (REGIO), DG Zdraví a bezpečnost potravin (SANTE) a DG Politika sousedství a jednání o rozšíření (NEAR).

V **Evropském parlamentu** existují napříč politickými skupinami pracovní skupiny proti rasismu a diskriminaci. Problematicou se zabývá také Výbor pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci, který dne 15.04.2015 přijal **rezoluci, ve které odsoudil nesnášenlivost vůči Romům žijícím v Evropě** a ve které požaduje, aby došlo k uznání romské genocidy za druhé světové války, kterou by měl připomínat 2. srpna **Evropský den památky obětí holocaustu Romů**.

Agentura EU pro základní práva (dále jen „FRA“), která sídlí ve Vídni a jejímž cílem je poskytovat orgánům EU a členským státům nezávislou pomoc a odborné poradenství v oblasti základních práv, se zabývá rozsáhlými průzkumy, srovnávacími právními nebo sociálními výzkumy, pořádá konferenci o základních právech, která je každý rok zaměřená na konkrétní lidskoprávní téma. FRA ustanovila **ad hoc pracovní skupinu pro indikátory romské integrace**, jejímž cílem bylo vytvořit indikátorovou soustavu pro měření pokroku v oblasti romské integrace v jednotlivých členských státech EU, která by zároveň umožňovala srovnání mezi jednotlivými státy. Vzhledem k tomu, že situace Romů v jednotlivých členských státech je natolik rozdílná, pracovní skupina nakonec opustila ambiciózní cíl vytvoření indikátorové soustavy pro vzájemné srovnávání. Nicméně výsledná indikátorová soustava má být nadále inspirací pro monitorování národních strategií romské integrace.

V dubnu roku 2014 se v Bruselu konal **3. Romský summit organizovaný** Evropskou komisí, který umožňuje diskutovat romskou otázku na nejvyšší politické úrovni evropské, národní i regionální. Jeho cílem bylo získat přehled o tom, jak jsou prováděny vnitrostátní strategie romské integrace. Zúčastnilo se jej přibližně 500 představitelů institucí EU, národních vlád a parlamentů, mezinárodních organizací, občanské společnosti (včetně romských organizací) a místních a regionálních orgánů. Summit se soustředil na 3 problémové oblasti související se zlepšením integrace Romů na místní úrovni: zajištění toho, aby politiky na místní úrovni začleňovaly všechny Romy; zajištění toho, aby se finanční prostředky z EU na podporu integrace Romů dostaly k místním a regionálním orgánům; a zajištění toho, aby v přístupujících zemích skutečně docházelo k integraci Romů na místní úrovni.

Evropská platforma pro romskou inkluzi (dále jen „Platforma“) vznikla v roce 2008 s cílem podporovat politiky pro začleňování Romů a koordinace kroků všech začleněných států (orgánů EU, vlád členských států, mezinárodních organizací, odborníků a představitelů romské občanské společnosti). V průběhu roku 2014 se však žádné jednání Platformy nekonalo.

5.2 RADA EVROPY

V Radě Evropy působí **zvláštní zástupce pro romské otázky**, kterým je v současné době Ulrich Bunjes. **Ad hoc výbor Rady Evropy pro záležitosti Romů** (dále jen „CAHROM“) zasedá pravidelně dvakrát ročně. V roce 2014 se zasedání konala v květnu ve Štrasburku a v září v Sarajevu. Jednání se účastnili experti členských států, Evropské komise, mezinárodních vládních i nevládních organizací. Byla diskutována situace Romů v Evropě a poslední vývoj v oblasti romské integrace na národní i mezinárodní úrovni.

V roce 2010 vydala Rada Evropy **Štrasburskou deklaraci**, ve které uznala, že mnoho Romů stále žije na okraji společnosti a že účinná reakce na tuto situaci bude muset kombinovat sociální a ekonomické začlenění do společnosti a účinnou ochranu lidských práv. Státy přijaly společný závazek spolupracovat v oblasti romské problematiky a v praktických, snadno implementovatelných programech, které zapojí romskou komunitu do budování lepší budoucnosti.

Jedním z programů, který na deklaraci navázal, je **program ROMED**, který byl zahájen v roce 2011, má za cíl vyškolit mediátory, kteří budou Romům nápomocní při jednání s veřejnými institucemi v oblastech vzdělání, zaměstnání a zdravotní péče. Tito mediátoři mají být lidé s romskými kořeny, zástupci místních romských komunit nebo lidé s dobrou znalostí romské problematiky. Během 3 let fungování ve 24 zemích bylo vyškoleny přes 1.300 mediátorů.

V roce 2012 se program posunul do druhé fáze, **ROMED2**, a spolu s novou společnou iniciativou Rady Evropy a Evropské komise **ROMACT** má za cíl podpořit místní partnery v 70 obcích ve 12 zemích. Programy se navzájem doplňují – program ROMED2 se zaměřuje na komunitu a její zapojení do demokratického vládnutí prostřednictvím mediace – program ROMACT se zaměřuje na budování politických závazků na místní úrovni a podporu politické vůle při přípravě dlouhodobě udržitelných plánů a projektů začleňování Romů.

V roce 2004 bylo vytvořeno **Evropské fórum Romů a travelerů** (dále jen „ERTF“), které sídlí ve Štrasburku a jehož posláním je zastupovat Romy a příbuzné skupiny na panevropské úrovni. ERTF vzniklo v reakci na vystoupení prezidentky Finska Tarjy Halonenové za finského předsednictví Výboru ministrů Rady Evropy v roce 2001, kdy ve svém projevu poukázala na alarmující situaci Romů v Evropě a navrhla vytvoření poradního shromáždění pro Romy na evropské úrovni. Cílem ERTF je podpora účinného používání základních práv a svobod Romy a dalšími skupinami, boj proti rasismu a diskriminaci, usnadňování integrace a účast těchto skupin na veřejném životě a rozhodovacím procesu. Úkolem ERTF je předkládat stanoviska a činit návrhy rozhodovacím tělesům na evropské, mezinárodní a národní úrovni, stejně jako na úrovni regionální a lokální, s cílem ovlivnit rozhodovací procesy.

Evropský romský institut

V průběhu roku 2014 se na evropské úrovni vedla jednání o podobě a podmínkách vzniku **Evropského romského institutu** (dále jen „ERI“). ERI je navrhován jako nezávislá organizace, jejímž posláním je zvyšovat sebevědomí Romů a snižovat negativní předsudky majoritní společnosti vůči nim prostřednictvím umění, kultury, historie a médií. Myšlenka ERI vzešla z diskuzí Romských intelektuálů v posledních čtyřech desetiletích. Na základě výsledků jednání se očekává, že zakladateli ERI budou Rada Evropy, Open Society Foundations a Aliance pro ERI (Alliance for the European Roma Institute), která je v současné době vytvářena a kterou tvoří Romské organizace a jednotlivci, kteří veřejně deklarovali podporu ERI. Aliance je připravena poskytnout ERI finanční, materiální, intelektuální a kreativní aktiva. Jádrem Aliance jsou tři renomované organizace: European Roma Cultural Foundation (ERCF), Romedia Foundation a Romano ButiQ. ERI si klade za cíl být otevřená všem formálním i neformálním skupinám, organizacím a jednotlivcům, kteří

podporují cíle a základní principy ERI a jsou připraveni ke změně. Členové ERI budou mít plný přístup k informačním zdrojům ERI, sbírkám, archivům a databázím.

5.3 DEKÁDA ROMSKÉ INKLUZE 2005–2015

ČR přistoupila k mezinárodní iniciativě Dekáda romské inkluze 2005–2015 (dále jen „Dekáda“) dne 26.01.2005 usnesením vlády ČR č. 136/2005, o přistoupení k mezinárodní iniciativě Dekáda romské inkluze 2005–2015. Cílem Dekády je podpora sociálního začleňování Romů jako priority regionální a evropské politické agendy, výměna zkušeností, zapojení Romů do rozhodování a zvyšování povědomí veřejnosti o situaci Romů prostřednictvím aktivní celoplošné diskuze. Do této iniciativy je zapojeno celkem dvanáct zemí Evropy (Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, ČR, Maďarsko, Makedonie, Černá Hora, Rumunsko, Srbsko, Slovensko, Španělsko; Slovinsko, USA, Norsko a Moldavsko mají status pozorovatele). Stejně jako v předchozích letech vykonávala koordinaci dekádních aktivit kancelář Rady se zapojením členů Výboru pro Evropskou platformu pro začleňování Romů a Dekádu romské inkluze 2005–2015.

Od roku 2010 překládají účastníci se vládou výroční zprávy o pokroku v implementaci svých národních akčních plánů. Vlády jednotlivých států si vytyčily dosažitelné národní cíle v prioritních oblastech vzdělávání, zaměstnanost, zdravotnictví a bydlení a stanovily monitorovací mechanismy pro měření pokroku v těchto oblastech. O jejich naplňování poté informují sekretariát Dekády.

V roce 2014 byly předsednickými státy Černá Hora (od 01.07.2013 do 30.06.2014) a Bosna a Hercegovina (od 01.07.2014 do 30.06.2015) a proběhly dvě zasedání mezinárodního řídicího výboru Dekády romské inkluze, kterých se účastnili představitelé evropských států, mezinárodních institucí (např. Světová banka, UNDP, OBSE), zástupci Evropské komise a nevládního sektoru.

V rámci programu Dekády v roce 2014 proběhl tematický workshop na téma diskriminace Romů a anticiganismu, setkání věnované budoucnosti Dekády, tematický workshop na téma ekonomické emancipace Romů, konference zaměřená na reprodukční zdraví romských žen a násilí založené na genderu a workshop na téma inkluzivního vzdělávání bez diskriminace.

5.4 ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (dále jen „OBSE“) podporuje práva Romů a Sintů projekty zaměřenými na politickou angažovanost, vzdělání, bydlení, evidenci obyvatel, boj proti rasismu a diskriminaci a ochranu práv vysídlených osob.

Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (dále jen „ODIHR“) je jedním z hlavních regionálních orgánů v oblasti lidských práv na světě. Sídlí ve Varšavě v Polsku, ale působí v celé Evropě, na Kavkazu, ve střední Asii a Severní Americe. Byl založen v roce 1991 a jeho činnosti jsou částečně financovány dobrovolnými příspěvky. Na problematiku romské inkluze se OBSE zaměřuje ve svých misích v Bosně a Hercegovině, Černé Hoře, Srbsku a Skopje.

V rámci ODIHR působí **Kontaktní místo pro Romy a Sinty** (Contact Point for Roma and Sinti Issues – CPRSI), které se zabývá výměnou relevantních informací a kontaktů mezi účastnickými státy a napomáhá vytváření a vyhodnocování projektů týkajících se Romů a Sintů. CPRSI bylo založeno v roce 1994, v roce 2014 tak oslavilo 20 let své existence, během kterých dle slov ředitele ODIHR Michaela George Linka CPRSI učinila významný pokrok při vytváření institucionálních mechanismů na ochranu práv Romů a Sintů a na odporu jejich začlenění na všech úrovních státní správy a společnosti.

V dubnu 2014 se ve Varšavě u příležitosti Mezinárodního dne Romů uskutečnilo setkání 20 odborníků donucovacích orgánů, aby se podělili o osvědčené postupy v oblasti policejního dohledu na místní úrovni. Zaměřili se zejména na využití příručky „Police a Romové a Sinti: Osvědčené postupy v oblasti budování důvěry a porozumění“, vydané ODIHR v roce 2010.

ODIHR každoročně pořádá Human Dimension Implementation Meeting, největší konferenci na téma lidských práv a demokracie v Evropě. Na přelomu září a října 2014 se ve Varšavě sešli zástupci 57 účastnických států OBSE, partnerů pro spolupráci, občanské společnosti, mezinárodních organizací a struktur OBSE, aby zhodnotili plnění závazků v této oblasti, sdíleli osvědčené postupy a vydali doporučení pro další zlepšení. Tématu Romů se věnovalo pracovní zasedání č. „12 Tolerance a nediskriminace II, včetně prevence a reakce na trestné činy z nenávisi, agresivní nacionalismus a šovinismus a problémy Romů a Sintů včetně provádění akčního plánu OBSE na zlepšení situace Romů a Sintů“.

5.5 DALŠÍ MEZINÁRODNÍ AKTIVITY V ROCE 2014

Koalice pro evropskou romskou politiku

Koalice pro evropskou romskou politiku (dále jen „ERPC“) vznikla v roce 2008 v Bruselu. Jedná se o koalici 8 národních a mezinárodních nevládních organizací, která usiluje o přijetí jednotné evropské politiky proti diskriminaci Romů. Členy ERPC jsou Amnesty International (AI), Evropská síť proti rasismu (ENAR), European Roma Grassroots Organisation (ERGO), European Roma Information Office (ERIO), Evropské centrum pro práva Romů (ECRE), Minority Rights Group International (MRGI); Open Society Institute (OSI) a Soros International Foundation (SF).

Evropská aliance měst a regionů pro začleňování Romů

Evropská aliance měst a regionů pro začleňování Romů (European Alliance of Cities and Regions for Roma Inclusion) byla založena v roce 2013 Kongresem místních a regionálních samospráv Rady Evropy za podpory zvláštního zástupce generálního tajemníka pro romskou problematiku. V Alianci je zastoupeno více než 120 měst a regionů. Cílem Aliance je podporovat výměnu zkušeností znalostí a osvědčených postupů při začleňování Romů a umožnit, aby zúčastněná města a regiony hovořily jedním hlasem v otázkách souvisejících se začleňováním Romů. Aliance organizuje pro zúčastněná města a regiony semináře s cílem usnadnit výměnu zkušeností, znalostí a osvědčených postupů, podporuje romskou kulturu a povědomí o romské genocidě a Mezinárodním dni obětí romského holocaustu, je organizátorem kampaně Dosta! zaměřené na boj proti anticikánským postojům.

Eurocities

Eurocities je síť hlavních evropských měst založená v roce 1986, která sdružuje přes 130 evropských a 40 partnerských měst v 35 zemích. V rámci šesti tematických oblastí pořádá pracovní skupiny, projekty, aktivity a akce a umožňuje svým členům sdílet informace a vyměňovat si nápady. Eurocities ovlivňuje a pracuje s evropskými institucemi, aby adresovaly běžné problémy, které ovlivňují každodenní životy Evropanů.

Romské problematice se Eurocities věnují v oblasti sociálních otázek, kde funguje **Pracovní skupina pro začlenění Romů** (Roma inclusion task force). V roce 2014 se v Budapešti uskutečnilo setkání této pracovní skupiny se zástupci Evropské komise a s vybranými odborníky, kde diskutovali téma emancipace Romů. Také navštívili čtvrť Magdolona, kde běží třetí fáze úspěšného projektu, kde do obnovy čtvrti jsou zapojeni její obyvatelé.

TernYpe

TernYpe je mezinárodní romská mládežnická síť založená v roce 2010, která sdružuje různé romské mládežnické organizace z Albánie, Bulharska, Německa, Maďarska, Itálie, Makedonie, Slovenska, Španělska a Polska. Umožňuje mladými lidem stát se aktivními občany a pomáhá budovat vzájemnou důvěru mezi romskou a neromskou mládeží. Jejimi základními principy jsou emancipace, mobilizace, sebeorganizace a účast.

FERYP (Forum of European Roma Young People)

FERYP byl založen v roce 2003 z iniciativy činností v rámci různých vzdělávacích kurzů a seminářů pořádaných pro romskou mládež Radou Evropy již od roku 1995. Jeho cílem je posílit romskou mládež podporou budování jejich osobních a organizačních schopností, podporou romské identity, obhajováním zvyšování účasti romské mládeže na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni, bojem proti diskriminaci a anticiganismu a řešení otázek spojených s rozmanitostí v rámci romských komunit. V roce 2014 se FERYP věnoval zejména otázce genderové rovnosti a emancipaci romských žen a v červnu na toto téma uspořádal pracovní zasedání.

ZÁVĚR A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ ZA ROK 2014

Romové jsou nejpočetnější národnostní menšinou žijící v ČR. Podle kvalifikovaných odhadů žilo v ČR v roce 2014 okolo 242.000 Romů, z nichž zhruba polovinu tvořili Romové integrovaní do společnosti a druhou polovinu tvořili Romové, kteří žijí v nepříznivé situaci, jež označujeme jako sociální vyloučení.

V ČR bylo v roce 2014 identifikováno 606 sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žilo až 115 000 obyvatel, z nichž Romové tvořili převážnou většinu. Sociálně vyloučení Romové v důsledku nízkých příjmů a vysokého zadlužení velmi často migrují za dostupnějším bydlením. Některé romské rodiny změnily bydliště v roce 2014 až 4 krát. Migračním trendem je vytěsňování chudých Romů do periferních oblastí krajů, do malých vysídlených obcí, kde je však velmi řídká síť sociálních služeb a málo pracovních příležitostí, což problém sociálního vyloučení ještě více prohlubuje. Značným problémem do budoucna je reprodukce chudoby.

Diskriminace a nerovné zacházení ze strany podstatné části většinové společnosti je jednou z hlavních příčin neúspěchu Romů ve všech klíčových oblastech života, a proto je ústředním průřezovým tématem této Zprávy. Zpráva však rovněž poukazuje na činnost té části české společnosti, která vyvíjí úsilí, aby se situace Romů v ČR zlepšovala.

V lednu 2014 se ujala funkce vláda Bohuslava Sobotky, která ve svém programovém prohlášení jako jednu ze svých priorit deklarovala inkluzivní vzdělávání; boj proti sociálnímu vyloučení, proti zadlužování a obchodu s chudobou v předražených ubytovnách; řešení politiky zaměstnanosti, sociálního bydlení, sociální pomoci a terénní práce. V květnu roku 2014 vláda jmenovala 18 občanských členy Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Tento stálý poradní a iniciační orgán vlády se ještě tentýž měsíc sešel ke svému prvnímu jednání v novém složení. Nejdůležitějším tématem v roce 2014 byla pro Radu příprava Strategie romské integrace do roku 2020. Na druhém zasedání Rada schválila podnět ke zrušení RVP ZV LMP a projednala novelu školského zákona a memorandum o spolupráci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a České školní inspekce, které bylo slavnostně podepsáno na zasedání Rady. Kancelář Rady vedle toho, že administrativně a organizačně zabezpečuje činnost Rady, je národním kontaktním místem pro integraci Romů a klíčovým aktérem vykonávajícím v rámci institucionálního nastavení státní správy ČR politiku romské integrace. Z hlediska národnostního, především v oblasti kultury a jazyka, přispívala ke zlepšení postavení Romů i Rada vlády pro národnostní menšiny, v níž má romská menšina dva zástupce stejně jako německá, polská a slovenská, přičemž ostatní národnostní menšiny mají po jednom zástupci.

Na úrovni všech 13 krajů a území hlavního města Prahy působili v roce 2014 koordinátoři pro záležitosti romské menšiny. Ti prosazují a koordinují implementaci a realizaci politiky romské integrace na úrovni kraje. Zabývají se metodickou podporou, konzultační činností a koordinací romských poradců, pracovníků veřejných institucí a NNO, které se podílejí na zlepšování situace Romů. Pořádají pro ně konference, semináře a společné aktivity. Do budoucna by se práce koordinátorů měla více zaměřit na boj s předsudky a především na emancipaci a zmocňování Romů na úrovni kraje a prostřednictvím romských poradců na úrovni obcí. Ve většině krajů se koordinátorům podařilo v roce 2014 nastavit účinnou komunikaci a spolupráci s důležitými aktéry majícími vztah k romské integraci a především si získat důvěru samotných Romů. Nicméně problematická situace nastala v roce 2014 v Plzeňském kraji, kde nefungovala dobře komunikace koordinátora s romskými poradci, a ani se samotnými Romy. Do značné míry to bylo způsobeno kumulací funkce koordinátora pro záležitosti romské menšiny s jinou agendou. Do budoucna je proto nezbytné usilovat o to, aby funkce koordinátora byla vykonávána na plný úvazek.

Na úrovni ORP napomáhalo integraci Romů 178 pracovníků vykonávajících funkci romských poradců, kteří navazují svou činností na působení krajských koordinátorů pro romské záležitosti a prosazují v rámci přenesené působnosti politiku romské integrace ve spádové oblasti. Tato funkce byla zřízena ve 154 ORP, v 51 ORP nebyla zřízena vůbec. Ve srovnání s rokem 2013, kdy funkce byla zřízena ve 141 ORP, došlo v roce 2014 k navýšení o 13 ORP. Nicméně je žádoucí, aby tato agenda byla vykonávána v každé ORP, kde žijí Romové. Velkým problémem je, že tato funkce byla vykonávána pouze 7 pracovníky na plný úvazek, jelikož naprostá většina pracovníků vykonává agendu romského poradce v rámci kumulované funkce, jejíž úvazek je zpravidla velmi nízký. Nejčastěji pracovníci tuto agendu vykonávali na úvazek nižší než poloviční, velmi často se objevovaly úvazky 0,1; 0,05 a v jednom případě dokonce 0,01. Je pak legitimní otázkou, na kolik je tato funkce pouze symbolickou a kolik reálné práce v oblasti romské integrace může pracovník, který má v působnosti celou spádovou oblast ORP, vykonat během několika málo hodin měsíčně. Do budoucna je zapotřebí tuto funkci lépe legislativně ukotvit, zejména ve vztahu k náplni práce, a zajistit její financování.

Lokální konzultanti ASZ během roku 2014 působili celkem ve 34 lokalitách, kde bylo zřízeno lokální partnerství. Od roku 2015 budou nově vybrané lokality spolupracovat s ASZ podle Metodiky koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám, která byla v průběhu roku 2014 připravována Odborem pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR. Koordinovaný přístup umožní obcím čerpat finanční prostředky souběžně ze tří operačních programů.

V roce 2014 byli Romové zastoupeni ve výborech, popřípadě komisích pro národnostní menšiny, které byly zřízeny v 8 krajích a hl. m. Praze. Ve většině výborů pro národnostní menšiny, které byly zřízeny celkem v 50 obcích, měli Romové své zastoupení. Vedle toho v 8 obcích byly zřízeny komise pro národnostní menšiny.

Jedním z nejdůležitějších témat v oblasti romské integrace v roce 2014 byla příprava Strategie romské integrace do roku 2020, která byla schválena vládou dne 23.02.2015. Vedle Kanceláře Rady, která byla zpracovatelem SRI, se na přípravě SRI podíleli experti v rámci tematických pracovních skupin, především ale byli zapojeni samotní Romové. V květnu roku 2014 byl návrh SRI zveřejněn na webových stránkách k připomínkám široké veřejnosti, které pak byly do SRI zapracovány. Přijetí SRI znamená významný posun v oblasti integrace romské menšiny v ČR, přesto, aby byla plně naplněna v praxi, je nezbytné, aby na ni navázaly strategické dokumenty na úrovni krajů.

Vláda ČR každoročně vyčleňuje ze státního rozpočtu finanční prostředky na podporu romské integrace. V roce 2014 bylo ze státního rozpočtu ve prospěch výlučně Romů vydáno 65.809.145 Kč. Takto vynaložené prostředky byly v roce 2014 vyšší o 2.739.414 Kč než v předchozím roce, avšak o 89.574.133 Kč nižší než v roce 2009. V dlouhodobém horizontu dochází k poklesu prostředků cílených na integraci Romů ze státního rozpočtu. Vedle toho bylo ze státního rozpočtu podpořeno množství projektů v oblastech kultury, vzdělávání, bydlení, zaměstnávání a sociálního začleňování, které sice vedly ke zlepšení postavení Romů, ale nebyly výlučně zaměřené na Romy, a tudíž nelze stanovit výši jejich podpory. Projekty směřující ke zlepšení postavení Romů (buď výlučně, nebo jako jedné z cílových skupin) byly podpořeny z rozpočtů krajů a obcí. Největší objem finančních prostředků však plynul z ESI fondů, zejména z OP VK, OP LZZ a IOP. Jejich výši včetně spoluúčasti veřejného rozpočtu je velmi problematické stanovit, a nebylo to ambicí této Zprávy.

Romská kultura a jazyk dodnes nejsou plně přijímány většinovou společností jako plnohodnotná součást kulturního dědictví ČR. Klíčovou roli při nápravě tohoto stavu sehrává Muzeum romské kultury se sídlem v Brně. Výuka romského jazyka probíhala v roce 2014 na 4 vysokých školách a 1 střední škole. Významnou součástí romské historie je romský holokaust. Pietní akce připomínající holocaust Romů nemají význam pouze pro samotné Romy, nýbrž i pro většinovou českou společnost, neboť tzv. cikánské tábory v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu byly zřízeny a spravovány nikoliv Němci, ale Čechy. Nevyslyšené

zůstávají po dlouhá léta opakující se apely o naléhavosti přemístění velkovýkrmny vepřů, která stojí na místě bývalého cikánského tábora v Letech a v blízkosti současného památníku.

Přetrvává nízká účast romských dětí na předškolním vzdělávání. Pokud se romské děti účastní předškolního vzdělávání, zůstávají jeho preferovanější formou přípravné třídy základních škol před docházkou do běžných mateřských škol. Některé NNO v roce 2014 aktivně přesvědčovaly rodiče romských dětí o výhodách běžných mateřských škol a pomáhaly jim se zápisem a další přípravou. Přes úsilí o změny ani po 7 letech nedošlo k naplnění rozsudku D. H. a ostatní proti ČR. Podíl romských žáků mezi žáky vzdělávanými podle RVP ZV LMP činil v roce 2014 32,4 %, což je 14krát vyšší zastoupení, než odpovídá populačnímu zastoupení Romů v české společnosti. Česká vláda v letech 2014 a 2015 schválila klíčové koncepční dokumenty inkluzivního vzdělávání, které mj. předpokládají zrušení RVP ZV LMP, a především novelu školského zákona, která přináší zásadní změny inkluzivního vzdělávání v ČR s účinností od 01.09.2016. Dne 23.10.2014 bylo podepsáno memorandum o spolupráci ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a České školní inspekce, které mj. zavádí institut přizvaných osob, prostřednictvím něhož jsou Romové zmocňováni k tomu, aby se podíleli na inspekční činnosti.

MŠMT podporuje specificky vzdělávání romských žáků a studentů z dotačních programů *Podpora integrace romské komunity a Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol*. Romští studenti vysokých škol mohou žádat o podporu ze *Stipendijního programu Romského vzdělávacího fondu*. Inkluzivní vzdělávání na školách je financováno z dotačních programů MŠMT *Podpora škol, které realizují inkluzivní vzdělávání dětí a žáků se znevýhodněním a Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním*. V roce 2014 na školách působilo 547 asistentů pedagogů, bylo podpořeno 1 048 znevýhodněných romských středoškolských studentů a 42 studentů vysokých škol.

Tvorbu a efektivní realizaci politik směřujících ke zlepšení postavení Romů na trhu práce výrazně komplikuje absence dat a odhadů o podílu Romů mezi nezaměstnanými osobami, která ÚP ČR od roku 2013 neprovádí. V roce 2014 bylo bez zaměstnání 80–85 % obyvatel sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žijí převážně Romové. Mnozí Romové rezignovali na účast na oficiálním trhu práce. Příjem si někteří z nich obstarávají nelegální prací, popřípadě jinými alternativními zdroji obživy. Demotivujícími vlivy vedoucí k pasivitě či dokonce k rezignaci na trhu práce jsou především nízké příjmy ze zaměstnání v kombinaci s vysokým zadlužením romských rodin. Z důvodů nízkého vzdělání a kvalifikace, diskriminace a předsudků ze strany zaměstnavatelů a vysoké míře nezaměstnanosti jsou mnozí Romové v některých regionech odsouzeni k neúspěchu na trhu práce. Vedle ÚP ČR, který realizuje aktivní politiku zaměstnanosti, sehrávají nenahraditelnou roli projekty komunitní a terénní práce a sociálního zaměstnávání.

Situace Romů v oblasti bydlení se v průběhu roku 2014 nezlepšila. Romové, kteří kvůli nízkým příjmům a zadlužení přišli o nájemní bydlení, mají jen malou šanci uspět na trhu s byty, a to zejména kvůli diskriminaci a jejich ekonomické situaci. Situační testování Poradny pro občanství, občanská a lidská práva prokázalo, že již jen typicky romské příjmení stačí k tomu, aby byl zájemce o prohlídku bytu odmítnut. Romské rodiny se při ztrátě bydlení nejčastěji uchylují dočasně k příbuzným a následně vyhledávají ubytovny, které v ČR nahrazují chybějící segment sociálního bydlení. V roce 2014 bylo v ČR 707 ubytoven, ve kterých bydlelo celkem 27 000 sociálně vyloučených osob. V jiných formách substandardního bydlení žilo dalších 20 500 osob. Nízká úroveň bydlení a častá migrace za dostupnějším bydlením má negativní dopad na docházku dětí do školy a jejich rodičů do zaměstnání. Negativně dopadá na školní docházku a zdravotní péči dětí, ale i na možnosti rodičů získat zaměstnání.

Významný počet dětí, z nichž podstatnou část tvoří romské děti, vyrůstá v ústavní péči, kde dochází k přetrhání rodinných vazeb a kde není dostatečný prostor na rozvoj romské identity u romských dětí. Velkým problémem je také osvojování téměř výhradně romských

dětí do zahraničí, a to s odůvodněním, že se pro ně v ČR z důvodu jejich etnicity nedaří nalézt náhradní rodinu.

Zdravotní stav Romů je ve srovnání s většinovou populací horší, což je způsobeno především u sociálně vyloučených Romů nižšími příjmy, nižším vzděláním a povědomím o zdravém životním stylu. Projekt Koncepce podpory zdraví a prevence nemocí v romské populaci ukázal, že Romové málo sportují a jsou častými uživateli návykových látek. Romové mají specificky zdrženlivý vztah k veřejným zdravotnickým službám. V rámci zdravotnictví ale i sociálního systému se setkávají s necitlivým jednáním a diskriminací. Nejčastějšími projevy diskriminace bylo odmítnutí registrovat klienty jako pacienty s odůvodněním naplněné kapacity, spojené s neochotou či zamítnutím vydat potvrzení o tomto odmítnutí. Obdobné jednání se objevovalo i v rámci sociálního systému, které se projevovalo poskytováním zavádějících informací, případně bezprostředním odmítnutím vydat formulář, a to dokonce formulář žádosti o dávky pro osoby se zdravotním postižením, přijmout žádost bez podrobného prozkoumání nároku apod. I v roce 2014 byly nadále evidovány manipulativní náборы zdravotních pojišťoven, i když ne v takové míře jako v minulých letech. V praxi se velmi osvědčili zdravotně sociální pomocníci, jichž v roce 2014 na území ČR působilo celkem 9. Jejich zřizování však komplikuje systémové neukotvení této pozice, jež se nachází na pomezí zdravotnictví a sociálních služeb.

Oproti předchozím letům byla v roce 2014 bezpečnostní situace ve vztahu k Romům klidnější. Největší protiromské demonstrace se konaly v Děčíně, Duchcově, Plzni a v Budišově nad Budišovkou. Ve srovnání s protiromskými demonstracemi z předchozích let byly tyto demonstrace menší a probíhaly relativně pokojně. V roce 2014 bylo evidováno 53 trestných činů motivovaných nenávistí vůči Romům. Prevenci kriminality zajišťovali na úrovni krajů styční důstojníci pro menšiny, kteří spolupracovali s koordinátory pro romské záležitosti. V 53 obcích působilo 170 asistentů prevence kriminality, jejichž dopad na bezpečnostní situaci v sociálně vyloučených lokalitách je hodnocen velmi pozitivně. Ve 12 obcích působilo 26 domovníků – preventistů, kteří úspěšně zvyšovali bezpečí na sídlištích. V roce 2014 bylo také aktivních 19 asistentů pro jednání s policií a dalšími úřady.

Lze shrnout, že v roce 2014 tak převážně pokračovaly trendy ve vývoji romské integrace z předchozích let a nedošlo k celkovému pozitivnímu obratu. V dílčích aspektech každodenního života romské menšiny však nastaly dílčí pozitivní posuny, například v oblasti bezpečnosti. Na úrovni tvorby politik došlo v roce 2014 k přijetí zásadních koncepčních dokumentů, především Strategie romské integrace. Zajištění jejího naplňování bude zásadní výzvou pro další roky.

SEZNAM PODKLADŮ

Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR. GAC spol. s r. o., 2015.

Doživotní trest: romské děti v ústavní péči v České republice. Evropské centrum pro práva Romů, 2011.

Fundamental Rights: Challenges and Achievements in 2014. FRA, 2015.

Chce to více snahy: etnická diskriminace romských dětí v českých školách. Amnesty International, 2015.

Implementation of the National Roma Integration Strategy and Other National Commitments in the Field of Health: Czech Republic, a multi-stakeholder perspective report on 2015 - 2014 developments. IOM, 2015.

Informace podaná Kanceláří veřejného ochránce práv k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2014 poskytnutá elektronicky dne 03.02.2015.

Informace podaná ministrem kultury k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 25.02.2015.

Informace podaná ministryní pro místní rozvoj k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 27.02.2015.

Informace podaná státním tajemníkem Ministerstva obrany k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 03.03.2015.

Informace podaná ministrem průmyslu a obchodu k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 25.02.2015.

Informace podaná ministryní práce a sociálních věcí k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 03.03.2015.

Informace podaná I. náměstkem ministryně spravedlnosti k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 03.03.2015.

Informace podaná ministrem školství, mládeže na tělovýchovy k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 06.03.2015.

Informace podaná ministrem vnitra k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 27.02.2015.

Informace podaná ministrem zahraničních věcí k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 27.02.2015.

Informace podaná ministrem zdravotnictví k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 25.02.2015.

Informace podaná ministrem zemědělství k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 27.02.2015.

Informace podaná ředitelkou Muzea romské kultury k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 19.02.2015.

Informace podaná ředitelkou Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Praze k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 24.02.2015.

Informace podaná Národním ústavem pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2014 poskytnutá dopisem ze dne 17.03.2015.

Informace podaná ředitelem Památníku Lidice k vypracování Zprávy o stavu romské menšiny v ČR za rok 2014 poskytnutá elektronicky dne 04.02.2015.

Informace podaná ředitelem Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR o počtu romských dětí umístěných v kojeneckých ústavech a dětských domovech poskytnutá elektronicky ze dne 29.07.2015.

Výroční zpráva 2014. Drom, romské středisko, 2015.

Výroční zpráva o činnosti Agentury pro sociální začleňování v roce 2014. ÚV ČR, 2015.

Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro národnostní menšiny v roce 2014. ÚV ČR, 2015.

Výroční zpráva o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny za rok 2014. ÚV ČR, 2015.

Výzkum o postavení romských žen v České republice. Slovo 21, z.s., 2014.

Výzkumná zpráva I: Násilí z nenávisti a mládež – zdroje informací, stereotypy, mýty a (ne)snášenlivost. Median, 2014.

Výzkumná zpráva II: Násilí z nenávisti a snášenlivost na internetu. Median, 2014.

Tisková zpráva: Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben 2014. CVVM, 2014.

Tematická zpráva: Problematika péče poskytované v PPP a SPC žákům s LMP a problematika asistentů pedagoga. ČŠI, 2015.

Tematická zpráva: Žáci vzdělávání podle RVP ZV – přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP. ČŠI, 2015.

Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014. MV, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v hl. městě Praze za rok 2014. Hl. město Praha, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Jihočeském kraji za rok 2014. Jihočeský kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Jihomoravském kraji za rok 2014. Jihomoravský kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Karlovarském kraji za rok 2014. Karlovarský kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Královéhradeckém kraji za rok 2014. Královéhradecký kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Libereckém kraji za rok 2014. Liberecký kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Moravskoslezském kraji za rok 2014. Moravskoslezský kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Olomouckém kraji za rok 2014. Olomoucký kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Pardubickém kraji za rok 2014. Pardubický kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Plzeňském kraji za rok 2014. Plzeňský kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny ve Středočeském kraji za rok 2014. Středočeský kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v Ústeckém kraji za rok 2014. Ústecký kraj, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny v kraji Vysočina za rok 2014. Kraj Vysočina, 2015.

Zpráva o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2014. Zlínský kraj, 2015.

PŘÍLOHA Č. 1 – PŘEHLED STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ PŘÍSPÍVAJÍCÍCH K INTEGRACI ROMŮ V KLÍČOVÝCH OBLASTECH NA NÁRODNÍ ÚROVNI

Kultura a jazyk

Základním rámcovým dokumentem v oblasti kultury a jazyka je **Státní kulturní politika na léta 2009 až 2014**, která byla schválena usnesením vlády ze dne 19. listopadu 2008 č. 1452. Vláda svým usnesením ze dne 9. ledna 2013 č. 7 vzala na vědomí aktualizaci Státní kulturní politiky na léta 2013 a 2014 s výhledem na léta 2015 až 2020. Usnesením ze dne 15. dubna 2015 č. 266 vláda vzala na vědomí priority, záměry a opatření Státní kulturní politiky na léta 2015-2020 (s výhledem do roku 2025). Dokument je zaměřen převážně na podporu kultury českého národa a Romové jsou v dokumentu zmíněni velmi okrajově v souvislosti s existujícími dotačními tituly a s deklarováním vágního cíle rozvíjení kultury národnostních menšin. Hlavními východiska pro podporu romské kultury a jazyka tak vychází z naplňování mezinárodních závazků, ke kterým se ČR přihlásila přistoupením k **Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin** vyhlášené pod č. 96/1998 Sb. a **Evropské chartě regionálních a menšinových jazyků** vyhlášené pod č. 15/2007 Sb. m.s.

Vzdělávání

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 je základní rámcový dokument v oblasti školství, který byl schválen usnesením vlády ze dne 9. července 2014 č. 538, čímž definitivně pozbyl platnosti Národní program rozvoje vzdělávací soustavy (Bílá kniha) z roku 2001. Tento rámcový dokument určuje směřování vzdělávací politiky v ČR do roku 2020 prostřednictvím tří průřezových priorit: 1) snižovat nerovnosti ve vzdělávání, 2) snižovat nerovnosti ve vzdělávání, 3) odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém. Cílem průřezové priority 1 je dosáhnout v následujících letech výrazného snížení nerovností ve vzdělávání, přičemž se dokument nezaměřuje pouze na formální rovnost v přístupu ke vzdělávání, ale na schopnost vzdělávacího systému vytvářet podmínky a uplatňovat účinné postupy pro efektivní prevenci a kompenzaci zdravotních, sociálních, kulturních a jiných osobnostních znevýhodnění tak, aby nerovnosti v dosahovaných výsledcích byly co nejméně předurčovány faktory, které nemůže jedinec ovlivnit, a aby všichni žáci a studenti dosáhli alespoň základní společné úrovně znalostí a dovedností. Základním předpokladem je, aby kvalitní výuka byla dostupná pro každé dítě či mladého člověka v každé škole. Specifickou pozornost přitom bude třeba zaměřit na rozšíření vzdělávacích příležitostí pro některé cílové skupiny a kompenzovat znevýhodnění dětí, žáků a studentů daná zejména jejich socioekonomickým a kulturním zázemím. Jelikož tento dokument má povahu deklarace vizí, priorit a principů na velmi obecné úrovni vyžaduje, aby na něj navázaly dílčí implementační dokumenty.

Jedním ze 4 základních implementačních dokumentů, který se nejvíce dotýká tématu integrace romské menšiny je **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR** na období 2015–2020, který byl schválen vládou usnesením ze dne 15. dubna 2015 č. 277. Navazuje na předchozí dokument na období 2011–2015, který byl schválen usnesením vlády ze dne 16. listopadu 2011 č. 836. Dokument uvádí základní směry a cíle dalšího vývoje, stanoví opatření na úrovni státu na dobu nejméně 4 let s cílem sjednotit vzdělávací politiku krajů a států – z něj pak vychází Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji (více v kapitole 2.4.6). Dokument na období 2011–2015 je rozdělený na dvě části: A) Hlavní reformní kroky; B) Další opatření vedoucí ke zkvalitnění vzdělávání a výchovy. Romové jako cílová skupina v dokumentu nejsou explicitně zmíněni, ale implicitně se integrace romské menšiny týká v části B) kapitoly 1. Rovné příležitosti ve vzdělávání a 2. Systém poradenství ve školství. Dokument na období 2015-2020 již obsahuje jedno konkrétní opatření směřující explicitně k Romským žákům, a to opatření B.2.2: Zvyšování kvality pedagogické práce na 1. stupni zejména s ohledem na zlepšování výsledků žáků s potřebou podpůrných

opatření se zvláštním zřetelem na podporu romských žáků. Pro integraci romské menšiny je relevantní zejména ve 2. části dokumentu kapitola G Rovné příležitosti ve vzdělávání, poradenství, vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Připravovaným implementačním dokumentem Strategie vzdělávací politiky do roku 2020, který je hierarchicky podřazen pod Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR, je **Akční plán inkluzivního vzdělávání 2016–2018**. Dokument obsahuje konkrétní časově plánovaná opatření směřujícím ke snižování nerovností ve vzdělávání, zejména aktivity na podporu inkluzivního vzdělávání a řešení předčasných odchodů ze vzdělávání u ohrožených skupin. Dokument je rozdělen na 3 části, přičemž hned v první části nazvané *Prioritní úkoly MŠMT v roce 2015* se v návaznosti na mezinárodní závazky ČR a formální upozornění zaslané ČR Evropskou komisí v souvislosti s diskriminací romských dětí věnuje převážně inkluzi romských dětí. Dokument předpokládá zrušení rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV LMP), vypracování prováděcí předpis k § 16 novely školského zákona a zavedení diagnostických nástrojů a systému diagnostiky a evidence speciálních vzdělávacích potřeb pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, které slouží k identifikaci podpůrných opatření, které žák potřebuje, a dále metodické dokumenty pro práci s těmito nástroji. Do roku 2018 dokument předpokládá vytvoření a sledování indikátorů vycházejících z metodiky hodnocení a monitoringu Strategie romské integrace do roku 2020. Dokument vychází z **Akčního plánu opatření ke vzdělávání romských dětí, žáků, studentů na období 2015–2017**, který 01.12.2014 vzala vláda na vědomí. Tento specificky zaměřený dokument shrnuje opatření na podporu inkluzivního vzdělávání s ohledem na dopady na romské děti, žáky a studenty.

Významným legislativním krokem k inkluzi romských dětí do hlavního vzdělávacího proudu je **novela školského zákona**, čili zákon ze dne 19. března 2015 č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Novela byla schválena vládou už 27.08.2014, ale po dlouhém legislativním procesu v parlamentu vstoupila v platnost až 17.04.2015 poté co ji podepsal prezident republiky. Novela je účinná od 01.05.2015, některá její ustanovení od 01.09.2015 a některá včetně § 16 od 01.09.2016. Jedná se o komplexní novelizace školského systému v mnoha oblastech, přičemž ke zvyšování vzdělanostních šancí romských dětí nejvíce přispívá ukotvení principu individuální podpory každého žáka s potřebou podpůrných opatření poskytovaných školami a školskými zařízeními a zpřístupnění přípravných tříd ZŠ všem dětem, nejen dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí (alternativní způsob předškolní přípravy určený především pro děti s odkladem povinné školní docházky kvůli jejich nedostatečné zralosti pro nástup k povinné školní docházce).

§ 16 je kodifikována podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Podpůrná opatření jsou dle odst. 1 definována jako nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením. Dle odst. 2 Podpůrná opatření spočívají v:

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení;
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky;
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání;
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob¹, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů;
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy;
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu;

- g) využití asistenta pedagoga;
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů;
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.

Podle odst. 3 se podpůrná opatření člení do 5 stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Dle nové kategorizace tak žáci již nejsou děleni v závislosti na druhu diagnózy (v rámci které mohou být velké rozdíly v míře potřebnosti podpory). Podpůrná opatření různých druhů nebo stupňů lze kombinovat. Začlenění podpůrných opatření do jednotlivých stupňů stanoví prováděcí právní předpis. Odst. 4 stanovuje, že podpůrná opatření 1. stupně uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení – podpůrná opatření 2. - 5. stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení. Odst. 5 stanovuje, že podmínkou poskytování podpůrného opatření 2. - 5. stupně je vždy předchozí písemný informovaný souhlas zletilého žáka, nebo jeho zákonného zástupce. Odst. 9 umožňuje zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny, do kterých mohou být zařazeni žáci se závažným postižením nebo poruchami, příp. souběžným postižením více vadami nebo autismem, a to pouze předpokladu splnění 4 podmínek: 1) školské poradenské zařízení shledá, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb žáka nebo k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpůrných opatření by samotná podpůrná opatření nepostačovala k naplňování jeho vzdělávacích možností a k uplatnění jeho práva na vzdělávání; 2) písemná žádost žáka, nebo jeho zákonného zástupce; 3) doporučení školského poradenského zařízení; 4) soulad tohoto postupu se zájmem žáka. Dle odst. 10 mohou být tyto třídy, oddělení nebo studijní skupiny zřízeny pouze se souhlasem ministerstva, resp. krajského úřadu.

Aby mohla být podpůrná opatření, na které touto novelizací vznikl zákonný nárok, realizována v praxi, musí být k § 16 schválen prováděcí předpis (vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytování poradenských služeb), tak, aby nabyl účinnosti nejpozději k 01.09.2016 spolu s účinností § 16. Dalším důležitým předpokladem realizace je zajištění dostatku finančních prostředků v regionálním školství pro zajištění podpůrných opatření ve školách.

Podle § 47 odst. 1 mohou být při základních školách přípravné třídy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Před novelizací školského zákona mohly být do přípravných tříd přijaty pouze děti ze sociálně slabých rodin, což mohlo vytvářet prostředí pro segregaci romských dětí v předškolním vzdělávání.

V návaznosti na rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva Rady Evropy ze dne 13. listopadu 2007 ve věci **D. H. a ostatní proti ČR** ze 13 bylo postupně přijato několik akčních plánů, které měly vést k nápravě situace. Dne 18.04.2000 podala slečna D. H. společně s dalšími 17 romskými občany stížnost (č. 57325/00) k Soudu směřující proti ČR. Stěžovatelé zejména tvrdili, že byli vystaveni diskriminaci při výkonu svého práva na vzdělání z důvodu rasy a etnického původu. Stěžovatelé byli v letech 1996 až 1999 přímo zařazeni nebo po určité době strávené na základních školách přeřazeni do zvláštních škol v Ostravě. Stěžovatelé zdůraznili, že sice byli do zvláštní školy zařazeni v souladu se zavedeným způsobem uplatňování příslušných právních norem, ten však podle nich ve svém důsledku fakticky vede k rasové segregaci a diskriminaci, jelikož pro příslušníky různých rasových skupin existují dvě samostatné soustavy škol – zvláštní školy pro Romy a „běžné“ základní školy pro většinové obyvatelstvo. Dne 07.02.2006 senát, který byl ustanoven k projednání tohoto případu, vynesl rozsudek, ve kterém rozhodl poměrem 6:1, že nedošlo k porušení zákazu diskriminace podle čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv ani k odepření práva na vzdělání podle čl. 2 Protokolu č. 1. Stěžovatelé s rozsudkem nesouhlasili a požádali o postoupení případu velkému senátu. Jejich žádosti bylo dne 03.07.2006 vyhověno a byl zřízen

velký senát, který dne 13.11.2007 rozhodl v poměru 13:4, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1. Velký senát došel k závěru, že došlo k nepřímé diskriminaci, protože neutrálně koncipované opatření mělo nepřiměřený dopad na romské žáky. Současně nebylo možné, tento postup obhájit povinností využití odbornými pracovníky vedené diagnostiky nebo existencí souhlasu rodičů s jejich umístěním do dané školy. Postup při umísťování dětí do zvláštních škol nedisponoval dostatečnými zárukami, že romské děti mají stejné právo na vzdělání jako děti patřící k většinové populaci. Rozsudek je pro ČR závazný a ČR je povinna tento rozsudek vykonat, což především znamená, že romské děti nesmějí být nadále v neúměrných počtech a nedůvodně vyčleňovány mimo hlavní vzdělávací proud.

V návaznosti na tento rozsudek vláda svým usnesením ze dne 15. března 2010 č. 206 schválila **Národní akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2010–2013**, jehož cílem bylo zvýšit míru inkluzivního pojetí vzdělávání v českém vzdělávacím systému. Konečným cílem bylo pak působit preventivně proti sociální exkluzi jednotlivců i celých sociálních skupin a přispět k úspěšné integraci jedinců s postižením, či znevýhodněním do společenských, politických a ekonomických aktivit občanské společnosti. V reakci na kritiku ze strany Výboru ministrů Rady Evropy ohledně pomalého výkonu rozsudku došlo v roce 2012 k revizi tohoto dokumentu. V rámci revize byl připraven **Akční plán pro výkon rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v případě D. H. a ostatní proti ČR „Rovné příležitosti“**, který nahradil původní Národní akční plán inkluzivního vzdělávání. Dokument byl předložen Výboru ministrů dne 16.11.2012 a byl revidovaný 18.06.2013, 17.10.2013, 25.04.2014 a naposled 10.02.2015. Dokument vznikl zejména z důvodu identifikace deficitu výkonu rozsudku ze strany ČR. Způsob jeho naplnění spočívá zejména v předložení návrhů změn zákonných, podzákonných norem a přijetí dalších opatření na národní úrovni. ČR dle plánu zavedla a dále zavádí opatření, která efektivním způsobem zabrání jakýmkoliv cestám možné segregace a umožní přísnější kontrolu a metodické vedení ve všech stupních poradenského, rozhodovacího a výkonného procesu. Akční plán obsahuje opatření v 7 oblastech: a) legislativní podpora vzdělávání romských žáků (jedná se především o novelizaci vyhlášky č. 73/2005 Sb.); b) zefektivnění činnosti školských poradenských zařízení a pracovišť; c) supervizní mechanismy v oblasti diagnostiky a poradenských zařízení; d) předškolní vzdělávání a přípravné třídy; e) postavení a další postup s přílohou RVP ZV LMP; f) monitoring, evidence a statistiky v oblasti vzdělávání romských žáků; g) konzultace se zainteresovanými subjekty. Zjednodušeně řečeno naplňováním Akčního plánu je realizace novely školského zákona včetně prováděcích vyhlášek tak, jak jsou popsány výše. V novém institucionálním rámci, který je nastaven Strategií vzdělávací politiky ČR do roku 2020 dochází k nahrazení Akčního plánu pro výkon rozsudku D. H., který byl od samotného počátku koncipován jako přechodné řešení, Akčním plánem inkluzivního vzdělávání 2016–2018 a Akčním plánem opatření ke vzdělávání romských dětí, žáků, studentů na období 2015–2017.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV LMP) je kurikulární dokument, který je součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a představuje jeho modifikaci pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. S respektem ke snížené rozumové úrovni schopností žáků a k jejich fyzickým a pracovním možnostem a předpokladům vymezuje podmínky pro speciální vzdělávání žáků a specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. RVP ZV LMP dlouhodobě čelí kritice, protože v tomto méně ambiciózním vzdělávacím proudu se jednak vzdělává relativně vysoký počet žáků a jednak disproporčně vysoký počet romských žáků. Zrušení RVP ZV LMP je vyžadováno Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období let 2015–2020, Akčním plánem inkluzivního vzdělávání 2016–2018 a Akčním plánem opatření ke vzdělávání romských dětí, žáků, studentů na období 2015–2017.

MŠMT zruší RVP ZV LMP. Podpora dětí s lehkým mentálním postižením bude zapracována do revidovaného RVP. Zahájení vzdělávání všech žáků (včetně žáků s diagnózou lehkého mentálního postižení) podle upraveného RVP ZV se plánuje od 01.09.2016.

Zaměstnávání

Základním rámcovým dokumentem v oblasti zaměstnanosti je **Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020**, která byla schválena usnesením vlády ze dne 15. října 2014 č. 835. Dokument vychází z Koncepce politiky zaměstnanosti 2013–2020 a jejích příloh, která byla schválena poradou vedení Ministerstva práce a sociálních věcí v dubnu 2013 a která vymezila základní problémové okruhy, které bude nutné v následujících letech v oblasti zaměstnanosti řešit a nastínila základní priority politiky zaměstnanosti. Strategie tyto priority dále rozpracovává do konkrétních strategických opatření. Romové nejsou explicitně cílovou skupinou Strategie, lze je ale implicitně identifikovat v rámci osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených jakožto jednou ze skupin osob ohrožených na trhu práce, jejichž podpora při přístupu k zaměstnání je v dokumentu prioritou č. 1.

Implementace aktivní politiky zaměstnanosti, kterou na regionální úrovni realizuje ÚP ČR, je striktně etnicky neutrální. Podle § 33 odst. 1 **zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, ve znění pozdějších předpisů, se zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání věnuje uchazečům, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují. Romové tedy nejsou v zákoně přímo vyjmenováni jako skupina, již je věnována zvýšená péče, přesto jim může být zvýšená péče věnována v rámci posledně zmíněné skupiny uchazečů (z jiných závažných důvodů).

Aktivní politika zaměstnanosti v roce 2014 vycházela z normativní instrukce MPSV č. 1/2014 **Realizace aktivní politiky zaměstnanosti v roce 2014**, která byla určena pro ÚP ČR. Dále pak směrnici Generálního ředitelství Úřadu práce ČR č. 8/2014 **Realizace aktivní politiky zaměstnanosti Úřadem práce ČR** a č. 9/2014 **Postup a spolupráce pracovišť Úřadu práce ČR při poskytování příspěvku na realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti**.

Bydlení

Základním rámcovým dokumentem v oblasti bydlení je **Koncepce bydlení ČR do roku 2020**, která byla schválena usnesením vlády ze dne 13. července 2011 č. 524. Romové jsou v dokumentu zmíněni pouze v souvislosti s čerpáním peněz z Integrovaného operačního programu na regenerace bytových domů, revitalizace obytného prostředí v romských lokalitách. Více o tomto tématu níže v kapitole 3.2.3. V dokumentu je zmíněno sociální bydlení vágně a pouze ve vztahu k technickým parametrům. Je nezbytné definovat sociální bydlení zejména ve vazbě na vymezené skupiny obyvatelstva. V tomto směru by na tento rámcový dokument měla navázat **Koncepce sociálního bydlení**, která měla být původně předložena vládě v roce 2013, poté bylo její předložení odloženo postupně na rok 2014 a pak 2015. Vedle koncepce se připravuje i **zákon o sociálním bydlení**, který by měl být vládě předložen v roce 2016. Jak koncepce, tak zákon o sociálním bydlení by měli pomoci lidem žijícím po dlouhou dobu v substandardním bydlení, např. v ubytovnách. Na přípravách zákona se v průběhu druhé poloviny roku 2014 podílelo okolo 70 odborníků, kteří pracovali ve 4 pracovních skupinách, a to 1) analytické, 2) finanční, 3) nástroje sociální politiky, 4) standardy a urbanismus. Cílovou skupinou jsou všechny osoby, které se ocitají v bytové nouzi – buď bydlení nemají, nebo jsou v nebezpečí jeho ztráty. Principem je nesegregace ve smyslu osob, skupin i lokalit. Kvalitou by se nemělo jednat o substandardní ubytování, aby nestigmatizovalo jeho uživatele. Důležitými principy jsou také individuální přístup a dobrovolnost. Garantem práva na bydlení by měl být stát, realizátory budou obce. Jak koncepce, tak zákon o sociálním bydlení by měly přispět ke zpřístupnění bydlení pro značnou část Romů žijících v sociálním vyloučení, pro něž je jinak jiné než substandardní bydlení v ubytovnách v důsledku diskriminace na trhu s byty nedostupné.

Dalším důležitým koncepčním dokumentem v oblasti bydlení je **Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020**, která byla schválena usnesením vlády ze dne 28. srpna 2013 č. 666. Dokument vychází z faktu, že bezdomovectví není jen přespávání na ulici, nýbrž proces, na který je nutné reagovat již od rizika jeho vzniku jak

opatřeními preventivní povahy, tak podporou navazující na stávající služby. Pracuje s různými přístupy řešení problémů osob bez domova s přihlédnutím k míře a diferenciaci jejich problémů. Zahrnuje témata od podpory přístupu k bydlení a zdravotní péči až po podporu zvyšování informovanosti a spolupráce všech relevantních aktérů. Dokument zmiňuje Romy jakožto největší etnickou skupinu žijící na území ČR, jejichž výskyt mezi zjevnými bezdomovci je méně častý než by odpovídalo demografickému poměru. Jako problém ve vztahu k Romům však dokument uvádí rozmáhající se segment nestandardního bydlení nízké kvality za vysokou cenu (ubytovny), do něhož se sestěhovávají obyvatelé, a to nejen Romové, a vznikají tak sociálně vyloučené lokality produkující další negativní jevy jako lichvu a další majetkovou trestnou činnost, vliv na bezpečnost uvnitř i v okolí lokality a mezigenerační přenos chudoby.

Ve snaze zabránit zneužívání systému dávek pomoci v hmotné nouzi ze strany některých provozovatelů ubytoven a umožnit obcím rozhodovat o ubytovnách na jejich území byl předložen poslanecký pozměňovací návrh, který byl schválen a bez jakéhokoliv dalšího posouzení dopadů vtělen do zákona ze dne 22. října 2014 č. 252 Sb., kterým se mění **zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi**, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Novelizací zákona byly změněny **podmínky doplatku na bydlení**. Podle ustanovení § 33 odst. 6 zákona orgán pomoci v hmotné nouzi může v případech hodných zvláštního zřetele určit, že za osobu užívající byt považuje i osobu užívající na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu za účelem bydlení ubytovací zařízení v případě souhlasu obce, na jejímž katastrálním území se ubytovací zařízení nachází. Do 30.04.2015 rozhodoval o přiznání doplatku na bydlení pouze stát prostřednictvím ÚP ČR, který v rámci správního řízení posuzoval sociální situaci žadatele. Na základě tohoto ustanovení se ÚP ČR od 01.05.2015 nově kromě provozního řádu obsahujícího hygienická pravidla musel před vydáním rozhodnutí o přiznání doplatku na bydlení konkrétní osobě, dotázat na stanovisko obce. Absence kritérií v zákoně o pomoci v hmotné nouzi, podle nichž by měly obce rozhodovat o tom, zda souhlas žadatelům udělí, či nikoliv, má za následek, že obce mohou rozhodovat při skutkově shodných nebo podobných případech zcela rozličně, popřípadě je obcím umožněno se žádostí vůbec nezabývat nebo odmítnout stanovisko vůbec vydávat, což ve svém důsledku znamená udělení nesouhlasu.

Již na zasedání Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dne 23.10.2014 informoval její předseda o schválení této novely v Senátu s tím, že starostové obcí tuto změnu vítali jako nástroj, jak zrušit ubytovny – je však nezbytné si uvědomit, že se nejedná o rozhodování o zrušení ubytovny, nýbrž jde o rozhodování o nároku na doplatek na bydlení konkrétního člověka, který je postižen složitou sociální situací. Vyjádřil obavy, že s účinností tohoto ustanovení v některých obcích může dojít k vyhánění lidí z ubytoven na ulici. V květnu roku 2015 se ukázaly tyto obavy jako oprávněné, když řada obcí začala hojně využívat tohoto nástroje k redukci počtu ubytoven na jejich území bez ohledu na osudy jednotlivých žadatelů. Na to zareagovalo MV ČR, které změnilo své dřívější stanovisko ohledně závazného charakteru souhlasu obce. Závěrem č. 142 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 29.05.2015 bylo sděleno, že vzhledem k charakteru právní úpravy nelze souhlas obce bez dalšího považovat za závazný úkon pro orgán rozhodující o žádosti o přiznání doplatku na bydlení. V daném případě totiž dochází ke střetu ústavního práva obce na samosprávu na jedné straně a ústavních práv žadatele o přiznání doplatku na bydlení, konkrétně ústavního práva na pomoc v hmotné nouzi a na spravedlivý proces na straně druhé. Situace je navíc komplikována tím, že zákon o pomoci v hmotné nouzi nestanoví žádná kritéria, která by obec měla při udělování souhlasu zohlednit. Tím se jakýkoliv v úvahu připadající přezkum stává problematickým, zejména pak s uvážením skutečnosti, že jde o úkon obce učiněný v samostatné působnosti.

V souladu s výše uvedeným stanoviskem, ve kterém ministr vnitra podle závěrů svého poradního sboru revidoval svůj dřívější postoj k závaznosti stanoviska obcí k udělování souhlasu, byl ÚP ČR ze strany MPSV ihned instruován, jak má v této věci postupovat. ÚP ČR bylo doporučeno rozhodovat o nároku na doplatek na bydlení na základě skutečnosti, zda daný případ vyhodnotí jako zřetele hodný, tzn. stejným způsobem, jakým rozhodoval před faktickou účinností ustanovení týkajícího se „souhlasu obcí“. K vyjádření obce o udělení souhlasu nebo nesouhlasu poskytnout tuto dávku osobě v ubytovně ÚP ČR tedy přihlíží jako

k jednomu z významných podkladů pro rozhodování o těchto zřetele hodných důvodech. V konečném důsledku tak platí, že i když se obec vyjádří, že souhlas v případě dané osoby nedává, ÚP ČR může celkovou situaci vyhodnotit tak, že se jedná o případ hodný zvláštního zřetele a osobě dávku poskytnout.

Zdraví

Základním koncepčním dokumentem v oblasti zdraví je **Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí**. Dokument byl připravován MZ mezi v letech 2012 a 2013. Usnesením ze dne 8. ledna 2014 č. 23 jej vláda vzala na vědomí. Dokument vychází z programu Světové zdravotnické organizace Zdraví 2020 a navazuje na Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví 21. Účelem dokumentu je stabilizace systému prevence nemocí a ochrany a podpory zdraví a nastartování účinných a dlouhodobě udržitelných mechanismů ke zlepšení zdravotního stavu populace. Tento dokument je klíčový pro splnění předběžné podmínky Evropské komise pro čerpání finančních prostředků z ESIF pro oblast zdravotnictví. Dokument je etnicky neutrální – neobsahuje žádnou zmínku o Romech. Dokument vyžaduje, aby na něj navázaly akční plány pro jeho implementaci. Tyto akční plány (celkem 13) byly vypracovány v průběhu roku 2014 a 2015 a v srpnu 2015 byly vzaty vládou na vědomí.

V návaznosti na dokument Zdraví 2020 byla v roce 2014 MZ zpracována Zpráva o zdraví obyvatel ČR. Ta se v kapitole 4.13 specificky zabývá zdravotní situací romské populace.

Bezpečnost

V oblasti bezpečnosti bylo přijato několik dokumentů mající vztah k integraci romské menšiny. Jedná se především o **Strategii pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám pro období let 2013–2014**. V dokumentu jsou sdíleny dobré praxe s integrací romské menšiny a jako jedna z priorit je dána realizace projektu Zavádění policejních specialistů pro práci romskou menšinou v sociálně vyloučených lokalitách. V příloze č. 3 dokumentu je pak vymezena činnost styčného důstojníka krajského ředitelství PČR ve vztahu k romským poradcům ORP, pozice krajského koordinátora pro romské záležitosti je zde ignorována. Dalším významným dokumentem je **Strategie prevence kriminality 2012–2015**, která byla schválena usnesením vlády ze dne 14. prosince 2011 č. 925. Dokument vymezuje vztahy aktérů v oblasti prevence kriminality, mezi nimiž definuje roli Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, Odboru pro sociální začleňování ÚV ČR, krajských koordinátorů pro záležitosti romské menšiny a romského mentora. Oproti výše zmíněnému dokumentu je pro změnu ignorován romský poradce ORP. Dalšími relevantními dokumenty jsou **Koncepce boje proti extremismu pro rok 2014**, **Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011–2014**, **Národní strategie boje proti obchodování s lidmi 2012–2015**, **Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2013 až 2015**.

Antidiskriminační opatření

Antidiskriminační opatření jsou obsažena průřezově napříč koncepčními dokumenty v rámci výše uvedených oblastí. Neexistuje pro ně tudíž zvláštní dokument. Vedle mezinárodních závazků a práva EU je v této oblasti základním východiskem na národní legislativě zákon ze dne 23. dubna 2009 č. 198, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (**antidiskriminační zákon**), ve znění pozdějších předpisů, který se stal účinným 01.09.2009. Zákon rozlišuje přímou a nepřímou diskriminaci. Podle § 2 odst. 3 se **přímou diskriminací** rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či

světového názoru. Podle § 3 odst. 1 se **nepřímou diskriminací** rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3 osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

PŘÍLOHA Č. 2 – TABULKY PODPOŘENÝCH PROJEKTŮ Z DOTAČNÍCH PROGRAMŮ

Tab. č. P1: Projekty podpořené v roce 2014 z dotačního programu MŠMT Podpora integrace romské komunity

Předkladatel	Projekt	Dotace (v Kč)
Armáda spásy v České republice	„Já to umím“ v Komunitním centru Přerov	150.000
Aufori	Učí (se) celá rodina	250.000
Beleza Ostrava o.s.	„Vzdělání je naše cesta“	250.000
Církevní středisko volného času sv. J Bosca	Pestrý život v Majáku	150.000
Čhavorikani Luma	Komunitní Centrum Krupka	250.000
Člověk v tísni, o.p.s.	Vzdělání je základ	350.000
Demokratická aliance Romů ČR	Podpora vzdělávání romských dětí a mládeže Centrem AVARDE	280.000
Děti a Rodina	Vzdělávací centrum Vilík	300.000
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	Muzika nás baví!	75.000
Diecézní charita ostravsko-opavská	Kdo si hraje, nezlobí	100.000
Dům romské kultury	Vzdělávání – cesta do budoucnosti	300.000
Charita Olomouc	Aktivně k integraci	350.000
Charita Šternberk	Jiloro-Srdíčko	200.000
Charita Valašské Meziříčí	Most mezi dítětem a školou	150.000
IQ Roma servis, o. s.	„Od startu k cíli“	300.000
Kapa help	nízkoprahové centrum Metro	250.000
KoCeRo – komunitní centrum Rovnost	Nuda není pro nás	300.000
Komunitní centrum Chánov	PAPRSEK	362.000
Kostka Krásná Lípa, p. o.	Podpora studia 2014	100.000
MŠ Přerov, Komenského 25	Hola, hola, škola volá!	70.000
Naděje	Naděje - bludiště	200.000
Nová škola	Asistent pedagoga v inkluzivní škole	300.000
o.s.Barry&spol.	Kouzelné housličky	300.000
Občanské sdružení dětí a mládeže „Začít spolu“	Předškolní příprava romských dětí v Broumově	340.000
Občanské sdružení Kleja	Volnočasové a vzdělávací centrum Klička	480.000
Občanské sdružení Lacho lav Větrní	Šance pro Větrní	88.000
Občanské sdružení Romodrom	Romodrom pro děti – Centrum předškolního vzdělávání	350.000
Občanské sdružení Salinger	Komunitní centrum Amaro Phurd – Pražská	240.000
Občanské sdružení Vzájemné soužití	„Co už brouček umí II“	340.000
Oblastní charita Kutná Hora	Volnočasové aktivity Centra Maják	300.000
Oblastní charita Přerov	Dejme dětem šanci	100.000
Oblastní charita Šluknov	Předškolní klub Ambrela	470.000
os Květina	Klub Květina	268.000
Petrov, o. s.	Předškolní vzdělávání a odpolední Doučování	350.000
Ponton, o. s.	Mluví celá rodina – Vakeren calo familija	99.200
Rodina v centru, o.s.	Podpora romských rodin s dětmi na ubytovně	250.000
Romea	Vzděláním k úspěšné integraci	117.000
RomPraha	Komplexní poradenství romským rodinám	230.000
Romské sdružení Čačipen	Předškolní klub Pod Kopečkem	350.000
Romské sdružení Indigo Děčín	Předškolní příprava - Poznáváme svět	300.000
Salesiánské středisko Štěpána Trochty-DDM	Hrajeme si a učíme	150.000
Salesiánské středisko volného času Don Bosco	Oratoř na ulici	253.200

Sdružení Podané ruce, o.s.	ROMANODROM – volnočasové aktivity	200.000
Sdružení pro mimoškolní aktivity Palaestra	Sportovně-vzdělávací komunitní centrum	400.000
Sdružení Romano jasnica	Předškolní centrum „Šneček“ v Trmicích	560.000
Sdružení romských občanů Lysá nad Labem	Volný čas dětí a mládeže v roce 2014	200.000
Slovo 21	Dža dureder	363.300
SŠ živnostenská Sokolov	Podpora romských žáků	81.000
STOP	Podpora vzdělávání žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí	450.000
Středisko pomoci ohroženým dětem ROSA	Předškolní příprava romských dětí ve vyloučené lokalitě	100.000
Šance pro Tebe	Předškolní příprava a včasná péče na Chrudimsku	400.000
Tosara	Předškolní kroužky pro děti	100.000
ZŠ Němčice nad Hanou	Dva ví víc než jeden	150.000
ZŠ Ostrava na Vizině	Společná cestička k lepšímu vzdělání	271.000
ZŠ Praha 3, Havlíčkovo náměstí	Chceme dojít dále	150.000
ZŠ Ústí nad Labem	Předlice sobě 9	160.000

Tab. č. P2: Projekty podpořené v roce 2014 z dotačního programu MK na podporu integrace příslušníků romské menšiny

Předkladatel	Projekt	Dotace (v Kč)
Demokratická aliance Romů v ČR	Romská píseň 2014	119.780
Farní charita Lovosice	VI. ročník festivalu Savore Jekhetane	23.673
KoCeRo – Komunitní centrum Rovnost o. p. s.	Poznejte nás	35.000
„Liberecké fórum“.	III. ročník hudebního festivalu národnostních menšin	40.000
Muzeum romské kultury, s. p. o.	Soubor propagačních materiálů a propagace unikátní výstavy Století pohrom – století zázraků Rudolfa Dzurka	125.000
Občanské sdružení dětí a mládeže „Začít spolu“	Divadlení	58.111
	Připomínáme si Mezinárodní den Romů	48.000
Občanské sdružení Květina	Tančíme a prezentujeme romskou kulturu	20.000
o. s. Miret	Čhavorenge 2014	80.000
Občanské sdružení "Sdružení Romů Severní Moravy"	15. Karvinský romský festival 2014	120.000
Oblastní charita Ústí nad Labem	Romský tanečně-hudební festival - Rotahufest	37.882
Petrov, občanské sdružení pro práci s dětmi a mládeží brněnské diecéze	Taneční kroužek Romane čhave	50.000
Ponton, občanské sdružení	Miro Suno	14.000
Rodina v centru, o. s.	Celodenní hudební workshop pro veřejnost a večerní koncert romské kapely	19.000
R-Mosty, o. s.	Bašaven čhavale! Součást volnočasových kulturních aktivit Nízkoprahového klubu R-Mosty	100.000
Romano džaniben	Anne Sutherlandová: Romové – Neviditelní Američané	204.000
Sdružení Romano jasnica	10. Různobarevný festival	93.000
Sdružení romských občanů v Lysé nad Labem	Taneční soubor Mirikle	50.000
Slunowrat Tábor	8. ročník festivalu romské kultury v Táboře Kerekate - v kruhu	80.000
Společenství Romů na Moravě	Django Fest XIII. ročník	39.700
	Romani gifi Olomouc	37.000
Vzájemné soužití o. p. s.	„Respektujme a poznávejme se navzájem“	30.000

Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR	Pietní akt v Letech u Písku a prezentace výstavy „Zaniklý svět“	57.000
---	---	--------

Tab. č. P3: Projekty podpořené v roce 2014 z dotačního programu MK na podporu rozšiřování informací v jazycích národnostních menšin

Předkladatel	Projekt	Dotace v Kč
Demokratická aliance Romů v ČR	Kereka/Kruh	1.375.000
Společenství Romů na Moravě	Romano hantos/Romský hlas	877.000
Romano džaniben	Romano džaniben	454.000

Tab. č. P4: Dotační podpora sociálních služeb nejčastěji využívaných etnickými menšinami a osobami žijícími v sociálně vyloučených komunitách, které mají jako hlavní cílovou skupinu etnické menšin a osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách

Typ sociální služby	Výše podpory v Kč
Azylové domy (2)	1.175.250
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (5)	2.183.700
Odborné sociální poradenství (24)	11.405.900
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (17)	8.190.300
Sociální rehabilitace (6)	2.984.300
Terénní programy (63)	60.354.080
Celkem	86.293.530

Tab. č. P5: Dotační podpora MMR výstavby vstupních bytů za rok 2014

dotační titul		počet zahájených bytů v roce 2014	celkové finanční prostředky na zahájené byty v Kč
podporované byty	pečovatelské byty	223	128.978.500
	vstupní byty	207	108.598.705
	celkem	430	237.577.205

Tab. č. P6: Podpořené projekty obcí z programu ÚV ČR Podpora terénní práce v roce 2014

Žadatel (obec)	Kraj	Název projektu	Počet TP	Výše dotace v Kč
Bílina	Ústecký	Společně proti překážkám	1	175.000
Bruntál	Moravskoslezský	Terénní práce v Bruntále 2014	0,5	117.000
Česká Lípa	Liberecký	Podpora terénní práce 2014	1	125.000
Český Krumlov	Jihočeský	Podpora terénní práce v ČK	1	125.000
Dubí	Ústecký	Podpora terénní práce pro rok 2014	1	176.625
Frýdek-Místek	Moravskoslezský	Tajsa Savore	2	200.000
Hradec Králové	Královéhradecký	Podpora terénní práce 2014	1	125.000
Hranice	Olomoucký	Podpora terénní práce v romské komunitě na Hranicku pro rok 2014	1	160.000
Cheb	Karlovarský	Podpora terénní práce pro rok	2	200.000

		2014		
Chomutov	Ústecký	Terénní práce v Chomutově	4	250.000
Jaroměř	Královéhradecký	Podpora terénní práce v Jaroměři 2014	1	250.000
Krásná Lípa	Ústecký	Amari – terénní práce	1	233.000
Litoměřice	Ústecký	Podpora terénní práce 2014	1	200.000
Litvínov	Ústecký	Terénní práce Litvínov – Janov na rok 2014	5	375.000
Mělník	Středočeský	Terénní sociální práce 2014	1	250.000
Mikulovice	Olomoucký	Podpora terénní práce v Mikulovicích	1	100.000
Milevsko	Jihočeský	Podpora terénní práce 2014	1	175.000
Moravská Ostrava a Přívoz	Moravskoslezský	Terénní práce 2014	1	125.000
Moravská Třebová	Pardubický	Podpora terénní práce pro rok 2014	2	215.000
Nový Bor	Liberecký	Podpora terénní práce Nový Bor	1	250.000
Obrnice	Ústecký	Terén 2014	2	300.000
Odry	Moravskoslezský	Podané ruce	1	150.000
Písek	Jihočeský	Podpora terénní práce Písek 2014	1	200.000
Praha 14	Hl. m. Praha	Terénní práce na Praze 14	2	375.000
Ralsko	Liberecký	Podpora terénní práce 2014	2	375.000
Roudnice nad Labem	Ústecký	Podpora terénní práce 2014	1	125.000
Rumburk	Ústecký	Podpora terénní práce	2	200.000
Sokolov	Karlovarský	Podpora terénní práce 2014 - Sokolov	1	221.000
Šluknov	Ústecký	Terénní práce Šluknov	1	249.000
Tábor	Jihočeský	Podpora terénní práce 2014	2	200.000
Teplá	Karlovarský	Teplá pomáhá II.	1	175.000
Úpice	Královéhradecký	Podpora terénní práce v Úpici	1	250.000
Valašské Klobouky	Zlínský	"Krok za krokem 2014"	1	100.000
Velká Bystřice	Olomoucký	Podpora terénní práce ve Velké Bystřici 2014	1	125.000
Velké Hamry	Liberecký	Podpora terénní práce Velké Hamry	1	250.000
Větrní	Jihočeský	Podpora terénní práce ve Větrní	1	249.000
Vrbátky	Olomoucký	Terénní práce v obci Vrbátky	1	138.000
Znojmo	Jihomoravský	Romský terénní pracovník 2014	1	83.000
Žďár nad Sázavou	Vysočina	Terénní práce v lokalitě Žďár 3	1	125.000
Žlutice	Karlovarský	Jdeme do terénu 2014!	1	250.000
Celkem			54,5	7.966.625

Tab. č. P7: Podpořené projekty z programu ÚV ČR Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce v roce 2014

žadatel (organizace)	sídlo organizace	název projektu	oblast podpory	výše dotace v Kč
<i>církevní právnická osoba</i>				

Diakonie ČCE - středisko Milíčův dům	Jaroměř	Klub Malého Bobše 2014	A	100.000
Diakonie ČCE - středisko v Jablonci nad Nisou	Jablonec nad Nisou	NZDM Kruháč	A	280.000
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	Vsetín	RUBIKON	A	250.000
Diecézní charita Brno	Brno	Vezměte nás mezi Vás!	A	250.000
Diecézní charita Brno	Brno	SOVY	A	100.000
Diecézní charita České Budějovice	České Budějovice	Žijeme spolu	A	250.000
Diecézní charita ostravsko-opavská	Ostrava	Šance domova – podpora terénní práce	A	325.000
Farní charita Prachatice	Prachatice	Most naděje – zdravotně sociální program	A	140.000
Charita Frýdek-Místek	Frýdek-Místek	Centrum Pramínek	A	145.000
Charita Kojetín	Kojetín I	Rodinný klub Maria	A	150.000
Charita Valašské Meziříčí	Valašské Meziříčí	Most mezi dítětem a školou	A	400.000
Městská charita České Budějovice	České Budějovice 6	SASANKA	A	250.000
Oblastní charita Kutná Hora	Kutná Hora	Kotva 2014	A	230.000
Oblastní charita Šluknov	Šluknov	Komunitní centrum Ambrela	A	100.000
Oblastní charita Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	Terénní programy	A	300.000
				3.270.000
obecně prospěšná společnost				
Althaia o.p.s.	Bruntál	Komunitní práce v osoblažském regionu	B	379.000
Bunkr o.p.s.	Třinec	Komunitní centrum Borek	B	175.000
Český západ, o.p.s.	Toužim	Na vlastní nohy	B	274.000
Člověk v tísni, o.p.s.	Praha 2	Terénní programy v Kladně	A	300.000
Člověk v tísni, o.p.s.	Praha 2	Komunitní práce v Přerově, Dobromilicích a Studenci	B	600.000
EUROTOPIA Opava o.p.s.	Opava	ALTERNATIVA – Podané ruce II	A	250.000
Cheiron T, o.p.s.	Tábor	Na cestě ke zplnomocnění II	B	270.000
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost, o.p.s.	Český Krumlov	CESTA KE ZMĚNĚ	A	300.000
KSK centrum o.p.s.	Karlovy Vary	Občanská poradna	A	600.000
Prostor plus o.p.s.	Kolín IV	Sociální programy	A	100.000
Prostor plus o.p.s.	Kolín IV	Komunitní centrum Zengrovka	B	200.000
Romodrom o.p.s.	Praha 1	TSP v Zastávce u Brna II	A	250.000
SPOLEČNĚ - JEKHEANE, o.p.s.	Ostrava - Přívoz	Rovná šance 2014	A	200.000
Společnost Podané ruce o.p.s.	Brno	NZDM KudyKam - ROMANODROM	A	200.000
Společnost Podané ruce o.p.s.	Brno	NZDM Prostějov - TAJSASKERO	A	100.000
Společnost Podané ruce o.p.s.	Brno	Terapeutické centrum Bratislavská	A	150.000
SPOLEČNOST TADY A TEĎ, o.p.s.	Plzeň	Podpora vzdělávání a Mentoring	A	100.000
Vzájemné soužití o.p.s.	Ostrava - Moravská	Pro nás s námi II	B	350.000

	Ostrava a Přívoz			
				4.798.000
spolek				
Ester z.s.	Javorník	KAJ DŽAS, ROMALE	B	630.000
IQ Roma servis, o.s.	Brno	Gendalos: otevřená cesta ke vzdělání	A	400.000
NADĚJE	Praha 5	Naděje Plzeň – Slunečnice	A	150.000
o.s. KAPPA-HELP	Přerov	Nízkoprahový klub METRO	A	300.000
Občanské sdružení Květina	Oldřichov u Duchcova	Terénní programy Duchcov	A	250.000
Občanské sdružení Květina	Oldřichov u Duchcova	Klub Květina	A	350.000
Občanské sdružení R-Mosty	Praha 3	Sociální služby pro romskou komunitu 2014	A	400.000
Občanské sdružení Salinger	Hradec Králové	Komunitní centrum Amaro Phurd - Pražská	A	200.000
Občanské sdružení Světlo Kadaň (OSS Kadaň)	Kadaň	S rodinou proti vyloučení Chomutov	A	200.000
Občanské sdružení Světlo Kadaň (OSS Kadaň)	Kadaň	S rodinou proti vyloučení Pruněrov	A	100.000
Ponton, občanské sdružení	Plzeň 3	TP COM.PASS	A	400.000
RATOLEST BRNO, občanské sdružení	Brno	Jdeme do ulic	A	382.000
Sdružení pro mimoškolní aktivity PALAESTRA	Praha 2	Sportovně-vzdělávací komunitní centrum	A	368.000
Sdružení romských občanů v Lysé n. L. o.s.	Lysá nad Labem	Nový začátek - blíže k cíli	A	100.000
Spirála	Ústí nad Labem - Skorotice	Systematická podpora osob z vyloučených lokalit	B	300.000
Středisko pomoci ohroženým dětem - ROSA	Kladno – Rozdělův	Podpora etnický znevýhodněných rodin	A	150.000
Šance pro Tebe, o.s.	Chrudim I	Zlepšení životních podmínek Romů	A	400.000
Ulice - Agentura sociální práce, o.s.	Plzeň	Terénní program Ulice	A	100.000
YMCA Praha o.s.	Praha 1	Pomoc ohroženým dětem na Praze 7	A	50.000
				5.230.000
Celkem				13.298.000

Tab. č. P8: Projekty zaměřené na romštinu podpořené v roce 2014 z programu ÚV ČR Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

žadatel	název projektu	cíl projektu	oblast podpory	výše dotace v Kč
KHER	Číst, abychom porozuměli	vydání 3 knih ve formě e-knihy, a to v romštině	A	196.000
Nová škola, o.p.s.	Romano suno 2014	realizace literární a výtvarné soutěže pro děti	A	310.000
Pražská společnost bloumající veřejnosti	Roma Big Top - Romaňi cerha - Romský stan	představit klíčové momenty a oblasti romské historie, jazyka a kultury, a to v prostorách cirkusového stanu	A	260.000
Celkem				766.000

Tab. č. P9: Příklady projekty NNO, které byly v rámci OP VK Prioritní osy č. 1 Počáteční vzdělávání podpořeny v v programovacím období 2007–2013

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.07/1.2.09/04.0036	DROM	Máš na to!	2.136.564
CZ.1.07/1.2.09/02.0030	DROM	Šanci dětem!	6.436.464
CZ.1.07/1.2.17/02.0046	DROM	Najdi svou cestu	4.729.081
CZ.1.07/1.2.09/02.0010	IQ Roma servis	Začni tady a teď	3.462.124
CZ.1.07/1.2.00/14.0046	IQ Roma servis	Vzdělání JE cesta	8.917.597
CZ.1.07/1.2.00/08.0164	Romea	Vzájemnou spoluprací neromských a romských žáků k odstranění rasismu a xenofobie ve školách a ve společnosti	9.460.345
CZ.1.07/1.2.00/14.0110	Romodrom	Romodrom pro vzdělání	20.172.968
CZ.1.07/1.2.00/08.0128	Slovo 21	MKV-400x na českých školách!	5.717.967
CZ.1.07/1.2.00/08.0125	Slovo 21	Dža dureder - Pokračuj II	4.023.439

Tab. č. P10: Zdroje financování Agentury pro sociální začleňování v letech 2009-2014

rok	OP LZZ v Kč	státní rozpočet v Kč	grant EHP v Kč	celkem v Kč
2009	0	10.989.698		10.989.698
2010	6.113.165	8.909.191		15.022.356
2011	15.799.450	6.958.112		22.757.562
2012	18.183.109	10.442.408		28.625.517
2013	15.240.124	1.977.489		17.217.613
2014	22.092.645	1.040.216	4.468.816	27.601.677
Celkem v Kč	77.428.492	40.317.114	4.468.816	122.214.422

Tab. č. P11: Celkový přehled grantových projektů zaměřených na Etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí v oblasti podpory 3.3 OP LZZ

výzva	počet projektů	souhrnná výše dotace v Kč
projekty v roce 2014 již ukončené		
Výzva č. 31	4	17.064.978,80
Výzva č. 56	6	33.184.890,65
Výzva č. 68	8	40.421.759,12
projekty v roce 2014 ukončili svoji realizaci		
Výzva č. 75	7	37.880.462,78
projekty v roce 2014 v realizaci		
Výzva č. 96	17	92.645.781,25
Výzva D6	7	24.033.974,75
	49	245.231.847,35

Tab. č. P12: Podpořené projekty cílené na Etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí v rámci výzvy č. 75

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.04/3.3.05/75.00015	Sdružení Romů Severní Moravy	Podpora pracovní integrace romské menšiny prostřednictvím odborného vzdělávacího programu a poradenství	5.964.666,64
CZ.1.04/3.3.05/75.00026	METER Silesia, spol. s.r.o.	Práce má zelenou	4.631.533,04
CZ.1.04/3.3.05/75.00045	Občanské sdružení Prostor	K snadnějšímu uplatnění Romů a mladých osob na trhu práce	5.484.967,20
CZ.1.04/3.3.05/75.00130	Kostka Krásná Lípa, p.o.	Učení je cesta	5.954.767,20

CZ.1.04/3.3.05/75.00168	IQ Roma servis, o.s.	Učíme se prací	5.131.872,90
CZ.1.04/3.3.05/75.00289	PROGRES Šumperk	Perspektiva pracovního uplatnění pro sociálně vyloučené osoby	5.256.387,00
CZ.1.04/3.3.05/75.00292	COMENIA CONSULT MOST s.r.o.	START – komplexní program podpory cílové skupiny ze sociálně vyloučené lokality Litvínov - Janov	5.456.268,80

Tab. č. P13: Podpořené projekty cílené na Etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí v rámci výzvy č. 96

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.04/3.3.05/96.00004	Demokratická aliance Romů ČR	Podpora pracovní integrace romské menšiny ze Vsetínska	4.279.944,96
CZ.1.04/3.3.05/96.00016	"Sdružení Romů Severní Moravy"	Další šance pro romskou menšinu z Karviné	5.933.070,56
CZ.1.04/3.3.05/96.00075	Obec Běloutín	Chceme v Běloutíně žít i pracovat II	5.874.240,00
CZ.1.04/3.3.05/96.00087	Obec Supíkovice	Šance pro nezaměstnané ze Supíkovice - rekvalifikace a kurzy odrazové můstky k zaměstnání	5.901.952,40
CZ.1.04/3.3.05/96.00092	DŽIVIPEN	Pomoc sociálně vyloučeným romským obyvatelům Opavy k pracovní integraci	5.992.618,00
CZ.1.04/3.3.05/96.00129	Město Odry	Žiji a pracuji v Odrách - Dživav the kerav buči Odrende	4.589.116,76
CZ.1.04/3.3.05/96.00138	JOB ASISTENT s.r.o.	REALITA	5.983.767,20
CZ.1.04/3.3.05/96.00148	Město Luže	Hurá do práce!	5.602.336,00
CZ.1.04/3.3.05/96.00149	JOB ASISTENT s.r.o.	Profese pro tebe	5.494.989,60
CZ.1.04/3.3.05/96.00159	o.s.Mosty - sociálně psychologické centrum	Místo gauče volím KOUČE - Komplexní program na podporu zaměstnanosti ohrožené mládeže v Žatci a v Mostě	5.976.435,60
CZ.1.04/3.3.05/96.00181	Naděje - M, o.p.s.	Komplexní program podpory k posílení pracovní integrace sociálně vyloučených osob v Ústeckém kraji	4.870.712,85
CZ.1.04/3.3.05/96.00207	INTERWORK SERVICE s.r.o.	Příležitost pro nezaměstnané v Moravském Berouně a ve Šternberku	5.266.098,40
CZ.1.04/3.3.05/96.00239	SocioFactor s.r.o.	TEPROM - Terénní pracovníci v Olomouckém a Moravskoslezském kraji	5.061.365,20
CZ.1.04/3.3.05/96.00266	IMPAKT Společnost pro aktivizaci periferií	Perspektiva pracovního uplatnění etnických menšin	5.412.823,32
CZ.1.04/3.3.05/96.00270	Občanské sdružení Ester	Pracovní integrace sociálně vyloučených na Javornicku	4.597.374,40
CZ.1.04/3.3.05/96.00300	Český západ, o.p.s.	Návrat do práce - návrat do společnosti 2	5.836.444,00
CZ.1.04/3.3.05/96.00304	Rodiče a děti Kadaně, občanské sdružení	Šance pro lepší zaměstnatelnost ohrožených osob	5.972.492,00

Tab. č. P14: Podpořené projekty cílené na Etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí v rámci výzvy č. D6

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.04/3.3.05/D6.00075	DŽIVIPEN o.p.s.	Pomoc sociálně vyloučeným	3.999.145,08

		romským obyvatelům Opavy k pracovní integraci II	
CZ.1.04/3.3.05/D6.00090	Město Velké Hamry	Vychováváme příkladem!	1.513.479,80
CZ.1.04/3.3.05/D6.00309	LIBUŠE	NOVÝ HORIZONT - příležitost pro nezaměstnané z Janova	3.055.751,60
CZ.1.04/3.3.05/D6.00362	Oblastní charita Most	Práce na Liberecku	3.997.805,76
CZ.1.04/3.3.05/D6.00078	Naděje - M, o.p.s.	Komplexní program podpory k posílení pracovní integrace sociálně vyloučených v Ústeckém kraji	3.865.282,64
CZ.1.04/3.3.05/D6.00270	Sociální firma Slunečnice, o.s.	Najít cestu	3.608.826,67
CZ.1.04/3.3.05/D6.00356	o.s.Mosty - sociálně psychologické centrum	COOL JOB PROGRAM pro nezaměstnanou mládež z Ústeckého kraje	3.993.683,20

Tab. č. P15 : Celkový přehled počtu projektů zaměřených na romskou menšinu za oblast podpory 2.1 OP LZZ

výzva	počet projektů	souhrnná výše dotace v Kč
projekty v roce 2014 již ukončené		
Výzva č. 44	2	11.697.463,20
Výzva č. 63	5	20.794.311,84
projekty v roce 2014 v realizaci		
Výzva č. 74	2	10.714.154,40
Výzva č. 91	2	11.577.790,64
Výzva D8	1	6.152.530,96
	12	60.936.251,04

Tab. č. P16: Podpořené projekty zaměřené na romskou menšinu v rámci výzvy č. 74

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.04/2.1.01/74.00027	Litvínovská vzdělávací společnost s.r.o.	PRÁCE NEBOLÍ aneb krok za krokem k úspěšnému zaměstnání	5.312.846,40
CZ.1.04/2.1.01/74.00204	Dům romské kultury, o.p.s.	Podpora k získání zaměstnání	5.401.308,00

Tab. č. P17: Podpořené projekty zaměřené na romskou menšinu v rámci výzvy č. 91

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.04/2.1.01/91.00014	Dům romské kultury, o.p.s.	Příprava na zaměstnání	5.618.267,44
CZ.1.04/2.1.01/91.00033	Občanské sdružení Ester	PODPORA ZAMĚSTNANOSTI V JAVORNÍKU	5.959.523,20

Tab. č. P18: Podpořené projekty zaměřené na romskou menšinu v rámci výzvy č. D8

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.04/2.1.01/D8.00048	Dům romské kultury o.p.s.	Vzdělání, řemesla, zaměstnání	6.152.530,96

Tab. č. P19: Podpořené projekty ve výzvě č. 3 oblasti podpory 3.1 IOP

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.06/3.1.00/03.06284	Centrom, o. s.	Technická kapacita služeb CENTROM	845.395,55
CZ.1.06/3.1.00/03.06426	Dům romské	Polyfunkční centrum Chanov	15.490.869,00

	kultury, o.p.s.		
CZ.1.06/3.1.00/03.06551	Oblastní charita Kutná Hora	Nový maják	10.134.413,00
CZ.1.06/3.1.00/03.06731	CEDR - komunitní centrum, o. s.	Koupě a rekonstrukce azylového domu v Rumburku	7.436.592,00
CZ.1.06/3.1.00/03.06922	ESTER z. s.	Vybudování zázemí pro poskytování sociálních služeb na Javornicku	12.187.724,85
CZ.1.06/3.1.00/03.06924	Kobylá nad Vidnavkou	Multifunkční centrum sociálních služeb v Kobylé nad Vidnavkou	1.355.457,00
CZ.1.06/3.1.00/03.06986	Diecézní Charita Plzeň	Dům sociálních služeb Betlém Cheb	16.973.038,00
CZ.1.06/3.1.00/03.07288	Broumov	Rozvoj sociálních služeb pro město Broumov - vybavení prostor pro sociální služby	514.986,00
CZ.1.06/3.1.00/03.07303	Havířov	Poradenské centrum KHAMORO	754.227,00
CZ.1.06/3.1.00/03.07307	Ostrava	Výstavba nízkoprahového a poradenského centra v Ostravě - Kunčičkách	4.183.008,00
CZ.1.06/3.1.00/03.07577	Most	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve věku od 15 do 26 let	7.783.897,00
CZ.1.06/3.1.00/03.07581	Orlová	Komunitní centrum v Orlové	7.208.404,00
			84.868.011,40

Tab. č. P20: Podpořené projekty ve výzvě č. 6 oblasti podpory 3.1 IOP

registrační číslo projektu	realizátor	název projektu	výše dotace v Kč
CZ.1.06/3.1.00/06.08047	Člověk v tísni, o.p.s.	Dům služeb Předlice	10.686.896,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08080	Obrnice	Šance pro komunitní život v Obrnicích I. - rovné příležitosti pro dospělé a rodiny	1.450.190,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08108	Klášter Nový Dvůr	Revitalizace centra sociálních služeb Dobrá voda	14.940.520,31
CZ.1.06/3.1.00/06.08116	Roudnice nad Labem	Jungmannova 670	7.818.967,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08117	Roudnice nad Labem	Sladkovského 1365	6.527.891,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08143	Chomutov	Sociální centrum kamínek v Chomutově - rekonstrukce a vybavení	7.744.080,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08179	Kutná Hora	Centrum sociálních služeb Kutná Hora	8.334.240,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08182	Kadaň	Centrum sociálních služeb Pruněřov	2.864.407,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08189	Trmice	Podpora komunitního života v Trmicích	3.294.326,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08190	Bílina	Integrované centrum prevence	12.749.717,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08233	Brno	Nízkoprahové centrum v parku Hvězdička	13.248.338,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08285	Obrnice	Šance pro komunitní život v Obrnicích II. - rovné příležitosti pro mladé lidi	15.734.219,10
CZ.1.06/3.1.00/06.08289	Vápenná	Multifunkční centrum sociálních služeb a fakultativních činností ve Vápenné	11.444.883,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08291	Bruntál	Komplexní projekt Bruntál	4.932.210,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08301	Kolín	Centrum sociálních služeb Zengrovka Kolín	3.327.369,00
CZ.1.06/3.1.00/06.08358	Vejprty	Centrum sociálních služeb Vejprty	9.485.621,97
CZ.1.06/3.1.00/06.08403	Most	Rozšíření kapacity azylového domu pro ženy a matky s dětmi v Mostě	10.790.883,00
			145.374.758,38